6
37-f
10 M

6
1 M
86

6-37-f-10

IVSTI LIPSI

EPISTOLARVM SELECTARVM CENTVRIA SINGVLARIS

Ad Italos & Hiſpanos, quíve in iis locis.

BIBLIOTECA N. ROMA VITTORIO EMANUELE

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Ioannem Moretum.
cIↄ. Iↄci.
Cum Priuilegiis Cæſareo & Regio.

ILLMO ET REVMO

FREDERICO BORROMÆO,

S. R. E. CARDINALI, &

Archiepiſcopo Mediolanenſi.

BIBLIOTECA ROMA VITTORIO EMANUELE

ANIMVS iamdiu me impulit, munus aliquod ad te mittere: & cauſſas habui à beniuolentiâ, imò & beneficentiâ tuâ. An non ſic interpreter humaniſſimam ad me ſcriptionem, cùm in hæc loca primitùs veniſſem, quâ me non dicam in Italiam, ſed in domum tuam inuitaſti? Et iteraſti hanc benignitatem ſæpiùs: vt iure obligatum me fatear, nexu quem profiteri magis, quàm ſoluere ego poſſim. Et ecce profiteor animo, ore, ſtilo: & hoc nomen in fronte huius libri proſcribo. Quem non donum, ſed ſyngrapham ad te mitto. quî autem donum, quod nec meum quidem dixerim? niſi collectione fortaſſe & ordine: cùm ſingulæ Epiſtolæ ſingulos ſuos iamdiu dominos habeant, ad eos miſſæ & inſcriptæ. Hoc tamen meum, quòd ſparſas vel errantes redegi in numeros & CENTVRIAM: ſi vel eo nomine ac titulo leuis hic miles dignus: qui

adeò arma aut ornamenta non habet, vt vix veſtimenta. Simplex totum genus eſt, à cultu omni nudum: & quod ſola extemporalitas vel commendet, vel excuſet. Prodeunt tamen tuis auſpiciis in lucem, imò in aciem: & quidni aciem? ita multi, velut famæ prædunculi, in ſubſeſſis hodie ſunt, vt properos & incautos iſtos ſermones excipiant. quid ad me? imò ad te iam Ill^me, cui perire eos deinceps aut viuere proclamo, domo ac manu meâ ſemel miſſos. Tibi militent. & quam à viribus ſuis non ſpondeant vitam aut victoriam, à tuâ virtute & prudentiâ conſequantur. quæ vtraque in te clara ſunt, &

—quæ nec venturæ ſilebunt
Luſtra, nec ignotâ rapiet ſub nube vetuſtas.

Viuit etiamnunc in te, & heroicâ iſtâ indole, vel PIVS QVARTVS Pontifex Maximus, proauunculus tuus; vel patruus CAROLVS BORROMAEVS, magnum vterque æui noſtri ſidus: cui alteri Concilium Tridentinum, abſolutum promulgatumque, Chriſtianus orbis æternùm debebit: alter ea pietatis & virtutis eximiæ ſigna impreſſit, vt non cum noſtræ ſtirpis hominibus, ſed

(Fas mihi ſanctorum veniâ dixiſſe parentum)

cum illis è primâ & purâ Eccleſiæ luce comparandus, multis & præponendus, videatur. Itaque Mediolanum veſtrum talem Antiſti-

tem

tem optat ſemper, nunquam ſperat: niſi in te fortaſſe, qui vt nomine & ſanguine, ſic virtute accedis. nam vt contingere te dicam, bonâ tuâ gratiâ non poſſum. Sed illum & te omitto: quia, vt poëta cecinit,

Fucati ſermonis opem mens conſcia laudis
Abnuit:

& vna ac veriſſima hæc illius laus eſt, ex vero non poſſe laudari; tua, nec velle. Ad me & munus meum redeo: quorum vtrumque tibi conſecro. iſtud vile aut leue, vt dixi: me, vtinam talem, qualem aut iudicas, aut optas! Louanij, pridie Kal. anni noui ∞. IↃCI. quem felicem tibi, aliosque, ire voueo, vt ex bono publico,

Iliacos æquare ſenes, aut vincere poſſis.

AD LECTOREM.

EN *tibi, Lector, hanc* CENTVRIAM, *nouo exemplo ad duarum regionum populares tãtùm ſcriptam. Cauſſæ mihi huius abiunctionis fuerunt, tum vt confuſio tolleretur, in omni miſcellaneo populo timenda; tum ne iteratio ad varios, eâdem de re, eodem tẽpore, nauſeam gigneret in animo lectoris. Eſt & alia cauſſa, quam ego ſcio, alius ſuſpicetur: & tres iſtæ effecerunt, vt eligerem diſparare. Nec ſanè omnes etiam ad eaſipſas duas gentes edo. quî poſſim? perierunt meâ aut amanuenſium incuriâ multæ, & quædam feliciùs fortaſſe natæ: nec magis recolligam, quàm vates illa ſua folia,*

Quæ diſperſa volant rapidis ludibria ventis.

Quî etiam debeam? ſunt quædam graues, ſeriæ, & in quibus de rep. aut conſilia ſunt, aut iudicia: quæ ſubmittere hodiernis linguis aut cenſionibus, non dicam parum tutum eſſe, ſed & hominis parùm tuti. Ego in his paucis ſi puncta ſuffragij tui feram, excitabor ad colligendas reliquas: tui, inquam, ſuffragij, qui inter bonos doctosq́; es, & cuius mentem liuor aut imperitia non habet. Nam de talibus, quid ad me? ſcio & Momum cùm Venerem carpere non poſſet, ſandalium eius obtrectaſſe: ita hic tales tale aliquid, quod in factioſo iſto æuo non ſit ad huius aut illius guſtum. Equidem inter eos eſſe me fateor,

—quos nec
Falſus honos iuuat, aut mendax infamia terret:

tamen ſi bonis etiam iſta non bona, deſino, nec ſcopum me vltrà propono. Euripidem magis audio:

*Simplex malũ cùm liceat, haud feram duplum.

*Ἁπλᾶς δε λύπας ἐξὸν, οὐκ οἴσω διπλᾶς.

INDEX
EPISTOLARVM
CENTVRIÆ III.

AENEAE *Viſanio Doctori Medico* xxij.
Alfonſo Ciaconi Doctori Theologo vj.
Andreæ Schotto è Societate Ieſu xxxvj.
Angelo Spanochio, Patricio & I^{ae} xxvij.
Antonio Couarruuiæ viij, lxxvij.
Antonio Poſſeuino Soc. Ieſu lxij.
Aſcanio Columnæ, Cardinali xl, lxix, lxxxvj.

B.

Balthaſari de Zuniga, Legato Regio lxxxiij, lxxxiix.
Benedicto Ariæ Montano Theologo iv.
Bonauenturæ Calataieronenſi, Sodalium D. Franciſci ſupremo Præfecto lvj.

C.

Cæſari Baronio ix. *Cardinali* lxxj, xcv.
Carolo Laſaillio lxxxj.
Cynthio Aldobrandino, Cardinali xcvij.

E.

Emanueli Correa Luſitano xcvj.
Emanueli Sarmiento de Mendoza, Doctori Theologo lxxxix.
Erycio Puteano lvij, lxxix.

F.

Ferdinando Diazio Luſitano ij.
Flaminio Moro xviij, xxviij, xxxv.
Franciſco Bencio xj.
Franciſco Houio lxxvj.
Franciſco Leonino xxj.
Franciſco Orano, XII. *viro litibus iudicandis.* xxxix.
Franciſco Sfortiæ, Card. lij, lxiv.
Frederico Borromæo, Cardinali xix, lxxiij, xcij.
Fuluio Vrſino xlvij.

G.

Gabrieli Palæotto, Cardinali xliv.
Garciæ Figueroa, Regi à cubiculo lx.
Gaſpari Schoppio lxxxv.
Gaſtoni Spinulæ, Gubernatori Limburgenſi xlv, lxxx, xcj.
Guilielmo Scarbergero ſuo c.

H.

Hieronymo Mercuriali j, vij, xlij, lxviij.

I.

Iacobo Mariæ Campanacio xxv.
Iacobo Sirmōdo Societatis Ieſu iij.
Innocentio Maluaſiæ, Nuncio Apoſtolico xx, xxxj.
Ioanni Baptiſtæ Hanſenio xc.
Ioanni Baptiſtæ Sacco xiv, xlix,

xlix , lviij, lxv, lxx , lxxij.
Ioanni Coſtæo , Doctori Medico xxix, xxxviij.
Ioanni Ferdinando Velaſcio, Comeſtabili Caſtellæ xlviij, lxj.
Ioanni ab Hollandt lxxv.
Ioanni Idiaqueo, ab interioribus conſiliis Regi xxxij, xlvj.
Ioanni Michaëlio, Equiti, Procuratori ſancti Marci xvj.
Ioanni Ramirezio ab Arellano I[o] liij.
Ioanni Veraſtegui, Præſidi Cenſorij tribunalis xliij.
Ioanni Vincentio Pinello lxvj, lxxviij.
Ioanni VVouerio xciv, xcix.
Iulio Cæſari Velio lxxxij.
L.
Ludouico Perezio l.
Lupo Dionyſio à Caſtella liv.
Lupo Soårezio, Epiſcopo Portalegrenſi v.
M.
Martino Idiaqueo, Regi à ſecretis xxxiv.
Matthiæ Ouando, Doctori Theologo lj.
Melchiori Zoppio xxiij.
N.
Nicolao Damantio, Brabantiæ Cancellario xxx.
Nicolao Micaultio lix, lxxxvij.
Nuno Mendozio Luſitano, à cubiculo Principis lxxxiv.
O.
Octauio Epiſcopo Tricaricenſi, Nuncio Apoſtolico xxxvij.
P.
Paulo Moneliæ Genuenſi Patricio xiij, lv, lxvij.
Petro Enriquez Comiti Fontano, Gubernatori Belgicæ xlj.
Petro Pantino Decano Bruxellenſi lxxiv.
Petro Pendaſio xxxiij.
Philippo Pigafettæ xciij.
R.
Roberto Bellarmino Cardinali xcviij.
S.
Staniſlao Reſcio, Legato Regis Poloniæ xij.
T.
Thomæ Segeto lxiij.
Triumuiris Inſtauratoribus Academiæ Patauinæ xv.
V.
Valenti Acidalio x, xxvj.
Vlyſſi Aldroando xvij. xxiv.

ERRATA.

Pag. 48. *lin.* 1. eum in aliorum. *lege*, eam.
Pag. 54. *lin.* 26. CLXXVII. *ſcribe*, CLXXXVII.

IVSTI LIPSI
EPISTOLARVM
CENTVRIA III.

BIBL. NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EPIST. I. *Piſas.*

IVSTVS LIPSIVS HIERONYMO MERCVRIALI S. D.

CERTE rarò inter nos ſcribimus, & id pro affectu meo in te dolet. Quid mihi gratius, quàm te affari & alloqui, quem amo & æſtimo vnum nunc pæne Italorum? Sed loca nos ſeiungunt, vt vides; atque etiam miſeriæ iſtæ temporum, & diſſidia animorum. Cui rei tamen medicina nunc in parte. Nam ego me abduxi à locis, in quibus vixi hactenus, & tranſtuli in Germaniam ad loca puriora. Puto me capis. atque occaſio erit non ſolùm ſæpius inter nos ſcribendi, ſed etiam liberiùs, remoto omni metu illo ſuſpicionum, quæ me fruſtra premebant. Ego bonus ſum, fui, & magis palàm ero. Tibi, pro amicitiâ noſtrâ, liberè hoc indicatum volui. De Magni Ducis Etruriæ honeſtâ conditione, quam mihi defert; nihil adhuc accepi, præter ea quæ litteræ tuæ ſtrictim delibant. Tamen, vt nunc valetudo & res meæ ſunt, parere & obſequi vix poſſum, etſi benigniſſimè vocanti. Italiam veſtram amo ſupra omnes terras, ſed frui eâ & vobis multa nunc vetant: vtinam tamen vel curſim iterùm poſſem inſpicere, & vos tales amplecti! digito videar mihi cælum tangere, & beatus eſſe ſupra omnes beatos. Videbo quid valetudo feret, in quâ curandâ nunc totus ſum, & ad fontes acidulos me confero, ad intemperiem hanc mitigandam aut (ô vtinam Deo viſum) tollendam. Vale vir maxime, & ſemper mihi care. Francofurti ad Mœnum, XVIII. Kal. Maijas. ∞.IↃ.XCI.

EPIST. II. *Hamburgum.*

FERDINANDO DIAZIO LVSITANO.

SICVT ij qui in ſuaui concentu Muſico fuêre,ſonores & harmoniam in auribus ſecum ferunt; ſic nobis à tuo ſuauiſſimo conuictu Hamburgi factum, & te, ſermones,conuiuia loquimur etiam,non ſolùm cogitamus. Nam,per Deum,quæ tua in nos comitas, quæ liberalitas? quæ vita & mores? Cepiſti me, è pectore dico: & æternùm inhabitabis hoc ipſum pectus. Enimuerò hominem ignotum ignoto eam benignitatem & prothymias, vt cum Plauto hoc dicam,exhibere,mihi hactenus ignotum: & adſcribam meritò occulto alicui aſtro, quod me tibi temperat & iungit. Iam mores tui, quales? non meliùs quàm Poëtæ verbis deſcripſerim:

——— fæcunda quies, virtuſque ſerenâ
Fronte grauis, ſanuſque decor, luxuque carentes
Deliciæ. ——

Habes opes, induſtriam, litteras: ſine iactantiâ, procaciâ,vanitate.Felicem animi & iudicij! mane in hoc limite,& inoffenſo pede ad calcem decurre. Nec patria te moueat, de quâ in vltimis verbis tuis querebare, & triſtiora præſagiebas, quàm in re ſunt aut erunt. Audi me. nihil noui ei factum, redijt à quibus auulſa eſt, & poſt annos CCCCLX. amplius, reliquo Hiſpaniarum corpori eſt inſerta. At decus eius & imperium perijt! regna alia conſidera,non nouum. Illud Syriæ, Ægypti,Iudææ,Macedoniæ vbi eſt?

——— quicquid in altum
Fortuna tulit, ruitura leuat.

& ſapiens ille veriſſimâ imagine: * πάντα τὰ ὄντα ἀτεχνῶς, ὥσπερ ἐν Εὐρίπῳ, ἄνω καὶ κάτω στρέφεται. Hæc meditemur, philoſophemur. & ſicut nube ingruente ſub tectum confugimus: ſic in calamitate ad Sapientiæ hanc arcem, quam fortuna nullis machinis euertit. Mihi quoque opus, ô amice. & priuatim calumniæ, incommoda, damna circumſtant: ſed vt gubernator fluctus aſſilientes neglegit, manum in clauo habet, oculos in aſtris: ſic nos oportet, quod benè agimus agere,& mentem ad Deum referre. Ego in eo ſum, & conſilium meum noſti. neque profectò decebat, cui natura

* *Omnia quæ ſunt. velut in Euripo. ſurſum ac deorſum vertuntur. Plato.*

tura cum bonis eſſet, vitam vltrà cum aliis eſſe. Vale, & nouum quidem, ſed ex aſſe amicum habe. Aquis Spadanis, XVII. Kal. Iul. ∞.IↃ.XCI.

EPIST. III. *Romam.*

IACOBO SIRMONDO *Societatis Ieſu.*

GRATIAS tibi mi Sirmonde habemus & dicimus, quo nomine? inquies: hoc ipſo, quòd tam grata illa ad me miſiſti. Etſi enim non à te, tamen per te accepi. & vt in digniore munere, etiam grati aduerſus baiulos ſumus, & munuſculo proſequimur; ſic ego te iſto litterarum, cuius operâ & curâ ſacra illa donaria accepi. Eſtne cauſſa ſcribendi alia? etiam, ſimpliciter enim agere debeo. Audiui à noſtro Delrio ea de ſtudio non virtutis ſolùm, ſed eruditionis tuo, quæ excitarunt me ad amorem. Eum ſeriò nunc defero: ſi referre placet, fiet amicitiæ nexus & copula, quę ante extremum diem metuat ſolui. Vrbem vrbium, in quâ nunc agis, à Bencio meo deſertam, tenui famâ acceperam. cur non autem ipſius litteris? niſi ſi ſubitum hoc iter fuit, vt ſolent veſtra. Nos breui, niſi fallor, Louanium, idque habitandi cauſsâ: nec aliâ re magis aut ſpes aut ſermones inciderimus improborum. Niſi enim decreto bonus eſſem, an ſic me darem in ipſam bonorum arcem? Et poſſent nos reuocare aliqua: vt quòd locus nunc infrequens, quòd limitaneus & parum tutus: ſed Pietatis illo aſpectu omnia ſpernimus, & cum Pindaro, * θεῦ δ᾽ ἐξάρχοντος ἀρχὴν, οὐδὲν δὴ τὸ κωλῦον. Vale mi Sirmonde, & vota pro me interpone. Leodici, poſtrid. Idus Iulias. ∞.IↃ.XCII.

* *Deo dirigente, nihil eſt quod arceat.*

EPIST. IV. *Hiſpalim.*

BENEDICTO ARIAE MONTANO *Theologo eximio* S. D.

MIRA & ſagax tua beniuolentia. ego vix has oras attigi, & litteras tuas video, aduentum gratulantes. Quis indicium fecit, niſi fama illa, cui adſtipulari nunc poſſum celeritatis, vel ab hoc exemplo? Sed ita me Deus & omnes cælites, vt iucunda mihi hæc tua gratulatio. illa tantùm? beneficentia adiuncta, & munus vnà mittis. Nec hoc, ſed offers etiam alterum, & inuitas me in

Hiſpaniam, & tuam vrbem, imò domum: nec vt hoſpitem, aut amicum, ſed (eo verbo vtendum eſt) quaſi filium. &, quis mihi credet? te viuo rerum tuarum conſortium, mortuo ſucceſſionem ex aſſe offers. O pectus benignum, effuſum, & cui quid aut quomodò reſpondeam? Profectò redigor ad ſilentium, non excitatus beneficiis tuis, ſed oppreſſus. Atque hæc delatio mihi maior, quia à tali viro. Inter vetera ſcitè dicta, Criſpi Paſſieni, opinor, hoc eſt, *Malle ſe à Claudio beneficium, ab Auguſto iudicium*: at à te ego ecce vtrumque accipio, cuius vel iudicij vnius elogio cenſuerim me beatum. Sed age mi Aria, tu illum imitare ad quem accedis. da beneficia, offer beneficia: non aliter quàm arbor pomis grauida, quæ ramos demittit, & quaſi inuitat ad carpendum. Ego me communiter olim tuum, qui totum nomen Belgarum opitulando & ſubleuando in aſperis illis temporibus deuinxiſti, nunc propriè ſic obſtrictum ſentio, vt non dicam paria facere, ſed nec linguâ, ſtilo, mente concipere poſſim. Sicut aqua multa per exiguum canalem, quæ vult egredi, impetu ipſo ſiſtitur & ſe includit: ſic mihi fit, qui copiâ beniuolentiæ ſimul & beneficentiæ tuę obruor: atq; hanc remitto, illam intimis votis, vt in me ſerues, depoſco. De rebus noſtris, pauca adhuc ſcripſerim, recens etiam de viâ: ſed aut bonæ erunt ſpero, aut ego bonas faciam interpretando. Vale vir optime, maxime: & æternùm me ama tu, pænè dixerim, æterne. Certè ingenio iam effeciſti, vt mortalitas tua finiri poſſit, non vita. Louanij, Nonis Septembris, ∞. IↃ. XCII.

EPIST. V. *Vlyſſiponem.*

LVPO SOĀREZIO, *Epiſcopo Portalegrenſi.*

QVID hoc eſſe dicam non affectus, ſed vero verbo ardoris, quòd nulla à te epiſtola ad Plantinum, quin de me & ſollicitè quæras, & benignè iudices, & amanter ſalutes? Diu ſuſtinui manum, pronam ſcribere, & affectum reponere (quid minus poſſum?) ſic prouocanti: donec hæc vltima epiſtola tua laxauit, in quâ eò deſcendis, vt vota & cupidinem etiam interponas mei videndi, atque amplectendi. Significas dignitate auctum te, & opes non animum tantùm eſſe ad benè faciendum. Itaque etiam inuitas. Macte ô antiſtes! cui vtinam ſimiles (nam pares nolo di-

cere) plures Europa noſtra habeat, feliciùs tranquilliusque regenda. Sed pretium quod artibus iſtis apud nos ſit, pudet vel patriæ cauſſâ dicere: iacent profectò, atque ij qui eas præferunt & profitentur. Sicut pueri trochos, pilas, pupas & leuia rerum admirantur, ſecuri vtilium: ſic plerique è noſtris ad vana diuertunt, honeſta non neglegentes ſolùm, ſed illudentes. Sed & publicè oleum huic lucernæ parcè infunditur: quod dicere tamen magis me ſcito, quàm queri. Nam ego cum illo veteri,

Felicem ſciui, non qui quod vellet haberet,
Sed qui per fatum non data non cuperet.

In hoc æuum nati, in hanc ſortem ſumus: apto me ad illud, & hanc fero, ſublimi animo, vtinam corpore tam valenti! Sed illud me deſerit, lentum, languidum, & abiungi palàm minatur. Quid nouum?

——— ibimus omnes,
Ibimus, immenſis vrnam quatit Æacus vmbris.

Atque hæc talia in Thraſeâ noſtro incluſa; de quo quæris, & elicis fruſtrà. Ille caput non profert, & in vtero abortit hic infans. Vale vir Reu^me^ & magis tuo merito, quàm Regis beneficio magne. L. Bat. x. Kal. Ian. ∞. IↃ. XC.

EPIST. VI. *Romam.*

ALFONSO CIACONI *Doctori Theologo*, S. D.

SVADET affectus meus, ſed & tuus, vt ad te ſcribam. De meo; quomodo non is ad te inclinet, qui me ignotum beneficio, & quidē in re ſummâ, affeciſti? nec enim ignota nobis ſunt, quę Romæ geſta. De tuo; illū ipſum amicū mihi eſſe, tum ſermo quorūdam, tum propugnatio ea famæ ſcriptorumque meorum, palàm oſtendit. Quam etſi iudicio datā arbitror, & cupio; tamen quòd tam prompta, quòd tam ſolicita, adſcribo etiam certè amori. Gratum me eſſe dicā? ſum animo: verbis ægrè poſſum, minùs factis. Delego hōc nomen ſuperis, & illos voto conuenio, vt pro me ſoluant. Sed tamē iudicij, & actionis tuæ, quò minùs te pæniteat, hoc addo: eſſe me corpore, vt antè animo, apud bonos: & manſurum, quandiu hæc vita. In ſcriptis ipſis meis, ſiquid minùs lucet aut liquet; non offero ſolùm interpretationem aut emendationem, ſed

promitto. Hæc puro animo ad te: atque etiã illud, ſi minuta quædam offendunt quoſdam (ita intelligimus) ea ipſa paratos aut corrigere, aut potius delere. Audio eſſe, qui de Bẽbo aliquid liberiùs dictum impatienter ferant. Atqui virum eum depreſſum non iuimus, ſed iuuentutem retractam voluimus ab imitatiunculis quibuſdã, vt nunc quoque cenſemus, ineptis. Scimus in verſâ & proſâ oratione virum illum valuiſſe: ſed in vtraque extra omnem iudiciorum aleam poſitum eſſe, non cõſentimus. Quid ſi cum modo & modeſtiâ illa ipſa diximus? mihi videor: & ſi ab iis abiui; nihil recuſo liberâ admonitiunculâ intra limites compelli. vtinam tu vſurpes! audis enim iudicia illîc & voces nationis, quam nolo equidem offenſam. Sed vellem iudicia ſemper, & nequid affectus officiat. quia vt oculus, in quem humor illapſus eſt, parũ clarè videt: ſic mens, in quam ille. Ego hactenus ita cenſui. vt in muſicâ concentus quidã diſcors probatur; ſic eſſe in ſtudiis, nec liberum aliquem diſſenſum improbari, ſi citra conuicium aut litem. Sed vno verbo, tu iudex hîc atque alibi eſto: & ſiue mitiùs ea dici, ſiue non dici voles, fiet. Librum tuum de *Signis crucis* vidimus, libẽter & opportunè, vt qui in ſimili iam argumẽto verſamur, *De ſupplicio crucis*. Baronius ſi notus, aut potius quia notus, velim à me ſalueat, vir quem meritò boni & docti amant. Idem de *Conſaluo Pontio Leone*, cui iamdiu in pectore iſto locus. Vale vir eximie, & nobis care. Leodici, poſtr. Nonas Iulias, ∞. IↃ. XCII.

EPIST. VII. *Piſas.*

HIERONYMO MERCVRIALI S. D.

EXCVSARI me ante omnia meritiſſimò cupio, quòd ad litteras tuas ſiluiſſe ais: quas teſtor ſanctè, præter illas de Etruſco negotio, vidiſſe nullas. Atqui ad illud reſpondi, & ex Wittendellij litteris video meas quoque perlatas. An ego Mercuriali meo reſpondere grauarer, qui de plebe hominibus operam hanc defero? abſit. Vtique in feriâ iſtâ & graui re, & quæ ab eo profecta, quem caput agnoſco Reip. Chriſtianæ. De quâ vt breuiter & candidè reſpondeam (ita ingenium meum, & amicitia noſtra poſtulant) ſic habe. Ego me honore ſummo affici, quòd à ſummatibus illis viris dignus loco illo in primâ vrbium iudicer, intra me ſentio, &

gaudeo:

gaudeo: cum triſtitiæ tamen illo morſu, quòd nec eorum voluntati, nec meæ inclinationi, fas mihi, hoc quidem tempore, parêre. Hæremus enim, mi Mercurialis, & implicamur veteri noſtro morbo: qui meliorem hunc vitæ vſum mihi adimit, & non ſinit eſſe earum rerum, ad quas aptus videor, & vos vocatis. Tu ſcis, quę vis & effectus Atræ illius bilis ſit: quam nos diluere & mitigare (tollere, vix auſim ſperare) conamur, vſu fontium acidorum, qui ſunt in hoc tractu. Iuuare aliquid videntur. ſi plenè & bonâ fide, tum denique ſeriò agere & deliberare mihi libeat, de honeſtiſſimo munere, quod defertis. Ego Italiæ amorem non exui, parentis olim & nunc ingeniorum, & altricis: nec ſtimulos volo qui illuc impellant alios, quam internũ hunc affectum. Quid etiam, quòd auctoritas, imò nutus ſummi mortalium, mihi pro omni illicio & ſuaſione ſit? meritò: qui agnoſco obnoxium & ſubiectum eſſe debere, quidquid in terris eſt, capiti huic diuino. Sed cauſſa illa magna, & verè ſontica, valetudo, efficiet non vt negem, ſed vt differam obſequi: donec Deo viſum, firmiorem commodioremque me reddere, & parem muneri, cui deſtinaſtis. Id eum rogo, ſi mihi ex vſu & ſalute eſt: teque Clariſſime Mercurialis animo amplector & ſaluto. Leodici, XI. Kal. Iul. ∞. IↃ. XCII.

EPIST. VIII. *Toletum.*

ANTONIO COVARRVVIAE S. D.

O MI Couarruuia, quàm lætum lubentemq. Lipſium tuum feciſti! oculis opus ſit vt credas, manus hæc non eſt exprimendo. Ergo tam amicas, poſt tam longum interuallum, litteras? ô candorem, ô fidem! Atquin ego nec eſſe te, nec talem certè in me eſſe, in omnium illîc amicorum ſilentio, iam ſciebam. Cauſſam dicis candidè, & gaudeo, atque etiam approbo. Quid enim excuſem? offendimus diuturnâ illîc morâ: & cùm fluctus iſti magni nos eieciſſent, ſtationem illam habere fortaſſe licuit, non licuit portum. Sed purgat animus inprimis iſte, Deo teſte, propior ſemper bonis: tum etiam fortis hæc mea diſceſſio, fortis? imò pænè violenta. ita me eripui iis, quà vi quà aſtu, qui arctis lentiſque vinculis detinebant. Deus mi Couarruuia fuit, Deus qui adiuuit. Ego & mea (mea, id eſt ſcripta & libri) iam ſalui ſumus:

mus: nec Leodiei vltrà, ſed quod gaudeas, Louanij in ipſâ bonorum arce. Nunquid magis palàm poſſum oſtendere me eſſe, qui ſum? id eſt, pietati & regi conſecratum? Atque ego (Deus faueat) hanc mentem habebo, quamdiu vitam. In ſcriptis noſtris ſiquid obſcuri aut ambigui eſt, aut ſiquid etiam praui; declarabitur, affirmabitur, corrigetur. Crede firmiter,

** Nam tibi firmiter hæc, animique ex mente, profamur.*

* Τοὶ γάρ ἐγώ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύω.

De me hactenus. Illud in litteris tuis & nouum & iucundiſſimum, de viro Principe Ioanne Siluâ Comite Portalegrenſi: quem non amicum ſolùm litteris, ſed etiam nobis ſignificas, rarum in illuſtribus illis hodie bonum. Atque is, quòd meas etiam ad te miſerit, quàm me deuinxit? Si occaſio eſt, ſignifica: & non moris dicíſque cauſsâ, ſed ex pectore, pectus hoc illi dona. Amamus veneramurque meritò tales, olim in veſtrâ gente crebros: cur non nunc? & ad laudem militiæ, quâ per omnes, imò ſuper omnes, gentes florent, hanc quoque adiungunt ſapientiæ & litterarum? Fiet paullatim, ſpero; vtique cùm Principem noſtrum ire hanc viam audio, & inſtitui fingique optimis artibus, quæ culmen illud ornent. De ſtudiis noſtris ſiquid quæris; paramus ordine dare Hiſtoricos pleroſque priſcos: & nunc velut extra ordinem damus tres libellos de *Cruce*. quo argumento? inquies. mixto, & partim ſacram, partim profanam hiſtoriam ijs illuſtramus. Quidquid in ſupplicio illo olim fuit,

** A pedibus vſque ad verticem tibi dixero.*

* Ἐκ τῶν ποδῶν εἰς τὴν κεφαλήν σοι πάντ' ἐρῶ.

vt cum Ariſtophane dicam. Videbis breui, ſaluebis, & me amabis. Louanij, III. Idus Octob. ∞.IↃ.XCII.

EPIST. IX. *Romam.*

CAESARI BARONIO S. D.

IAMDIV eſt cùm animo feci, quod re nunc præſto. Scripſi inquam ad te, & coire volui amicitiæ quoddam fœdus. & nónne me inuitet virtus & eruditio tua multiplex, & clara per Chriſtianum orbem? Addo iam & beniuolentiam, quam nuper oſtendiſti palàm, in re meâ curandâ, & cōmendandâ. Quod ad famam meam pertinere viſum, id vltrò ſuſcepiſti, & laboraſti pro me, quaſi pro amiciſſimo, aut ipſo te poſſes. Ego hæc non ſcribo in obliuio-

obliuionis aquis: amo te iam olim magne Baroni, & deinceps magis magiſque volo. Sum nunc denique purus, inter puros: & hoc quod agitatum de *Politicis* meis corrigendis, ipſi fecimus, vti amicus noſter (nam & tuus certè.) *Henr. Cuyckius*, eximius Theologus, dicet aut ſcribet. Ad ſummam, amo te & colo: vt alterum mihi facias, te rogo. Louanij, III. Kal. Iun. ∞. IↃ. XCIII.

EPIST. X. *Patauium.*

VALENTI ACIDALIO S. D.

TV verò quid facis mi Acidali? Amicitiam meam ambis? abi, abi, fruſtrà: quid ita? iam diu habes. Teſtor Kalendas anni huius auſpices, & ita mihi felix ille eat, vt te amaui cùm primum fœtum illum ingenij tui vidi, *Velleianas Notas*. Leuiculas, inquis. Audacter dicito, & in hac modeſtiâ conſta. O ornamentum iuuentutis, pudor: ſeges veræ gloriæ & doctrinæ! Alij, inquam, omnes meliùs de te, quàm tu ſentiant: & ſic parua tibi videantur quæ feceris, vt maiora cottidie poſſis. Vix autem faciet, qui facere ſe iam putat. Sed ad amorem. in clauſulâ illius libelli tui, quàm veri & viui ignes? ſenſi, tetigi, & me quoque iamtunc accenderunt. Quid nunc, cùm ventilas eos velut flabro ſuauiſſimarum epiſtolarum? vno veròque verbo, Amo: & velut ad aras tibi, cum poëtâ, ſpondeo:

— σέθεν ὐκ ἐπιλήσομαι, ὄφρ' ἂν ἔγωγε.
Ζωοῖσι μετέω, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ. *—tui haud capiet me obliuio, quã diu In viuis fuero, & mea cara hæc membra mouebo.*

Certè, naturâ ipsâ duce, amo ingenia, quæ rectiora video, & ire ad bonam famam. Ianum Guilielmium, popularem tuum, quanti fecerim, ipſe ſciuit, atque etiam poſteri, ſi vita aut gratia meis ſcriptis. Tu ſuccede. quoniam Deus illum eripuit, optimum æuo peſſimo, & conſtituit in fælici illâ ſede. Nos quoque (an aliquid vaticinabor?) breui illuc imus, vt valetudo hæc dictat, vacillans, tenuis: tu viue noſtri memor, & vale. Louanij, Kal. quas dixi anni ∞. IↃ. XCIII.

EPIST. XI. *Romam.*

FRANCISCO BENCIO S. D.

MIHI verò exclamare magis lubet, O negligentiam, ô perfidiam! & nondum meas tibi redditas eſſe? tibi vni? imò

& Baronio & Bellarmino, ad quos vtroſque ſcripſi. Quid autem ſcripſi? benignè & candidè, quod in animo ſentio, rem totam me permittere arbitrio ipſorum. Miſi tamen & notas, vti hîc correximus, cenſore publico Henrico Cuyckio approbante. Mi Benci, alibi molles fortaſſe ſimus: in re pietatis, ſic vt ferrum. Prima illa & ſumma opinio eſt, nihil hîc ſapere præter id quod Eccleſia priſca, id eſt noſtra. Nam qui aliquid libauit è Patribus aut Conciliis (nos fecimus) ſcit illam eſſe vnam. Sed fruſtra, opinor, hæc itero, & noſtras iam accepiſtis: noſtras, inquam, nam Cuyckius adiunxit. Accepi nunc nuper epiſtolam à Staniſlao Reſcio, Deus bone qualem, & quàm non eleganter ſolùm, ſed nouiter ſcriptam! Me in Politicis imitatur, & fruſtula ſumit ex auctoribus priſcis, atque ea nectit. me imitatur? imò ſuperat, & coronam hanc è capite meo illi dono. Ecce ad eum litteras vicarias, virum & titulum probè non noui (ſcripſiſti Legatum Regis Poloniæ eſſe) ergo tu pro me inſcribe, & decôrum hoc ſerua. Idipſum proximis tuis ſignifica, quia percolere amicitiam cum illo viro mihi eſt in votis. Salue mi Benci, & per te quoque tuaſque preces fac me magis ſaluum. Louanij, XIII. Kal. Septembres, ∞. IƆ. XCIII.

EPIST. XII. *Neapolim.*

STANISLAO RESCIO, *Legato Regis Poloniæ.*

OBSTVPVI ad tuam epiſtolam, & vt legere cœpi, ſtatum non tenui (rem narro) ſed reſilui & retroceſſi. Téne, aut quem alium, in hoc genere tam ſubtiliter, tam ſcitè, & tam familiariter etiam loqui? Cæcidiſti me in meis caſtris, fateor; & aut triumphum de me cape, ſi pergis: aut ciuicam, ſi ſeruas. Non hæc ſunt verba. quis tu in alio trito genere, qui in hoc ſubito & inopinato ſic excellis? Sed in laudes tuas parco, quas in me quidem congeſſiſti nimis benignè. O vim amoris! nam is elucet in tuâ epiſtolâ, & video eum vt ſi in ipſo corde. Ille eſt, qui hæc indicia tibi dictat, ille qui ad me mittit, & iubet petere, quod debebam deferre. Sed in ordine peccatum ſit: in re non præuertes, & pari paſſu tecum decurram ſtadium hoc amoris. Nam eum quoque affectum in me cadere, Bencius tibi dicet, qui de religione non celauit. Ea priſca in nobis eſt (ſepone omnes curas) & erit, auctore

ipſo

ipſo fidei adiuuante, quamdiu ero. Enimuerò quem modicè peritum antiquæ hiſtoriæ & eccleſiæ, in Græcis Latiniſque Patribus verſatum, ceperit hæc nouitas? quæ ſurrexit ad turbas, vtinam non exitium, Europæ. Nos abhorremus, & claro fortique exemplo docuimus, auulſi à locis in quibus ea erat. Ad bonos venimus, etſi iacentes & exhauſtos: quia finis mihi non ditiori, ſed meliori eſſe. Gratia tibi magne Deus eſto (tuum hoc munus:) nunquam alacrior aut erectior fui, quàm in iacente hac publicâ & priuatâ noſtrâ fortunâ. Sed publica, vt ſpero, reſurget: & à quâ parte æquitas ſtat, felicitas etiam ſtabit. Ego intereà in quiete, libris ſcriptiſque noſtris inuolutus; quę voluptati mihi ſunt, vt pietas ſaluti. Hanc ſalutem toto animo tibi voueo, & meipſum deuoueo deinceps tuum. XVII. Kal. Septemb. ∞. IↃ.XCIII.

EPIST. XIII. *Antuerpiam.*

PAVLO MONELIAE *Genuenſi Patricio* S. D.

ANTVERPIA veſtra plures amicos mihi dedit & nuper oſtendit, quoſdam veteres, quoſdam nouos; atque inter hos te, mi Monelia, animo planè meum. Affectus tuus in me, & bonas artes, ita clarus & ardens eſt, vt Pyrrho ſi ſim vix dubitem, & redamare cogar ſic amantem. Facio profectò, & hoc in chartâ iſtâ conſigno & teſtor. Italia veſtra plura ingenia ob omni æuo dedit, & aluit: fac vt tuum inter ea cenſeatur, & Ligures quoque veſtri veniant in hanc famam. Habes inter tuos, qui eminuerunt, aut eminent: atque inter eos ſcriptorem hiſtoriæ Luſitanicæ, mihi prudentem & probum. Tua quoque vidi ad ius ſcripta, laudanda profectò, ſed hactenus, vt gradus tibi ſint ad maiora, non vt meta. Ætas adeſt, ingenium, induſtria, opes etiam; id eſt, omnia quæ ducere te ad alta aut ad ſumma poſſint. Hortor & faueo; ſiquà poſſum, etiam iuuo. Experire. Louanij, Nonis Nouemb. ∞. IↃ. XCIII.

EPIST. XIIII. *Mediolanum.*

IO. BAPTISTAE SACCO S. D.

QVOD te non fugit, varias, & à ſummis etiam viris dignitate aut doctrinâ, litteras accipio: ſed tuę me inter primas delectarunt,

lectarunt, & voluptatem inopinatam animo infuderunt, Ioannes Baptiſta Sacce. Quid ita? non ob cauſſas, quæ tibi cum aliis communes, ſed ob vnam hanc exïmiam, & in te propriam; quòd in eâdem domo & familiâ egeris magni illius viri, heu quondam noſtri. Pectus meum mouit ea lectio. quia mortuum etiam nunc colo & veneror, & manes illius æternùm mihi ſancti. Benè fecit mihi, fateor: mihi, parum eſt, ſed etiam reipublicæ, & toti, vt verbo dicam, Chriſtiano orbi. O conſulta eius conſilia! quibus vtinam aut ſemper, aut non tardè vſi eſſent magni reges! Prudentiæ imaginem in terris ſi quis pingere aut cernere voluiſſet, credo eundum fuiſſe ad hunc noſtrum. Iam animus quantus, & quàm altus? pariter vt corpus. Quid probitas & benignitas? ſumma. quis amor in artes & litteras? magnus: & eò minus mirandus, quòd pleraſque illas ſciebat. Pulchritudinem peruiderat, & ideò amabat. Sed vide, quàm in ipſo initio eam extra calcem: te alloquor, & de alio loquor. Hoc ipſo diſces, quàm magni mihi illa cauſſa, quam amicitię noſtræ prętendis, quòd ille apud me tam magnus. Seriò & ex animo loquor. Amauit te? te amo. Amaſti illum? magis etiam amo. Et accedunt hæc alia, quòd mea & me æſtimas, & vltra pretium ſuum (cur rem non dicam?) dilaudas. dilaudas tamen cum iudicio, & liberè etiam aliquid mones. Hoc eſt, non dicis te amicum, ſed probas. Illa ipſa quæ de religione ſuggeris, iam aut vidimus, aut moniti ab aliis ſumus; & *Politica* noſtra recuduntur, cum immutatione aut lenitione, quà erat opus. Tibi nihilominus gratia. & tales mihi ſint amici, qui vtroque calculo vtatur, albo & nigro etiam cùm eſt opus. Nam laudare in promptu eſt, & ſine labore peragitur: iudicatio cum intentione & peritiâ eſt, & virum quærit. Scribis deinde de iudicio quodam noſtro, quod ſuper *Conſolatione* feci, falsò (ita ſentio, & ſenſi) Ciceroni inſcriptâ. Moueri te auctoritate meâ ſcribis, ſed requirere tamen cauſſas, quibus eò ſim inductus. Prompſi eas, mi Sacce, iam olim, & publicè vulgauit Plantinus noſter in eo ipſo libello, quem excudit. ſi voles, pete. Etſi fortaſſe quædam etiam illîc calida: vt eſt ratio mea ſcribendi, præſertim in epiſtolis, nec nego: ne excuſo quidem, ne bis peccem. Verè hoc quoque notas in epiſtolâ, vbi de
* *obiter.* eâ re *παρέργως: ſed quid faciam? candidè hoc apud te promo; talia iſta impetu & calore quodam ſcribimus. Neque id peccatum fortaſſe;

taſſe; ſed illud, quòd vulgamus. Amici inducunt & trahunt, mollem naturâ, & facilem ſequi. Sed & illud audi liberè. miror vos viros tales, æui & iudicij maturos; eruditione perpolitos (talem enim & *Folianum* habeo) ambigere in iſtâ re, quæ mihi extra litem videtur. Affectus aut præſumptiones ponite: quid in eo libello, re aut dictione dignum Tullio? vulgare aut frigidum totum negotium. nec excuſet vir doctus, quòd in dolore. Ille verò faces etiam admouet, & facit omnia magis excitata. Quis auctor tamen ſit, haud temerè dixerim; ſuſpiciunculas moui. & vos vel nunc dicite, vbi vetus illud & primogenium exemplar? vbi repertum? à quo? quis aſſeruat? Vnum id argumentum commenti, niſi profertur; vna reuictio noſtra, ſi profertur. Aliâs, nemo ab animo hoc impetrabit, vt Tullij eſſe cẽſeam, in quibus vim & ſpiritum Tullij non ſentiam; & nihil pro illo viro, cui in facundiâ ſimile non natum, non naſcetur: poſt quem, vt ille verè canit,

Conticuit Latiæ triſtis facundia linguæ.

Sic ego ſentio: nec aſſentiendi cuiquam legem pono. Vltrà in hoc certamen non deſcendo, nec habeo tanti. Iam in fine, quo magis amorem promas, inuitas amanter in tuam patriam, & in Italum illud ſolum: laudatum & amatum nobis ſemper, ſed patria hæc tenet, in quam redij, & ſcito Louanij, in priſcâ Academiâ (vt nunc appellamus) publicè me docere. Rex, & patriæ Ordines, honeſto auctoramento me habent. Inuitarunt nuper & Veneti, & ſummus noſter Pontifex; ſed excuſaui, & valetudinẽ etiam prætexui, vtinam non verè. Illa nobis vacillat mi Sacce, firmanda cùm Deo videbitur, & tum quoque in ſcriptis à nobis exſpecta aliquid magis firmũ. Vale V. C. Louanij, prid. Kal. Feb. an. ∞.IↃ.XCIIII.

EPIST. XV. *Venetias.*

Ad III. *viros Inſtauratores Academiæ Patauinæ.*

MAGNO me honore afficitis, cùm in locum & ſucceſſionem magnorum illorum vocatis, *Sigonij*, *Robertelli*, *Bonamici*, luminum non Italiæ ſolùm veſtræ, ſed Europæ noſtræ. Agnoſco non beniuolentiam modò, ſed hoc ipſo beneficium; quoniam, quod in vobis eſt, datis, cùm capere ſit in manu noſtrâ. In manu? addo etiam in mente, & voluntate. Cur non igitur fit? quia vires,

& valetudo, negant: iſta quidem pertinaciter triſtis, & illæ imbecillæ. An decipiam & fruſtrer vos? Lipſium vocatis & exſpectatis, & adferam eius vmbram? bonâ fide hæc profero. Si benignus, & in omnia potens ille Deus, iſta duo ex voto mihi daret, omnia eſſent pro voto veſtro. Scio equidem apud vos medicos eſſe, peritiâ primos; ſcio benignum Patauij aërem; fontes in viciniâ & thermas: & quid non ad ſanitatem, aut voluptatem? Sed chronici & diuturni iſti morbi, quàm remediis nullis aut peritiæ cedant, periti veſtri medici ſciunt. Ad ſummam, vnum hoc excuſo: in cetera vtimini Lipſio, Ill^mi & Cla^mi Domini, tu nominatim Ioannes Michaeli, vt veſtro. nec vulgi more prolatum hoc ſcitote. Louanij, Prid. Kal. Mart. ∞. IↃ. XCIIII.

EPIST. XVI. *Venetias.*

IO. MICHAELIO, *Equiti, Procuratori Sancti Marci, III. viro inſtaurandæ Academiæ Patauinæ.*

MVLTA ad me ſigna beniuolentiæ tuæ perferuntur. Amici, qui inuiſunt ab iis partibus, loquuntur; litteræ alienæ teſtificantur: quid opus eſt? tuæ ſic palàm præferunt, vt manu tangere & tenere videar hunc affectum. Benè ſit litteris, quicquid earum in me eſt: quæ tales viros inclinant & iungunt. Atque vtinam votis tuis fas obſequi, quæ in Italiam & ipſam Scholam veſtram ducunt! Perhoneſtum mihi in eâ luce ſpectari: & quiuis etiam tenebrio, pænè dicam, ibi illuſtretur. Quid tamen me tenet? quæ publicè dixi, & priuatim candidè, imò ſanctè, apud te reuelo. Valetudo mea eſt, quæ incitatum hunc animi curſum inhibet: mala & præceps, non ſolùm anceps, & deterior etiam quàm in primore fronte exhibeo & oſtendo. Sicut ſtruthionem aiunt volandi ſpeciē habere, non volare: ſic de me dixerim, in adſpectu ſanum aut medium, in re non eſſe. Miſerare. & vbicumque ſum, tuum cenſe: tuum tantùm? imò & tuorum cenſe: quia certè hoc agimus, vt quicquid poſſumus, diffundatur ad plures & proſit. Sicut in publicam popularemque viam omnes ſemitæ conueniunt: ſic ſcribētium noſtræ ſtipes, in commune generis humani ærarium inferuntur. Itaque vſu etiam me veſtrum interpretare: animo quidem, VTI IS OPTIMVS MAXIMVSQVE EST,

do

do me vobis ac dico. Ill^me Domine ſalue, inclytæ Reip. tutela & decus. Louanij, prid. Kal. Mart. ∞. IϽ. XCIIII.

EPIST. XVII. *Bononiam.*

Vlyssi Aldroando S. D.

Nomine & famâ mihi notus fuiſti, vir eximie, priuſquam ſcriptione. Etſi enim abſumus, locorum vaſto ſpatio diſiuncti; tamen commeantium multitudo eſt, & eorum præſertim, qui è noſtrâ iuuentute ad vos ſe conferunt, optimarum artium cauſsâ. Ex eo numero Hadrianus Romanus, & Thomas Fienus, vterque nunc medici titulo donatus, ſæpe mihi laudes tuas prædicarunt, & ſeriam atque ab ambitione remotam doctrinam. O mi Aldroande, quàm ſuaue eſt, variis præſertim his epulis paſci? & animum permittere ad res ſuperas, medias, inferas, & quicquid ſpirituum aut animantium iis continetur? Tu cottidie facis, & arcanum illum naturæ ſinum excutis, fructus quoque effuſurus aliquando in publicum & noſtrum bonum. Atque vtinam ſint Reges & Principes, qui fuerunt! non teneret te cauſſa illa ab edendo, quæ nunc tenet, & theſaurum hunc redimerent vilioribus his theſauris. Sed bonâ fide, languet optimarum rerum artiumq. amor, vt ipſę res optimę; & quidlibet in pretio magis eſt, quàm quod pretio nullo digno æſtimetur. At nobis ignoſcendum eſt noſtriſque, quos ciuilis iſte Mars vexat, & auertit ab omni honeſtâ atque altâ cogitatione: veſtri Dynaſtæ, in gremio ipſo pacis, cur negligunt? cur Italiæ hanc famam detrahunt, non coluiſſe ſolùm ſemper, ſed excitaſſe ingenia & artes? Sed eſt curſus hic nunc rerum, & lex quædam, niſi fallor, mundi: vt honeſti honeſtaque iaceant, & exſurgat quidquid turbidum eſt, aut prauum. An ea quoque lex, vt optimæ artes à nobis vobiſque abeant, ad orbem ſecretum magis & longinquum? Mihi crede, incipiunt, & frigidus ille Septentrio excolitur, & nouo hoc amore inardeſcit. Quid ad iſta me diffundo? amoris eſt, & iamnunc familiariter apud te loquor. quem amorem firmum apud me futurum polliceor tibi, vir eximie; & te, qui tuum aperuiſti, eódem hortor. Vale. Louanij, IIII. Kal. Sextiles, ∞. IϽ. XCIIII.

EPIST.

EPIST. XVIII. *Bononiam.*

FLAMINIO MORO S. D.

VNDE, quis, & quare, ad me ſcripſeris, ſtatim in fronte epiſtolæ tuæ vidi. Locus, Bononia, vetus & vera ſtudiorum mater; tu, minimè omnium quod* diceris, ſed ſcientiæ & ſapientiæ alumnus; cauſſa, amor in me & mea, quem acrem profectò præfers. Hæc omnia, an grata mihi, quæris? ſunt mi More, ſunt: & vel vna quælibet iſta res traxerit me ad redamandum. O Italia, quam olim inſedi, ſi nunc videam! ſi oculis vſurpem inſignes aliquot viros, mei ſic amantes! profectò exſultem, & non capiam gaudij mei modum. Vnde tamen hic in me fauor, niſi à numine? Deus eſt qui impellit, & benigni cælites: quos ſcito mi More, piè & purè à me coli, id eſt ritu priſco. Opinionum hæc aura peſtilens, quæ cælum noſtrum infecit, me non afflauit: & inter ægros multos & cauſſarios ſanus ambulo, in hac quidem parte. Argumentum tibi dabunt libelli noſtri de *Cruce*, quos vel hâc cauſsâ ſcripſi, vt præcones teſteſque eſſent, non doctrinæ meæ, ſed auitæ pietatis. Ergo tu non ſolùm ita ſenti, ſed vt alij ſentiant facito, pro virili quidem tuâ parte. En manum meam, en affirmationem. non fallimus in his talibus, in quibus ſe primùm fallit, quiſquis alios conatur. O miſer, qui aliam hîc linguam habet, & mentem! Sed vt, quæ cauſſa ſcribendi tibi fuit, in eâ deſinam, amo te amantem, & id quoque fide priſcâ. Vale. Louanij, IIII. Kal. Sextil. ∞. IↃ. XCIIII.

*Morus, id eſt ſtultus.

EPIST. XIX. *Mediolanum.*

FREDERICO BORROMEO *Cardinali* S. D.

GRATAM tibi fuiſſe ſcriptiunculam noſtram, id verò lætor, nec tamen miror. Pro ceterâ humanitate tuâ eſt, quâ me amplexus & amaſti, & vltrò ad ſcribendum prouocaſti. Ego verò illi reſpondeo, amore tantùm? imo & cultu: quorum alterum affectui debeo, alterum dignitati. O Italia ſemper hoc nomine felix, quòd non ingenia ſolùm habuiſti, ſed etiam qui fauerent, & fouerent! Nobis hoc deeſt, liberè dico, qui diuturno iſto bellorum æſtu inuoluimur, & perit apud nos, quidquid elegans aut

aut honeſtum. Vtinam illa tantùm! ſed maieſtas imperij, & ipſa pietas periclitantur: ſi vnquam, rebus noſtris infirmis, & ſpectantibus lapſum. In Deo ſpes eſt, atque eo ſolo. nam humana, non dicam auxilia, ſed & conſilia valdè labant. Vos auditis haud dubiè, nec lubet hæc publica & triſtia in epiſtolâ ediſſertare. Illud me in tuâ pupugit, de Bencio: de quo iam anteà audieram, fateor, ſed parum certò, & ſpes adhuc aliqua frænabat dolorem. Qui nunc erumpit, & agnoſco ac toto animo profiteor, amiſiſſe me inter amicos tempore, fide, ingenio primum, aut certè iuxta primos. Mi Benci, quæ tibi mens ſic abeunti? me præeunti, qui tot iam annos langueo, & fatum meum exſpecto? Sed ſcilicet plus impuri & terreni in me, quod depurandum ſit; te ille Deus, in ſanctitate iſtâ vitæ, vocauit ad puras & æthereas ſedes. Salue, ſalue, & vt nos tales aliquando, aut potius breui, precibus tuis adiuta. Quò abeo? abſtrahor à te Illuſtriſſime, ſed per te, qui pectus mihi fodiſti Bencij mei mentione. quod ſic apertum tibi conſecro, & quicquid Lipſius, aut in Lipſio, tuus eſt & tua. Louanij Kal. Sept. ∞.IↃ.XCIIII.

EPIST. XX.

INNOCENTIO MALVASIAE, *Nuncio Apoſtolico.*

VT legi litteras, quas ad me dediſti, variè fateor me affectum, & velut diſtractum. Gaudium mihi fuit, in vocatione tam honorificâ, & iudiciis talium virorum de me benignis. Quid ad gloriam mihi amplius, ad commoda vtilius, quàm in vetuſtiſſimam & celeberrimam Academiarum venire? quæ non falsò ſe dicit, & inſcribit, *ſtudiorum Matrem*. Ego totam Italiam veſtram amo, & veneror: tacitâ quadam inclinatione naturæ, tum etiam ob illa ipſa ſtudia quæ colimus, quibus fons illinc & ſedes. Quòd ſi voto meo dirigenda vita ſit (ſed Deus, & id quod fatum vocamus, ſuperant:) Italia me videat, teneat, cineres etiam meos cōdat. At enim multa obſtant, quæ pro prudentiâ tuâ, me tacente, vides. Et poſſum fortaſſis reliqua vincere: vnum illud de valetudine, forte & decretorium eſt, vt ita dicam. Ego ille imbecillus, in decennali amplius languore, atque eo peſſimo, & qui pertinaciter ſpernit curam, quî veniam in Italiam veſtram? & ſi venerim,

quid faciam? Par eſſe muneri impoſito poſſum? par opinioni conceptæ? diffido. Hæc cauſſa vna eſt cur tardem & abnuam, & votis veſtris non iungam mea vota. Deliberabo tamen etiam, & Deum in conſilium, imò & in auxilium, aduocabo: ſi fortè ſub vernum tempus vires aliquas maiores mihi donet, aut ſpem de valetudine firmiorem. Interea priuatim, gratias equidem habeo pro benignitate in me tuâ, quam ex ipsâ ſcriptione veſtigiis totis colligo: & ex animo addictum me eſſe & fore, veraci calamo conſigno. Ill^me & Reu^me Domine in bonum publicum, & tuum, vale. Louanij, VIII. Kal. Mart. ∞. IↃ. XCV.

EPIST. XXI. *Bononiam.*

FRANCISCO LEONINO S. D.

QVOD me compellas, nobiliſſime iuuenis, proficiſci video ab amore virtutis & litterarum. Ideò te iure amo, qui ſic iſta. Vnâ in re nolim te falli, ſi eximia illa duo in me eſſe cenſes: non ſunt: ſed cupido tamen eximia, & omnem vitam hoc egi, vt eas mihi parte aliquâ conciliarem. In Italiâ veſtrâ (felice artium virtutumque parente) illi viri ſunt, quos meritò admireris, quos ad imitandum proponas, generoſi & honeſti omnis exemplar. Siquid tamen aut ego cogitatus, aut ſcripta mea lecta eò faciunt; gaudeo, & perennem mihi hunc fructum ſtudiorum opto. Vnus enim ille mihi finis, non vt maior, ſed vt melior fiã, & alij per me tales. Vale nob^me iuuenis. Louanij, poſtr. Kal. Mart. ∞. IↃ. XCV.

EPIST. XXII. *Bononiam.*

ÆNEAE VIZANIO *Doctori Medico* S. D.

DVO me fateor in ſcriptione tuâ miratum, & quòd ſcribis, & quòd ſic amas. De iſto magis, quia me & mea qui noui, vix reperio quidquã magni, quod conciliet mihi viros iſtos magnos. At benignitas veſtra eſt (non enim iudicij error) quæ impellit ad amandum etiam eos, qui alta & honeſta amant: & cupido apud vos gratiæ locum inuenit, non ſolùm effectus. Longùm mihi hæc alloquia, hæc teſtimonia ſint: quæ velut ſtimulos habeo, ad pergendum in duplici hac viâ Scientiæ & Virtutis. Iungo enim quà

poſſum,

poſſum: nec Deus ille velit, poſteriorem hanc à me vnquam diſiungi. Prior illa voluptatem in animis gignit, hæc fructum; illa dum viuimus, hæc cùm vixim us etiam vtilis opportunaque eſt. Vtramque in te eſſe Vizani, vel hinc colligo, quòd ſtudioſos & candidatos earum ames. Fac mihi ſemper, & cum fænore affectum eundem à me refer. Louanij, poſtr. Kal. Mart. ∞. IϽ. XCV.

EPIST. XXIII. *Bononiam.*

MELCHIORI ZOPPIO S. D.

QVOD me & mea amas, ſed cum iudicio, id verò amo, & in animo iſto laudo. Etſi enim me fortaſſis ſine exceptione amare poſſis, & toto quod dicunt, pectore: tamen in meis profectò aliud eſt, imò clamo, cum iudicio, & alibi notâ, legenda eſſe. Nam mi Zoppi, quid ſumus nos omnes, qui aliquid eſſe videmur? homulli, & in quibus æthereæ illius partis aliquid emicat fortaſſe, ſed non ſine adiunctâ terrenâ ſuâ fæce. Itaque caligo, hæſitatio, error, agnata ſunt nobis: & nihil tam eximium ab homine eximio, in quo non ea deprehendas: Atque ego vt liberè iſta fateor, ſic libenter inſpici ac tangi ab aliis patior: nec ſum ille mei admirator (ah, abſit) qui extra iudiciorum aleam me ponam. Subijcio, ſubijcio; & ſi vlla virtus placita mihi vnquam aut placet, ea Modeſtia eſt, & apud te teſtor. Si coràm me videres, & ſermonis morumque meorum arbiter eſſes: idem diceres, nec aliud mihi magis vindico quàm iſtud. Itaque de Plauti altero loco, liberè fateor, me quoque iam aliter ſentire: de altero hæſito, nec firmum video cui innitar. Tuum ſtudium rerum talium & inquiſitio grata fuit, amor & affectus in me gratiſſimus; quem ita mihi ſerua, ſi meum tibi reddo. Louanij, poſtr. Kal. Mart. ∞. IϽ. XCV.

EPIST. XXIIII. *Bononiam.*

VLYSSI ALDROANDO S. D.

QVOD libente animo ad vos ſoleo, dolente & tardante nunc ſcribo. Cauſſa, quia quæ vultis velle non poſſum, & cogor nunciare, quod ſit præter animi veſtri ſenſum. Quid id eſt? fruſtrà circumeo, me non venire. Mirum & pænè dixerim miſerum

negotium, volumus vtrimque, nec fit quod volumus: quia aliquis ſupra nos & contra nos vult, cui non repugnamus. Rex eſt, & eius Conſilium, qui me hic ſiſtunt, qui ſuum eſſe habitatione volunt & incolatu, vti ſum natiuitate. Succumbimus, mi Aldroande, tam grandi auctoritati, etſi Italiam, & Bononiam veſtram, in intimis iſtis ſenſibus amamus. Addo valetudinem, ſic affectam (non mentior) vt credam me, Homeri verbo, μινυνθάδιον & breuis vitæ ac moræ in hac terrâ eſſe. Quid me commoueam, quid vos alioſque excitem, & mox deſeram, vix à vobis viſus, aut certè non benè inſpectus? Externa mea, facies, verba, habitus, modica ſunt, nec pro exſpectantium opinione: in ſcriptis, & publicâ actione, fortaſſe aliqui ſumus, & oſtendit ſe illîc, ſiquid in nobis melioris auræ. Ah, cur non licet mihi theatrum illud ſano celebrare & vegeto? ſpernerem omnia, & aut ſoluerem vincula aut rumperem, quæ me ligant. Nunc vetus illud fiat & ſapiens, * ἕπου θεῷ, & quò ille ducit aut abducit, ſequamur. Quæſo, ac per ſanctum Amorem rogo te, mi Aldroande, ne aliter interpretare: & ſcito me affectu veſtrum eſſe, cùm re non poſſum. At tuus ſum priuatim etiam, inter primos: ne deſine amare me, qui aliam & interiorem amandi cauſſam habuiſti. Louanij, XI. Kal. Iun. ∞. IↃ. XCV.

* Deum ſequere.

EPIST. XXV.

IACOBO MARIAE CAMPANACIO, *Bononienſi Senatui à Secretis.*

QVÒD litteris tuis beneuolè & prudenter ſcriptis (fateri debeo) me affaris, gratiam habeo mi Campanaci; & ſentio quantum obliger vobis, qui velut conſenſu & conſpiratione ſic me amatis. Amatis tantùm? imo & honoratis. Vocatis enim in locum, quem primarij Italiæ, vel Europæ potius, viri inſederunt: quod magni equidem facio, & (teſtor Deum) iubet hic animus & impellit parere. Quid tamen diſſimulem? teneor & obligor à rebus meis, ab vxore & familiâ, à Rege & Ordinibus patriæ, denique à valetudine: vt non ſim expediendo. Trahitis vos abſentes, iſti præſentes validiùs retrahunt, & aſſertum eunt ſibi. Obſecro te Vir prudentiſſime, tu quoque hæc conſidera, & cogita rumpere iſta non fortis ſolùm viri eſſe, ſed felicis. Hoc poſtremum

Deus

Deus fortaſſe mihi abnuit: quem alioqui teſtor, cumulum me felicitatis habiturum, inter inſignes iſtos viros & Italiæ apices, ſi in vrbe veſtrâ conſeneſcam. Senatui tuo ſi in occaſione hoc indicas, beneficium mihi dederis: & maius, ſi pro meo non tuo ſenſu, id eſt fortiter & ad ſuadendum, hoc dices. Scio enim & te inter cupidos mei eſſe, eoque minus aptum cauſſæ approbandæ. Louanij, VII. Kal. Iun. ∞. IↃ. XCV.

EPIST. XXVI. *Patauium.*

VALENTI ACIDALIO.

QVID tu ais? redire te? at vix etiam viſa tibi Italia eſt: certè non eius præcipua pars, & inclyta illa Roma. Faciam tranſiens, inquis. Meo conſilio, inſideas potius & inhabites, & fiet cum tuo bono. Scito certò, neſcio quem genium loco illi eſſe qui ingenia poliat, iudicia formet: & in iuuentute experti nobis videmur. Præmia etiam ingenio tuo vis? illinc pete, & aureum vellus Iaſon refer, ſed ſine vllâ Medeâ. Addis de quodam qui *Politica* noſtra carpat, & minetur cõtrà ſcribere. Itane? faciat. ego ſolidum hoc corpus puto, & quod non metuit Saturnium aliquem dentem. Sed mi Valens, ita res eſt. vbi melior fama ſurgit, adhæret ſtatim altera: & ignaui atque ignoti tantùm ab eâ immunes. Vt piratæ in mari onuſtæ naui inſidiantur, vacuam neglegunt: ita hîc fit. Poëta hoc pulchrè:

* Τοὺς ἀγαθοὺς ἄλλος μάλα μέμφεται, ἄλλος ἐπαινεῖ.
Τῶν δὲ κακῶν μνήμη γίγνεται οὐδεμία.

Hoc ſolemur nos, & illum mittamus: certi, nihil placere omnibus, *præter placentam* (veteri verbo) *& vinum.* Sed heus, de *Martiali* quid tu monſtri? edi illum in viciniâ veſtrâ cum meis *Notis*? Numquam ſcripſi, numquam miſi: & miror te quaſi ambigentem quærere. Nonne hîc ad manum familiares mei Typographi ſunt, quibus commendarem? Fraus aliqua eſt, & fortaſſe è libris meis collectanea, quibus titulum hunc imponunt. Quæris in iſtâ occaſione de poëtæ eiuſdem loco, in Cotylum quemdam, qui ſcitus & bellus videri affectabat:

Qui ſcit, quam quis amet, qui per conuiuia currit:
Hirpini veteres qui bene nouit auos.

* *Namque probos alius carpit male, laudat at alter: Prauorum porrò mentio nulla hominum.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Quis iſte, inquis, *Hirpinus*? non è familiâ aliquâ Romanâ, ne erres, (etſi ea quoque fuit) ſed equum hîc intellegit in Circo nobilem, & multarum palmarum. Nam ea etiam inſania, vt ſtemma & proauos equorum talium quærerent factionarij, atque inter ſe celebrarent. Statius in Siluis:

— Romulei qualis per iugera Circi
Cùm pulcher viſu, TITVLIS GENEROSVS AVITIS,
Exſpectatur equus: cuius de STEMMATE LONGO
Felix emeritos habet admiſſura parentes!

Ecce. vides *titulos auitos*, & *ſtemmata* ſpectata in his equis? De *Hirpino* etiam, propriè Iuuenalis: - *Corithæ poſteritas & Hirpini* ſed clariſſimè lapis vetus, quem Romæ olim vidi & exſcripſi, iſte:

AQVILO. N. AQVI		HIRPINVS. N. AQVI
LONIS. VICIT. CXXX		LONIS. VICIT. CXIIII
SECVND. TVLIT	*Hic in medio vir eſt*	SECVNDAS. TVLIT
LXXXVIII.	*(conditor factionis*	LVI. TERT. TVL
TER.	*Ruſſatæ) qui dextrâ ba-*	XXXVI.
TVL.	*culum, ſiniſtrâ pabulum*	
XXX	*tenet: & vtrimſecus duo*	
VII.	*aſſilientes equi.*	

Habes ipſum hîc *Hirpinum*, atque adeò eius auum *Aquilonem*. Nam illud .N. in lapide *Nepotem* notat. Vides & palmas vtriuſque, & plures etiam in auo. Sed accipe & vltrò locum alium in eodem poëtâ. Lib. x. Epitaphium eſt matronæ cuiuſpiam, atque ea loquitur:

Bis mea Romano ſpectata eſt vita Terento,
Et nihil extremos perdidit ante rogos.

Quid vult? vixiſſe ſe & vidiſſe binos Sæculares? nihil magni aut memorandi, in illo Domitiani æuo. Nam Claudius ecce Sæculares dederat anno vrbis DCCC: iterumque Domitianus, quaſi erroris illum arguens, DCCCXLI. Itaque anni interſint tantùm XL. Puto litterâ additâ ſcribendum, *vitta*: quod valdè ſententiam mutet, & ad matrimonium ducat. Nam vitta, vt ſcis, maritarum. Itaque glorietur, ſe tot illos annos nuptam, & in theatris vittam ſuam ſpectatam. Vale mi Acidali, & de manſione aut reditu tuo (ſed ſi me audis, illâ) fac me ſcitiorem. Louanij, IIII. Kal. Octobr.

EPIST. XXVII. *Bononiam.*

ANGELO SPANOCHIO, *Patricio & I^{ti} primario* S. D.

NON venio mi Spanochi, ne per ambages te ducam, & ſtatim effundam, quod tibi (addo & mihi) moleſtiæ eſt aut dolori. Cauſſæ ſunt, vtinam ne tam iuſtæ, & quas ſonticas antiqui veſtri conſulti iuris appellabant. Valetudo enim, valetudo, vt alias omittam, inprimis vrget, & hæc venire me non vult, cum exiguo veſtro aut nullo vſu. Atqui melior ibi fiet, inquis. poſſet profectò recreari aliquid ab aurâ non tam Italiæ, quàm beneuolentiæ veſtræ, qui ſic palàm & ex animo amici eſtis: ſed recreari, non firmari, & ego (nequid celem) de eâ pænè deſpero. Ad aquas acidulas iam imus, ſiquid iuuabunt: ceterùm mens, corpus, manus, omnia à tam lento & longo morbo languent. Tu vale illuſtris Spanochi, loci & profeſſionis tuæ decus. Louanij, VI. Kal. Iun. ∞. Iↄ. XCV.

EPIST. XXVIII. *Bononiam.*

FLAMINIO MORO S. D.

IN dolorem me das amicis tuis litteris, mi More. Identidem vocas & reuocas, amorem & pænè iram miſces, & non ſpem ſolùm ſed etiam metum proponis. Ah, quàm non opus iſtis, ſi quod volo liceat mihi velle, dicere, facere! Non licet mi More, crede. nec aliud me tenet aut terret, quàm quæ nuper diſtinctè & largè tibi indicaui. Fidem non habes? ſupremum numen iuro & aduoco, ita eſſe. Valetudo quidem ſic affecta eſt, vt iamnunc ad Spadanas acidulas eam, vix inſtaurandæ illi (quî ſperem?) ſed fouendæ. Atqui alij, inquis, aliter credent, & loquentur. ſcio pænè quid velis. Sed cuius ſapientiæ, aut etiam fortunæ ſit, omnibus placuiſſe? omnium iudicia aut ſuffragia meruiſſe? Vt in mari alij aliâs venti, gubernator tamen rectum curſum tenet, nec deflectit mentem aut oculos à propoſito portu: ita nobis eſſe debeat, recta petere, proſequi, nec eiici viâ, aduerſante aliquâ iudiciorum aut ſermonum aurâ. Caput rei pietas, ſalua mihi eſt, & (ſpero) erit: nec tu cenſe eam, vbi nunc ſum, ambiguam eſſe, aut intutam. Louanium mihi ſedes, ipſum eius domicilium, arx, aſylum. Quidquid

turba-

turbatum in his locis, hæc firmiter ſtetit, & vicina omnis contagio aërem hunc non infecit. Ibi ſumus, ibi erimus: & ſi vſquam pedem mouemus (quid tempora ferent, neſcio) ad te & Italos imus fortaſſe, etiam inuocati. Hæc ex animo More: tu me in tuo geſta. Louanij, VI. Kal. Iunias, ∞. IↃ. XCV.

EPIST. XXIX. *Bononiam.*

IO. COSTAEO, *Doctori Medico.*

TARDA & pigrâ manu ſcribo, me vobis negare, quod ſic honeſtè & amanter vultis. Quid enim faciam? ſum in alienâ manu, nec frontis meæ eſt reſiſtere meo Regi, & Ordinibus patriæ, qui ſiſtunt & tenent. Quid hîc ſit, quid apud vos mihi futurum ſit, non ignoro: ſed cogor cum Vlyſſe Homerico, ſi commemini, deplorare,

Ὥς οὔ μοι τοιοῦτον ἐπέκλωσαν θεοὶ ὄλβον.

** Quod non ſic mihi Dij felicia decreuerunt.*

Patiamur. vobis quidem exigua iactura, qui & alios viros facilè nanciſcemini; & quod caput eſt, validiores, eoq́ue diuturniores ad hoc munus. Nam mea vita (ne ominis quidem cauſsâ ſilebo) breuis eſt, & valetudo hæc indies afflictior, parum de eâ promittere iubet aut ſperare. Te intereà amare cogor, mi Coſtæe, mei ſic amantem, & hunc affectum mecum feram ad meliora & ſupera illa loca. Vidi Ill[mi] Cardinalis *Palæoti* honeſta verba de me, & iudicium. Obſtringor ſummo viro, & verè inter magna lumina Italiæ veſtræ. Vale. Louanij, VI. Kal. Iun. ∞. IↃ. XCV.

EPIST. XXX. *Madritum.*

NICOLAO DAMANTIO, *Brabantiæ Cancellario, Præſidi & Curatori rerum Belgicarum.*

MILITIAM meam cùm Principi inſcripſiſſem, nec offerre eam eſſet in meâ manu: ad te confugi Vir Ampliſſime, quem ſubire has vices meas & decere arbitrarer, atque adeò (ignoſce fiduciæ) debere. Quis neſcit te eximium ibi inter Belgas eſſe, & patriæ noſtræ res publicâ auctoritate & miſſu curare? Atqui inter Belgas etiam ego ſum, & corporis illius commiſſi tibi membrum. Suſcipe me, aut potius hoſpitem meum librum, & ad illas

aras

atas ac ſacraria te myſtagogo inducatur. Placere adſpectum ſtatim poſſe, non aſſero: fortaſſe inſpectum. & certè inſunt, quæ in materie Principibus digniſſimâ, primi produximus & miſimus in claram lucem. Cetera Pręfatio mea dicet. Ego te rogo, per communis patriæ iura, vt huic Telemacho verecundanti quaſi Mineruа eſſe velis, & apud magnum illum Neſtorem ſiſtas. Cuius iudicij libram ſi teſtimonij tui momento in fauoris partem inclinas: tibi ego, & mecum litteræ debebimus; quæ nimis diu eſt cùm apud nos, per ciuica hæc bella, iacent & languent. Erige & attolle: ita Deus te hîc felicem ad illa alta & æterna. Vale regi & patriæ, Vir Ampliſſime. Louanij, Prid. Kal. Sextil. ∞.IↃ.XCV.

EPIST. XXXI.

INNOCENTIO MALVASIAE, *Nuncio Apoſtolico.*

HVMANITATEM tuam, quâ præſens in me vſus es, ſæpe ruminor, & dolorem aliquem in animo hoc reliquit. Quid velles cum tuis & deſiderares, vidi: & idem me velle, nec tamen poſſe, hoc doleo & in animo queror. Quid faciam? multa occurrunt & interueniunt, quæ non ſinunt nos eſſe arbitrij noſtri ac ſpontis. Sumus ſub imperio alieno, in eo nati & educati: addo vires & valetudinem non ad omnia aptam: addo vxorem & familiam, denique & patrimonium & amicos; quæ omnia in oculis habere debemus, cùm de migratione, præſertim tam longinquâ, deliberamus. Et primum, quod ad imperium attinet; Regi meo ſubſum, potenti, magno, & in triplici iam orbis parte timendo aut verendo. Ille me retinet, imò liberalitate nouâ inuitat: quæ frons mea aut pudor ſit abnuentis, aut ſpernentis? Certè ante omnes illi me ratio, & mos etiam, obligat: nec ſoluimus eiuſmodi vincula, niſi neceſſitas aut ſumma ratio impellit. Quid patria? manus mihi iniicit, & iunctis ſuffragiis vetat deſeri & abire. Alterum quod poſui, Valetudo eſt. Teſtor æternum, & quod omnia videt ac ſcit, numen, me ab vndecim iam annis in aduerſâ eâ fuiſſe, lento ac tabente morbo affectum; nec corpore ſolùm, ſed animo & his ingenij functionibus laboraſſe. Atqui ad eas exſerendas à vobis vocor. Quid ſi breuis & paucorum menſium, an dierum, vita mea ſit? Non ludo, ſeriò ita ſentio, decurriſſe me pænè hunc curſum. Cur vobis ſumptum, mihi moleſtiam

addam; ſine certiore aliquo fructu? Tertium, Vxor, res meæ, & amici. Obſecro te, patiaris & hæc me inſpicere, etſi priuata, in publico negotio: ſed ita priuata, vt ſine iis, aut aduerſantibus iis, haud commodè ſatis & tranquillè viuamus. Vxor igitur ætate iam decliui, & corpore parum valido; ipſa ignara ſermonis illius & rituum, ęgrè transferri & inſeri velit in nouitium illud ſolum. Addidi res meas, ſiue patrimonium & agellos, quæ à maioribus habeo: curam & inſpectionem meam iſta deſiderant, præſertim afflicta per nimbum hunc ciuilis & inteſtini belli. Denique cognati & amici non queruntur ſed increpant, & pænè impietatis me accuſent ſi relinquam. Iſta ſunt, quæ quiſque rerum humanarum & ciuilium gnarus, per ſe conſideret, & cauſſæ meæ ac decreto ſuffragium fortaſſis nolens etiam addat. Sed mihi opponetur aut opponitur, Cur ſpem igitur feciſti? cur non abhorrere te à locis & conditione eâ oſtendiſti? Agam ſimpliciter & ingenuè, vt mos meus poſtulat: ideò ſpem aliquam feci, quia mihiipſi ſpes aut votum erat; & quia nulla vocatio (plures habuimus) ſic delapſa in animum hunc, non ſolùm aures. Viri primores in eâ ciuitate, qui ad me ſcripſerunt, valdè vel auctoritate vel affectu ſuo commouebant: & vno verbo, ipſa Bononia, vetus & fida ſtudiorum mater & cuſtos, incitabat. Non ego cogitarem locum amœniſſimum pænè Italiæ, & vberrimum (vidimus enim, & his oculis vſurpauimus:) tum etiam viros & anteceſſores, qui locum eum docendo ſcribendoque illuſtrarunt? Cogitaui, & velut faces ſubdi mihi & admoueri ſenſi ab hac memoriâ, & trahi, vt pedem ponerem in veſtigiis clariſſimorum & perennium ingeniorum. Itaque inclinaui, non nego, & nunc profiteor: ſed in litteris tamen meis ac ſermone (ad te Ill^me Domine appello) cauta omnia & adſtricta fuerunt, & deuincta ad duplex caput, Regiæ voluntatis, & Valetudinis noſtræ. Velle oſtendimus, ſed ſemper cum duplici hac exceptione, ſi aut ille vellet, aut hæc pateretur. Repugnant vtraque, vt dixi: atque ita veniam mihi tribui à vobis etiam puto, ſi voluntati & petitioni veſtræ non do manum. Conſigno hoc iam nunc & teſtor, Italiam à me amari, & in Italiâ Bononiam: ſed incoli à me & inſideri, ob cauſſas iam dictas, non poſſe. Quas vt Ill^me Domine bonas æquaſque iudices, votum meum eſt: & per te inclytus ille Senatus, cui etiam abſens cultum

omnem

omnem defero & affectum. Vtraque hæc ſeorſim tibi, qui me priuatim humanitate tuâ & comitate deuinxiſti. Louanij, Kal. Iuniis, ∞.IↃ.XCV.

EPIST. XXXII.

IOANNI IDIAQVEO, *ab interioribus conſilijs Hiſpaniarum Regi.*

IN aquis Spadanis cùm eſſem, bonæ ſorti refero acceptum, quòd notitia mihi cum Gaſtone Spinulâ fuit, viro genere & prudentiâ illuſtri. Multus & cottidianus inter nos ſermo: ſæpe etiam de te (cur diſſimulem?) vt eſt ille vir & cognitor virtutum tuarum, ideoque mirator & præco. Is me impulit vt ad te ſcriberem, & facilius perſuaſit, quia occaſio etiam eſſet: quòd nuncnuper libros DE MILITIA Principi noſtro inſcripſiſſem, & miſiſſem. quî à ſe minus fortaſſe commendabiles, iuuari produciq́ue poſſent gratiâ & auctoritate tuâ. Scimus enim quem locum apud magnum Regem noſtrum meritiſſimò teneas: cui conſilium & leuamen es, & Ioui illi, vt ſic dicam, Pallas. Felicem regem talibus miniſtris! qui præter prudentiam & fidem, probitatem etiam adfertis & modeſtiam in ſublimi illâ fortunâ. Quod Catoni ſuo poëta adſcribit, tibi conuenit:

Iuſtitiæ cultor, rigidi ſeruator honeſti,
In commune bonus.

Priuatim vt etiam in me bonus ſis, & trepido aut hærenti libro noſtro manum porrigas, te rogo. qui multos iam annos ſtudia hęc honeſtiſſima colo & orno, nec magnâ, niſi à conſcientiâ, mercede. Vale vir illuſtris, & virtuti tuæ addictum, beneficio etiam obſtringe. Louanij, VIII. Kal. Sextil. ∞.IↃ.XCV.

EPIST. XXXIII. *Bononiam.*

PETRO PENDASIO S. D.

QVOD tu quoque me affaris, ô eximie, & non animum ſolùm in me aperis, ſed coniunctionem appetis, & corporibus quoque iſtis vis vnà eſſe; id mihi verò gratum, vel potius volupe fuit, & intimos iſtos ſenſus diffundi ſenſi, ac gaudij quadam

vi tentari. Túne ille, quem norunt & laudant, quicunque Virtutem & Sapientiam norunt? qui non ſolùm es - * πεπνυμένα μήδεα εἰδώς, ſed cum eodem poëtâ vt dicam, - * παντοίῃς ἀρετῇσι κεκασμένος. Debeo deinceps tibi priuato hoc nomine, mi Pendaſi; & ſi faſtus aut iactantia me tangant, videar aliquis mihi eſſe, quia tibi ſic placemus. Sed non hoc irrepat. humanitatis tuæ ſit, laudaſſe & æſtimaſſe: mei iudicij, eadem tibi, ſed ex vero, rependiſſe. Proh Deus & omnes ſuperi, cur non videre mihi fas iſtas puriores animas? cur non amplecti, & ab amplexis non diuelli? Fata vetant, & manere me volunt in hoc natali ſolo, nec aliâ fortaſſis re (venia dicto ſit) nunc laudando. Noſti illud vetus

* Ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος:

& accedit auctoritas ſiue iuſſio magni Regis, qui cogit. Breuiter & verè tibi iſta, vir amice (talem enim habeo, & habiturus ſum:) ac precor, vt etiamſi collegij veſtri futurus non ſim, ſim tamen in amore conſors & affectu. quem tibi fideliter offero & voueo, ita me ipſa Fides & Amor ille æternus ament. Louanij, XII. Kal. Iun. ∞. IↃ. XCV.

* ſapientia plurima noſcens.

* Omnibus excultus virtutibus.

* Quàm nil ſuauius eſt patriâ!

EPIST. XXXIIII. *Madritum.*

MARTINO IDIAQVEO, *Regi à Secretis.*

MIRABERIS cùm hanc manum vides, nomen legis. Quid mihi tecum? inquies. Repono, Quid tibi cum optimis artibus? quarum, omnium elogio, cùm & amans & intellegens ſis: mirum, tibi & inſolens, ſi ego adeam earundem ambitor & cultor? Iungit nos hoc vinculum: nec vt in profano amore, diſſociamur & æmulamur, qui ſumere geſtimus ex vno riuo. Itaque ea cauſſa fidenter me ad te miſit: atque adeò cum munere, quod Principi inſcriptum, id eſt Regis filio & futuro Regi, debetur in parte etiam Regis miniſtris. Accipe, inquã, noſtra DE MILITIA: accipe me auctorem vnà, nouum clientem ſiue amicum dici voles. quem, ſi non aliud, amare vetera & honeſta ſtudia, eadem è tenebris & caligine educere, pro virili vides: atque igitur ſi illa amas, me ama. Ita te Deus & Rex, iſte in ætatem, ille in æuum. Louanij, V. Kal. Sextil. ∞. IↃ. XCV.

EPIST.

EPIST. XXXV. *Bononiam.*

FLAMINIO MORO S. D.

MEVS es mi More, & ſemper eris. Poſterior epiſtola tua amorem & benignitatem pariter adfert, priores ſpirabant & iram, ſed illam quoque ab amore. Acquieſcis in conſilio meo: magis faceres, ſi ſcires quàm iuſtæ eius mihi cauſſæ. Nihil in ſpeciem, aut pro tempore, dicimus: ſed valetudo cauſſa, cauſſa illa ſontica, vtinam non ſit qualem deſcribo! Ecce ad Acidulas iui (audi triſtem noſtrum caſum:) Nuncium illic Pontificium repperi; globus prædonum è Batauiâ inopinatò inuaſit, & pæniſſimè omnes nos abduxit. Quàm illa excuſatio legitima futura, ſed non pro meo guſtu! Deus ſolus fuit, qui eripuit, & vires atque alacritatem non ad curſum, ſed ad ſaltum, addidit, vt Centauros illos euaderemus. Nam & equites erant. ſed trans ſepes aliquot ego cum comite vno ſalij, & contra quadrupedum impetum repagulo illo me muniui. Nuncius ipſe in templo aſylum habuit, non ſanctimoniâ defenſus, ſed foribus & munitione obiectâ. Ecce fortunas. Cur ad nos non venis, inquies, vbi hæc non eueniunt? Vellem, ſed cauſſam nunc, & cauſſas aliâs apud te dixi. nec ſuſpicare aliud in hac re eſſe. Candor in me eſt, atque is pro æui huius moribus nimius: & priuatim ſæpè læſit. Quod quæris de Libro quem iuſſi diuulgari, is eſt de *Militia Romana, ad Polybium*: opus minimè pro vulgari guſtu. Totum in antiquitate eſt, & ſcis quàm omnia tot ſæculis immutarint. Quæ tunc bella & valida, hodie ridicula aut imbecilla ſunt: ſed vſum habeat tamen, vt volui, in hiſtoriâ & ſcriptoribus illuſtrandis. Velim ad te mittere liceat, tanto interuallo: profectò hoc & alia à me haberes inter amicorum primos. Ceterùm, apud alios illîc, vt offers, me excuſa, & fac vt me ſentiant virum eſſe (de ceteris non laboro) probum. Omnia mihi detrahantur: Pietas & Virtus maneant, quæ mecum feram in ſepulchrum. Eôdem & tui amorem, mi More. Louanij, poſtr. Kal. Sext. ∞.IↃ.XCV.

EPIST. XXXVI. *Romam.*

ANDREAE SCHOTTO *è Soc. Ieſu* S. D.

ITALIAM & vrbem dominam te retenturam, mi Schotte, non opinabar; & videbaris ſpem feciſſe non litterarij huius colloquij, ſed mutui adſpectus. Sed ab alieno nimirum arbitrio cùm pendes, res iſta in tuâ manu non fuit: nec aut diſſuadere aut triſtari poſſum, te eſſe in luce illâ loci ac hominum, ſeiunctum à nobis veteribus quidem amicis tuis, ſed & à turbis & ciuilibus diſſidiis, quæ ſine intermiſſione tot annos adfligunt nos & vexant. Quid quòd ipſi homines per ea mutati ſunt? non eſt priſca illa humanitas aut comitas Belgarum, non honos aut amor meliorum artium; ferocia eſt in pleriſque, & contemptus, & barbari quidam ac Martiales ritus. Vtinam ille, qui exſpectatur, ALBERTVS AVSTRIACVS, vt animum, ſic vires habeat medendi! nam de illo non dubito, & fuit egregiè etiam in ERNESTO defuncto: quo Principe nihil melius aut benignius Sol vidit: denique qui totus Pacis proles erat, eamque fortaſſe nobis reddidiſſet, niſi eum eripuiſſet

* Μοίρα λινοκλώστου δεσπότις ἠλακάτης,

Pantinum noſtrum cum Heroë illo venire, id mihi volupe; & ſolatium vel auxilium erit. Quod ego etiam tibi eſſe velim mi Schotte, in iſtis ad Senecam: quæ vidi nondum, nec temerè per viam iuſſerim ad me deferri, & ipſe Antuerpiam cenſeo me iturum. Ego verò cùm videro, quid cenſeam, perſcribam; & quidquid opis meæ erit, fiet, *Vt non diſpereant tui labores*. Sed Faber multa egregia notauit, & nos tamen quædam habemus: ſed ita nunc toti in MACHINIS tum & POLITICIS ſumus (nam & hæc cum Notis recuduntur) vt alij nulli curæ vacemus, imò vix has ſuſtineamus. Sed vt dixi, videbimus, & omnia pro amiço & publico (id quoque agitur) faciemus. Vale R^de^ in Chriſto Pater & amice. Louanij, XI. Kal. Nouemb. ∞. IↃ. XCV.

* *Parca hæc, lanifica quæ domina ipſa coli eſt.*

EPIST. XXXVII. *Bruxellam.*

OCTAVIO *Epiſcopo Tricaricenſi, Nuncio Apoſtolico.*

IAMDIV in tuo ære me eſſe fateor, & inter eos quos iudicatos habes & nexos. An non ſic obſtrinxerit me eximia benignitas,

quâ Coloniæ in nouum tibi, nec niſi nomine notum, es vſus? Vſurpaſti eam iterum Leodici, nuper Bruxellæ: & quid ad conciliandum ego attuli? præter cultum, & egregiam de virtute & prudentiâ tuâ opinionem, nihil: quæ imputare non poſſum, paſſim & ab omnibus delata, quibus guſtus aliquis & notitia eſt tui. Itaque in ære iſto manere, fortaſſe & immori, debere me ſentio: tamen, vt boni animi ac ſanguinis debitores, confeſſionem, cùm nō ſolutionem, offero, & debere me ac debiturum hac velut ſyngraphâ conſigno. Cui & libellum iunxi, DE CRVCE, nuper à me editum: non ita vt dem munus, ſed vt accipiam, ſi benignâ fronte admittis, & in vacatione aliquâ à curis legis. Spondet tua ingenita benignitas, atque eadem conſtantiam in me tui affectus. Da ô Deus, & idem tibi, Ill^me & Reu^me Domine, ea quæ merita tua, & vota noſtra poſcunt. Louanij, x. Kal. Ianuar. ∞. IↃ. XCV.

EPIST. XXXVIII. *Bononiam.*

IOH. COSTAEO S. D.

O TE virum probum! deſideraſti me, inuitaſti calidè, ſiquis vnquam: excuſationem tamen accipis, & amici rationem habes, non ſolùm affectus tui. Exoſculor te abſentem, ſed animo, qui ſolidè ſe copulat tibi & iungit. Per fidem te rogo, ama in Lipſio, quod vbique, quod ſemper eſt: & corpus, non niſi ob illud. Iſto quoque iungi volebam, & nunc vellem: ſed quæ prætendi, res fuerunt, non fucus aut color. Valetudo & vires exiguæ, & in diutino languore ipſe animus, lingua, ſtilus (quid diffitear?) non qui ſolent. Tuis hæc, non tibi ſolùm imprime, & vnà cum Moro meo ito me excuſatum aut defenſum. Ego mi Coſtæe, vir Illuſtris, animo perſeuero tuus eſſe, & ætherea iſtâ parte in æthere ſpero iungi. Louanij, poſtr. Kal. Sept. ∞. IↃ. XCVI.

EPIST. XXXIX. *Romam*

FRANCISCO ORANO, XII. *viro litibus iudicandis in ſacro Tribunali.*

ANTE biduum litteras tuas accepi, quibus gratum tibi votiuumque eſſe oſtendis, Franciſcum tuum apud me agere,

litteris,

litteris, moribus, & omni bonâ diſciplinâ imbuendum. Quem ſuſcepiſſe me haud promptè initio, fateor, & ſcit eius parens: non quin veſtrâ cauſsâ omnia vellem: ſed quia vetus meum decretum & mos erant, mihi viuere, nec ſolitudinem, & ex eâ quietem, conſortio adoleſcentium interpellare. Quos bonos modeſtoſque caſus dare poteſt: ſed idem alios. & præſertim in noſtrâ hac Belgicâ, in quâ, per hæc bella, mores à priſcis illis valdè demutarunt, & proteruia, vanitas, ferocia ſæpe habent iuuentutem. Hac cauſsâ, vt dixi, abſtinui & renui. ſed peruicit denique tuus, & pænè dicam meus, frater (talis & tam arctus inter nos amor eſt:) tum & tui aſpectus, quem valdè hoc velle, idem mihi ingerebat. Feci, nec pænitet. apud me eſt, ex meo veſtroque voto, adoleſcens tranquillus moribus, ſtudiis induſtrius: nec quod deſiderem reliquit, niſi vt perſeueret. Quidni faciat, & naturæ bonitate, & à tuo illuſtri exemplo? quem ille & cogitat adſiduè, & ſæpe loquitur: meritò, familiæ vniuerſæ decus, & propriè ipſius ſpē & præſidium: quem ego (vide quò eam) commendatum mihi à te, vltrò commendo, & vt in gratiâ tuâ firmiter ponas, rogo. Meretur, magiſque cum annis merebitur: atque vtinam diem videam, quâ te educente & attollente, ad faſtigia honoris veniat, quò deſtinaſtis. Deum precor, vt rata hæc vota ſint: te autem, Vir Ampliſſime, vt me tuum atque Oranorum cenſeas in omne æuum. Louanij, prid. Kal. Nou. ∞. I Ↄ. XCV.

EPIST. XL. *Romam.*

ASCANIO COLVMNAE, *Cardinali.*

TETIGIT meum pectus tua ſcriptio, & effôdit intimos iſtos ſenſus. Téne illo genere, illâ dignitate & famâ, ſic benignè, ſic vltrò, ad me ſcribere? beniuolentiam tuam teſtari, & offerre? hæc omnia honeſtiſſimis iudiciis cumulare? Verè dixi, commouiſti totum Lipſium, qui non neſcit & maiorum tuorum, & tuas dotes. At enim argumentum etiam totum ſumis, & amoris & honoris in me plenum. Hortaris vt veniam in Italiam, propior vôbis ſim, & ſpem atque occaſionem dem mutui etiam affatus. Quæ vna res, vt fatear, obnubilat ſerenum illud tuæ ſcriptionis, & triſte aliquid adſpergit lætitiæ iam conceptę. Examino

& libro

& libro omnia, ſed eo iterùm ad conſilij, vt ſic dicam, calculos: ſed cùm diſpunxi & ſubduxi, negans illa pars potior eſſe videtur. Quæſo te, Illuſtriſſime Domine, mecum paulliſper conſidera (ſi à feriis magis vacas:) & te iudicem in cauſsâ hac ipsâ ſumo. Ætas iam mea inclinat & deuergit in ſenium, ac proximo Octobri ingrediar cum bono Deo annum quadrageſimum nonum. Mutare aërem, ſedes, mores, difficile eſt; & ſæpe, in huiuſmodi ætate, infauſtum. Pono hoc, & vicerit, age, meus affectus: ſed valetudo ſubſequitur & excipit, quæ negat quaſſari & commoueri. Nec recens ea, aut ſubitò triſtior nobis eſt, ſed ab annis vndecim aſſiduo languore, aut tabe, afficit nos & premit. Quæ ſpes hîc vincendi, aut emendandi? ipſi medici veſtri dicent, commorientes quoſdam eſſe lentos iſtos internoſque morbos. At demus etiam venire me, morbum ſpernere: quid, cùm venero, fiet? vmbram mei ad vos adferam; & hominem, vt ille ait, *monogrammum*? quî par ero ſuſceptæ functioni? conceptæ opinioni? atque ea res, non nego, animum iſtum mordet. Aiunt ab Alexandro Magno inuitatum quempiam, in magnâ famâ peritè ſagittandi, vt ſpecimen coram ſe ederet: atque illum recuſaſſe. motum autem obſtinatione Alexandrum, iuſſiſſe duci hominem, vt ſui contemptorem. Illum in viâ dixiſſe, non pertinaciâ, ſed ingenuâ verecundiâ deterritum, ne fortè in ſenio manus aut ars aberraret, & coram tanto Rege dedecoraret veterem famam. Idem ſi ego dicam & prætendam, an peccem? Scio alacritate quadam & vigore opus ad docendum dicendumque, ſcio memoriâ & eloquio: nec nego fuiſſe in me aliquas iſtas partes: atquin morbus etiam eas libauerit, non auſim ſperare aut profiteri. Totum me reuelo & retego apud tam fauentem arbitrum: & addo minora iam alia, quæ extra me, ſed me circumſtant. Ecce vxor mihi, annis me maior, quæ pedem patriâ ſuâ nunquam extulit: quâ ſuadâ effecero, vt audiat me & ſequatur, in terram cælo, moribus, linguâ diuerſam? Deſerere autem hanc comparem, non diuina, non humana lex dabit. Quid amicos & cognatos dicam, quibus ſolatij aliquid in me, aut conſilij? quid res & patrimonium meum? perdo hæc omnia, ſi deſero: & vincula hæc etiam ſunt in animo purgato, & ſapiente. Denique Rex & patria etiam retinent, imò recenti liberalitate ligant. Quæ frons mea erit abeuntis, & exteros velut in ignominiam

vtrorumque præponentis? Enimuerò extra honeſti fines, imò & æqui, abire me cenſeam, ſi in cauſsâ pari & commodo, iſtos non anteponam. Hæc in meâ parte ſunt præcipua: in aliâ, ea quæ tu, Illuſtriſſime, diſertè ponis. Italia, quæ vocat; frequentia & ſplendor auditorum; res pacatæ; & quod ſuper omnia mihi eſt, Pontificis ſummi ditio & tutela, ad quam vocor. Ex animo fateor, duo hæc magna apud me eſſe, Pontificem & Italiam: & vt ſemel decîdam, rumpam alia omnia, ſi valetudo ſola commeatum det & permittat. Quid deniq. tua auctoritas? ſuades enim, & pęnè rogas. Suffundor rubore in hac parte, & iam ſcutum illud valetudinis pęnè abiicio, quod ſumpſi. Sed enim te rogo, cuius non benignitas minor eſt quàm auctoritas & virtus, ne eò me compellas, quò non dicam commodè, ſed honeſtè vix eam. Vires enim identidem examino, quas dare aut reddere ſolus ille Deus poteſt: etſi animum erigere & excitare auctoritas tua Non mentiar, plus me mouerunt binæ litteræ tuæ, & collegę Illuſtriſſimi Palæoti, quàm omnis vocatio, ſcriptio, machinæ, quas priuatim aut publicè adhibuerunt. Sum enim is qui proceres reuerear; & præſertim Eccleſię; & præſertim iſtos, qui in eâ eminent virtute, prudentiâ, eruditione. Talem te eſſe, Illuſtriſſime & Ampliſſime Cardinalis, & me hoc nomine cultorem tuum ac clientem, coram ſupremo illo numine teſtor. quod ipſum rogo & veneror, te talem ſibi, Eccleſiæ, Italiæ diu ſeruet. Louanij, v. Idus Sextil. ∞.IↃ.XCV.

EPIST. XLI.

PETRO ENRIQVEZ COMITI FONTANO, GVBERNATORI BELGICAE.

ETSI coràm me breui ſiſtere, & ſermone gratias agere tibi conſtitui, tamen profectò animus me adegit, ſtilo & ſcriptione quoque id facere, & teſtari deuinctionem quam in magnitudine noui huius beneficij haberem. Quid enim honeſtius aut aptius, dari mihi potuit? atque ego fateor, etſi nunquam id egi aut ambiui, tamen in animo & voto habuiſſe ſemper id munus. cuius nunc compotem benignitate tuâ video & gaudeo me factum. Quòd ſtudia mea deinceps quieta & libera à curis erunt; quòd res geſtas tradere & ſcribere potero in vſum

poſteritatis; id totum tibi ego acceptum refero, fortaſſe & illa-ipſa poſteritas, ſi Deus vitam & famam meis ſcriptis dabit. A magno iſto FONTE ingenij mei riuulus manabit, & fructus quos aſſidua hæc irrigatio gignet, iure merito ſibi vindicabit Regis liberalitas & tua. Id teſtari breuiter nunc (ita mos meus eſt) ſed fideliter volui, EXCELL^MÆ ET ILL^MÆ PRINCEPS, quem Deus ſeruet & dirigat in ſuam Regiſque gloriam, & in publicum bonum. Louanij, XI. Kal. Febru. ∞. IↃ.XCVI.

EPIST. XLII. *Piſas.*

I. LIPSIVS HIER. MERCVRIALI S. D.

NON fefellit te noſter Monelia, qui de affectu meo in te & honeſtis vbique ſermonibus eſt teſtatus. Nihil nimium potuit dicere, ſiue ad amorem, ſiue ad iudicium: & in vtroque ſumus inter primos, qui te vel diligunt, vel colunt. Tu verò Mercurialis, ille es qui Romæ mihi in adoleſcentiâ primâ innotuiſti, paullò me maior, ſed virtus tua & doctrina etiam diſparem me cepit, & arcano lentoque vinculo tibi iunxit. Variè poſtea peregrinatus ſum, variè etiam in his patriæ meæ turbis iactatus: ſed vetus ille amor firmiter hæſit, nec Mercurialem meum vlla tempeſtas mihi excuſſit. Ego verò iam ante mẽſes aliquot in eo eram, vt Italiam veſtram, & te viderem; reperiendum mihi & complectendum, vbicumque in eâ fuiſſes. Nec enim tu lates, illuſtre in eâ ſidus, & exteris quoque cura & notitia eſt tui. Sed id conſilium cùm valetudo remorata eſt, tum Rex meus abrupit, qui hîc eſſe voluit, & vt honeſtiſſimè poſſem effecit. Præter enim munus lectionis publicæ, Hiſtoriographi me ſui titulo donauit, addito in hanc rem ſalario annuo, in quo vel cupidior aliquis acquieſcat: quid nos modeſtiæ & continentiæ amantes? Enimuerò res laxas aut ſplendidas numquam appetij, nec id vilitate aut abiectione animi; ſed iudicio & decreto, quod ſapientia mihi dictauit. Quid iſta externa omnia, niſi in vſum meum habeam? & ſcio virtutis & bonæ mentis ſæpe naufragium factum, cùm ſuperfluunt & redundant. Adduco vela, nec totis ſinibus ea pando, aut fortunæ adſpiranti permitto. Delectatio autem nobis, ſed & occupatio, quæ ſolet, in honeſtiſſimis ſtudiis: quæ & tu quàm ames, etiam

inter tua ſeria, non diſſimulas, cùm de locis quibuſdam conſulis me, & quæris. de quibus ſeorſim, quid ſentiam, hîc habes. Vt me quoque porrò ames, inter faſtigia eſt votorum meorum. Louanij, XII. Kal. Mart. ∞. IↃ.XCVI.

EPIST. XLIII.

IOANNI VERASTEGVI, *Præſidi Cenſorij Tribunalis.*

LAETVM ſimul & triſte mihi fuit, audire de munere, quod magnus Rex noſter benignè tibi donauit. Lætum ſanè tuâ cauſsâ, quia dignitate augeri te videbam; triſtem meâ, quia diuelli à nobis, & ad loca ire quò non niſi litteræ noſtræ peruenirent. Sed in pugnâ tamen iſtâ affectuum, prior longè vicit: quia verâ amicitiâ inducor, tuum commodum ſupra meum habere: tum etiam, quia ad honeſtiſſimum locum & functionem vocaris, quò & ego nuper & nunc iterũ liberaliſſimè inuitor. Eſt enim ibi Cardinalis Borromeus, decus ordinis ſui, qui in cohortem familiamque ſuam adſcriptum me cupiat, largo & inſolito ſanè honorario: ſed addictum iam & alligatum Regi, quod te non fugit. Sed & alios inſignes viros vrbs ea & Senatus habent: gratulor igitur, gratulor quòd è noſtris turbis, ad quietem & lucem illam ibis. Quod autem petis à me de Oratiunculâ, libens fecero, ſi capita breuiter ad me miſeris dicendorum. Nam in talibus parum vſu doctum eſſe me, non nego. Qui has tradet cognatus meus eſt, cui aliquid negotij apud Comitem Fontanum: ſi id tale eſt, vt à te decorè poſſit iuuari, aut ſaltem admiſſionem impetrare, rogo facias: ſi aliter eſt, non rogo. Deum autem, vt felix & tutum iter tibi tribuat, & in optatâ illâ metâ ſiſtat. Ego memoriam abſentis ſeruabo, & per litteras etiam renouabo: meritò, hominis tam candidè mihi amici. Louanij, VII. Idus Mart. ∞. IↃ. XCVI.

EPIST. XLIV. *Romam.*

GABRIELI PALAEOTO, *Cardinali.*

LITTERAS tuas & vnà librum, ſcripta aut miſſa ad me Decembri ſuperiore menſe, nunc denique hoc Iulio accepi: quod non quia mirer ſcripſi, (grande locorum interuallum eſt) ſed

vt excuſer, ſi cogitatio fortè incidiſſet ſilentij mei, aut tarditatis. Ego verò, Ill^me^ ad tales epiſtolas, ad talia munera, non ſileo: quæ & honorem, & gaudium, mihi adferunt. certè tuus liber, quem in ſerio illo & graui argumento, non libenter ſolùm, ſed auidè equidem legi. Eò ſanè iam veni, & Deus, ætas, iudicium hoc mihi dederunt, vt vana aut curioſa multa ſtudiorum incipiam ſpernere, & animum oblectare maximè aut paſcere iis, quæ propria animi ſunt: id eſt, quæ Virtutem, Sapientiam, & ipſam immortalitatem ſpectant. ad quam occulto niſu, etiam in vanis iſtis, adſpirat. Omnis gloria, quæ ſcribendo quæritur, quid niſi poſteros etiam cogitat, & monumentum ſui? Atqui abeunt, ne diuturna quidem ſunt, non dicam æterna: ſola illa nobiſcum perennant, quæ animus ſibi è tribus illis induit, & fideliter adſciuit. Ergo, vel hoc nomine, gratus iucunduſque mihi tuus liber: ſed etiam argumento, etiam tractatione: quorum illud in me quoque conuenit, ſi non annis, valetudine ſenem; iſta, proba & compoſita eſt, bono ordine, bonis verbis. Nam & hæc bona appello, non quæ fucum aut quæſita ſcitamenta habent, ſed quæ rebus apta, grauia, ſignificantia: cuiuſmodi attuliſti. Didici non ex libro ſolùm, ſed ex ipsâ ratione tuâ ſcribendi, falſum illud Lucretij de ſenibus:

Claudicat ingenium, delirat linguaque, menſque.

Imò contrà veriſſimum illud alterum, boni poëtæ veteris,

Quòd periti ſumus in vitâ, atque vſu callemus magis.

Ita ſanè eſt in ſenectute, quam iuuentus non debilitauit, nec vitiis ſuis effætum corpus illi tradidit. Ego me tibi Ill^me^ & Reu^me^ Domine trado, deuinctum reliquæ virtutis tuæ cauſsâ, tum hoc dono: & habe me inter fidos tuos clientes. Louanij, XII. Kal. Sextil. ∞.IↃ.XCVI.

EPIST. XLV. *Bruxellam.*

GASTONI SPINVLAE, *Gubernatori Limburgenſi.*

GAVISVS ſum in conſpectu tuarum litterarum: dolui in primâ ſtatim lectione, vbi conquereris memoriam me tui depoſuiſſe, & argumentum capis à ſilentio meo ad iteratam tuam ſcriptionem. Primùm hoc teſtor, nec ſi ſileam quidem,

amorem aut cultum tui à pectore hoc migraturum, in quo radices ſatis altè iam egit: deinde nec ſiluiſſe me, & nullas omninò tuas, nullas inquam (verè hoc repeto) ſine reſponſo omiſiſſe. An ego quid te, quid me deceat ignorem? & ſi tu non graueris appellare me, in illo gradu poſitus, ego reſpondere parcus aut tardus ſim, qui vltrò omne officium tibi debeam? Ne cenſe; ſed hoc potiùs, malè traditas litteras per incuriam aut fraudem (nam nec ea his temporibus rara) periiſſe. At illud deinde in epiſtolâ tuâ gratum, valere te, tuam, & tuos: atque etiam auctam familiam eſſe acceſſione filiolæ, quam vxor tibi peperit, Deus dedit. Iſte idem ſeruet, & inter publicas curas & ſæpè mæſtitias, domeſtica hæc gaudia firma tibi eſſe velit. Equidem in rebus non Belgicæ ſolùm, ſed Europæ noſtræ ſolicitor interdum, & mecum diſputo: Quis exitus erit? quò fœdera hæc erumpent palàm aut occultè (ſcis quid velim) in nos inita? Sed & auxilia, ſiue militaria ſiue pecuniaria, tarda ſunt, & ſæpè poſt occaſiones. Audimus ſanè Regem claſſem magnam inſtruere, vnicum finem belli, ſi portum & ſucceſſum deinde habeat: ſed quando id quoque erit? Apparatus adhuc ſunt, nec vltrà: niſi quia retardant fortè, quæ ſcire nos nihil opus eſt, & quædam inter Reges occulta. Licet hæc in melius interpretari: & de N. neſcio quid non ſolùm fama, ſed litteræ ex Italiâ palàm iam ſcribunt, à partibus noſtris eum ſtare. O rem optandam, ſi ita ſit! ô velis remiſque in auxilium eius properandum! Nam ſi deſeritur aut differtur, metus eſt ne à vicinis & ſuis etiam opprimatur. Nam partes, vt ſcis, in eâ gente, & à religione factiones: quam nouam qui fouent, in nos vtique non propendent. Sanè, niſi tale aliquid ex inopinato interuenit, conſilia inquam, & auxilia occulta: res regis noſtri in arctum eunt, ſtipatæ à tot hoſtibus, ſed tamen vi Fati & numinis (ita ſemper mea ſpes & opinio fuit) explicandæ. Speremus in fauore cæleſti erga Auſtriacam domum, tam claro, tam recenti: ſperemus eo magis, quòd cauſſæ bonitas & iuſtitia ſuſtentat. In Hungariâ tamen vulnus accepimus, & ſatis grande: ſed benè quòd hieme, alioqui metus à progreſſu maiore erat. Etſi in Agriâ amiſsâ damni ſatis eſt, & maioris ferè quàm in ipſo exercitu. quia hic reparari, illa recuperari haud facilè poteſt. Et eſt ſanè limen atque aditus in Poloniam, Morauiam, Sileſiam & vicina. An non ea res Polonos

lonos excitabit, vt in tempore ſe iungant? Sed nec Itali, ſpero, ceſſabunt: quorum rem in Hungariâ & Auſtriâ agi, ſatis ſcimus, atque etiam Venetorum. Illum ignem vicinum habere qui vult aut patitur, quid niſi comprehendi & comburi ab eo vult? Nam hęc natura magnorum ſemper imperiorum, proxima amplecti. Sed, vt rem tibi dicam, ego nec Turcam & Aſiam totam metuo, ſi res modò Regi noſtro pacatiores aut firmiores ſint: ſi & militia inſtauretur, à quâ ſic diſſolutâ & turbidâ vix magni aliquid contra magnum hoſtem ſperes. Germania re ipsâ diſcit, & in aſſiduis exemplis, nihil collectitium & ſubitum hunc militem eſſe, malè ducibus & inter ſe notum: nihil, niſi cædem hoſtilem aut prædam. Sed ſatis de publicis, in ſcriptione quidem: plura & liberiora in ſermone vellem. De priuatis meis, quod ais te ex Hiſpaniâ nil audiſſe: nec ego quidem, niſi quòd litteras commendaticias ad Cardinalem accepi, ſed ſine alio effectu. Res magnæ & arduæ facilè excuſant Principes & qui iis adſunt, ſi ad hæc minuta nunc non attendunt. Litteris & doctrinæ laus & fama ſit, præmia rara, & vt verum fatear, nec nobis ſperata. In tranquillitate animi ſi exigere vitæ hoc ſpatium licet, cęleſtia meditari, humana intelligere & ſpernere; beatus ſum, nec Regibus inuideo, aut omnibus purpuratis. Hic meus ſenſus, ſed priuati hominis: vobis alius & altior eſſe debet, quos ad alia & altiora Deus vocauit. Ill^me Domine valere te & familiam opto, atque hanc à me ſaluere. Louanij, VI. Kal. Febr. ∞. IↃ. XCVII.

EPIST. XLVI. *Madritum.*

IOANNI IDIAQVEO, *à Conſiliis magno Regi.*

ETSI ſcio raro, & niſi in magnâ cauſâ, vos tales adeundos; tamen beneficium à Rege nuper acceptum, qui mille aureorum congiario me donauit, impulit vt ſcriberem: & per te gratias maximo Regi agerem, quem humilior noſtra conditio decorè non compellat. Per te? imò & tibi gratias agerem: quia neque hoc neſcio, tuam auctoritatem, & in me benignitatem, hoc totum vel promouiſſe vel confeciſſe. Quo autem meo merito? priuatim nullo: quo magis obligor, & animus ſeriò auet aliquo gratitudinis ſigno id teſtari. Sed viam vitæ quam ingreſſi ſumus, vides: remotam

motam à rebus,actione otioſam, nec niſi in lectione aut ſtilo occupatam. Neque pænitere poteſt, cùm pretium aliquod iis apud Principes meos quoque eſſe videam. Nam de te vir Ill^mе quî poſſim dubitare, qui & ipſe largiter guſtaſti, aut potiùs imbibiſti, optimas artes: & hunc quoque gradum ad culmen illud prudentiæ tibi ſtruxiſti? Vetus autem eſt, *Qui non intelligunt artes, non amare artifices*: & contrà. quod in te equidem expertum me, fateri debeo: atque vtinam tibi & bonis ſtudia mea approbem! quæ dirigere deinceps in honorem Principum meorum,& bonum iuuentutis ac publicum, voluntas largiter mihi eſt,faxit Deus vt & facultas. Exemplar vnum MILITIAE ROMANAE, correctæ nouiter & auctæ,ad te miſimus: ſpero peruenieт:miſſuri breui, ADMIRANDA, ſiue de MAGNITVDINE ROMANA. Deum precor, vt te Ill^me Domine Regi, Reip. & nobis ſeruet. Louanij, IX. Kal. Maiias. ∞. IↃ. XCVII.

EPIST. XLVII. *Romam.*

FVLVIO VRSINO.

LAETVM mihi fuit à te, Fului, amico perueteri,nouum beniuolentiæ teſtimonium adipiſci. Quid magis optem, quàm à magnis viris amari, & in loco aliquo haberi? Quod mihi contingere,etiam ſupra merita,in animo iſto fateri debeo,& capio aſſiduè exempla. Vel nunc, cùm de beniuolentiâ Ill^mi Sfortiæ Cardinalis ita ſeriò ſignificas, & veterem etiam tuam addis & renouas: in vtraque exſultare me fateor. illâ, ob magnitudinem & ſplendorem viri: tuâ, ob eruditionem & virtutem, quæ vt fax vnica in Italiâ nunc lucet. Vnica, inquam. nam vbi alij illi noſtri Muſarum antiſtites nunc ſunt? abierunt, & paucos ſupereſſe credo, quos ego aut fama nouit. Etſi quoſdam tamen eſſe, qui has cum grauioribus artibus miſceant vtiliter ac temperent, non neſcio:ſed omnium ſcilicet rerum ſuus quidam orbis,& vt ſic dicam,tranſitus eſt: etiam ſtudiorum, ingeniorum, quæ aliâs alibi florent, aut viuunt. Sed de Illmo illo viro, equidem iamnunc deſtinabam ad eum ſcribere, & huic beneficio (ſic interpretor iudicia hæc & teſtimonia) non gratiam, ſed confeſſionem ponere:niſi reuocaſſet me,quod melius viſum cum munere adire, id quod

breui MILITIA mea recuſa dabit. Hanc mittam, & ſimul deuincti animi mei teſtes litteras; quarum loco vocem tuam nunc aſſumo, & rogo vt velut legatiunculâ iſtâ apud eum fungare: Clientem eius eſſe ac cultorem, ac fore in reliquam iſtam vitam. Tibi quoque, Fului, de fide & amore meo recipio, quæ cœpta ante triginta annos, non niſi mecum deſinent & morientur. Vale vir Cl^{me}. Louanij, XVI. Kal. Iunias ∞. IↃ. XCVII.

EPIST. XLVIII. *Mediolanum.*

IOHANNI FERDINANDO VELASCIO, *Comeſtabili Caſtellæ, Gubernatori Mediolanenſi, Præfecto ſupremo militiæ Regiæ per Italiam.*

ILLME & EXCELL^{ME} PRINCEPS,

ME verò non gaudio ſolùm, ſed admiratione adficit hæc tua tam ingens in me (ita loqui debeo) beniuolētia: quam non ſcriptis ſolùm, ſed rebus oſtendis. atque id in immerentem, certè inopinantem. Non delector ambitione aut ſplendore iſto externo, quod ſciunt qui interiùs me norunt: delector tamen, fateor, & in animo iſto paſcor, tuâ iſtâ benignitate, & propenſione. quid ita? quia ſolida & vera in te bona miramur, & ipſum te, non ſolùm ea, quæ circum te ſplendent. Rarum in hac potentiâ & altitudine; ſed eò pulchrius, & maiori à ſapientibus laude ferendum, cùm tot externa adſint, ad interna te conuerti, & cenſeri velle à virtute, ſapientiâ, doctrinâ. Nihil tibi è coniecturâ damus, ſunt in hac ipsâ Vrbe oculati olim arbitri & teſtes, qui te: ſed hæc apud te omitto. Ad epiſtolam autem tuam ſic benignè ſcriptam, & ad munus illud adiunctum è bibliothecâ Ducis Allobrogum depromptum, quid dicam, niſi quod res eſt, gratias & agere me, & cùm egero, debere? Certè publicè etiam proderit tua cura iſta & liberalitas, cùm POLIORCETICA noſtra hoc additamento ibimus ornatum: quod breui fiet, opinor, & MILITIA noſtrâ (quæ iterum cuditur) abſolutâ. Habemus & alia quædam noua in manibus; ſed quod verè apud te depono, valetudo nimis ſæpe interpellat & ſiſtit: tum & cottidianæ occupatiunculæ, quas in lectionibus publicis, aut priuatis ſcriptionibus, cogimur collocare. Mihi verò vtinam vita ſuppeditet, donec te-

 ſtimonium

ſtimonium aliquod dare mihi fas tuæ virtuti, non aliâ quàm æui & exempli cauſsâ. Nam velle & debere me ſcio, & adamantino, vt ſic dicam, vinculo obſtrictū manere tibi, Ill^me & Excell^mo Princeps. Louanij, III. Non. Iun. ∞. IↃ. XCVII.

EPIST. XLIX. *Mediolanum.*

IOH. BAPTISTAE SACCO.

En, quàm verus auctor tibi de valetudine meâ confirmatâ Puteanus! ego iam dies ſedecim in morbo fui (omitto veterem meum languorem) & à quo periculum tabis non abeſſe medici muſſant. Homo ſum mi Sacce, & ex quo natus ſum huc ibam. Quamdiu etiam hæſi in viâ? ſanè præter meam & aliorum opinionem, quibus ſemper, in tenui corpuſculo & viribus, *ὀλιγοχρόνιος viſus ſum eſſe. Sed adhuc tamen ſuſtinui, & nunc quoque omnia potiùs, quàm animus relinquet: qui ſecurus vitæ aut fati, Deo ſe permittit. Habes hîc libros de MAGNITVDINE ROMANA, lege & cenſe, ſi me amas. Certè argumentum pro veſtrâ gente eſſe debet, quam laudatum iuimus & cælo pænè inſertum. Sed heus, noſter Puteanus quid, aut vbi agit? poſt vnas litteras nihil de eo auditum eſt. Probus iuuenis eſt, litterarum amans, & ſciens quoque pro ætate: ſed nondum * πολύπειρος, & multa ei in communi vitâ & moribus diſcenda. Vale mi Sacce, & valetudini breuiorem ſcriptionem fer acceptam. Ad heroëm veſtrum librum miſi, itemque epiſtolam, Principem ſemper mihi ſuſpiciēdum. Louanij, XI. Kal. Maij, ∞. IↃ. XCVIII.

** breuis æui.*

** morum gnarus.*

EPIST. L. *Antuerpiam.*

LVDOVICO PEREZIO.

Ah telum, quod quaſi catapultâ miſſum in me venit, de morte optimi Ariæ, communis illius noſtri. In quo etſi priores partes iure tibi tribuo amicitiæ (diutiùs enim, & arctiùs iuncti eſtis:) tamen vix amoris, ſi meum hunc animum conſulo, mirificè in virum illum affectum. Meruerat ita ipſe amore, etiam beneficiis: quæ, etſi illo mortuo, æternùm apud me viuent. At tu ſolatium à me exſpectas. ignoſce, non poſſum: mens, cogitatio,

voluntas,

voluntas etiam, excuſſa aut certè concuſſa mihi ſunt. & quanquam recepi & collegi me nonnihil à primo illo nuncio: tamen vt in mari poſt vehementiorem ventum, commotio &, vt ſic dicam, criſpatio adhuc manet. Quid tamen ſolatio opus eſt? de quo, & apud quem? Ariam noſtrum libenter, & pænè dicam auidè, ab his terris turbiſque abiſſe auſim dicere: & diſſenſum hunc veſtrum, fortaſſe primum, voluntatum fore, ſi reuocas aut retentas. Diu ille vixit, & ad vltima humanæ ætatis venit: vixit in bonis, in aſperis rebus: & guſtauit abundè è duplici dolio, quod ille ſupremus Sympoſiarcha nobis miſcet. Quid illum in rebus humanis delectauerit, ſic gnarum earum & peritum? ventum, fumum, nugas eſſe ſciebat: atque vtinam non verè addam, fraudem, fucum, ſcelus. Inter hæc haberi eum placet, iactari inter diſſimiles: & re ſi non pollui, tamen aſpectu vel contactu? Abeat, cum bono Deo ſe ſubducat, ab iſto carcere in liberum illum & lætificantem locum. Quem nunc inſidere eum, beatum inter beatos, vitæ integritas & candor ille ſpondent. At apud nos bonam famam, & in templo Memoriæ ſcriptis ſuis conſecratam reliquit: alteram ſcilicet & diuturniorem vitam. Hoc de ipſo cogites: de te, quid? virum eſſe, cui cum omnibus concordia, cum Fortunâ ſemper contentio fuit, ne vi deiiceret, ne fraude ſupplantaret. En, magnus & celebris hîc agon. compoſitus es cum ingenti luctu, qui inuadit & ſtringit: eripe & eluctare, & Rationis auxilio nexus illos nodoſque ſolue. Hanc niſi aduocas, & totum affectui te permittis: quis Deus adiuuerit? Imò vt in tenebris ambulare & currere qui amat, impingit & ruit: ſic in te, niſi præfers & præpandis lumen hoc mentis. Ea te docebit, vt folia roſas, ſic vigorem & vitam nos relinquere: atque adeò non hominem, ſed nec elementa & mundum eſſe æterna. Cogitemus, & ipſi paremur, quandocumque Deo viſum, ad caſum ſimilem: quis ſcit quando ſubeundum? Non anni, menſis, dies, hora excepta ſunt: non hæc ipſa, quâ ſcribo,

Et certam præſens non habet hora fidem.

Tu vale vir Nobilis & Cl^{me}, & animo, vt ſoles, conſta. Louanij, XI. Kal. Iul. ∞. IƆ. XCVII.

EPIST. LI.

MATTHIAE OVANDO, *Doctori Theologo, Principi à concionibus.*

EPISTOLAM tuam quidni libens viderim, à tali viro teſtemrari in me adfectus? In gratiâ & famâ eſſe velle hominum, homini eſt inſitum: ſed magis apud illuſtres, & eos qui vtramque ſuo merito habent. Tu is es eximie Ouande; quem virtus, eruditio, addo & eloquentia commendant, & in gratiâ apud Principes, in famâ apud omnes ponunt. Itaque oblationem amicitiæ tuæ ſic amplector, vt Amicitiam ipſam vellem, ſi conſpiciendam ſe mortalibus oculis daret: ſed tu habitaculum & ſedes eius eſto, & in te venerer hanc & colam. Vis dextram fidei meæ teſtem? habes hîc impreſſam: etſi coràm ipſam etiam dare & iungere mihi ſpes eſt, cùm Aulam veſtram videbo. Intereà librorum meorum Indicem (ita petis) mitto: quos ab Hiſpaniâ tuâ æſtimari & appeti quòd ais, gratum eſt: cur abnuam? imò hoc fine ſcribimus, vt appetantur. Sicut gloriam mercedem boni operis habere boni non debent: ita poſſunt comitem, & hîc in terris eo velut melle temperare quod in virtute eſt amarum. Dico gloriam, id eſt teſtimonium bonorum. nam vulgi famam & auram tantùm, quis ſapiens captat? Sed iſta præter rem omitto, te in animo teneo, & tuo teneri voueo ac rogo. Louanij, III. Non. Iul. ∞. IↃ. XCVII.

EPIST. LII. *Romam.*

FRANCISCO SFORTIAE *S. R. E. Cardinali.*

BENIVOLENTIA & inclinatio tua in me, quam è Fuluij Vrſini & aliorum litteris certò cognoui, duplicem affectum in animo iſto genuit; & gaudiũ ſimul, & tui cultum. Nam quomodo non gauderem in iudicio & affectu talis viri, quem & dignitate, & ſtirpe, & animi ingeniique dotibus, inter primos auguſti illius Senatus eſſe ſcirem? Ego verò gauiſus ſum, & velut ſtimulo incitari me ſenſi ad porrò colendas eas artes, quæ commendabilem me vobis reddunt. Iam de cultu etiam & veneratione tui, verè dixi. quem iamante fama melior, imò & adſpectus, notum

notum in noſtro quoque orbe fecerant: vbi & nomen & gloria tua viuunt: & nunc benignitate tuâ allicior, vt propiùs inſpiciam, noſcam, colam. Hoc enim virtutem & prudentiam ſequitur, & rapimur ad eas ſuſpiciendas, eoſque qui habent. Quod iamantè indicare & ſcripto profiteri, in votis mihi erat: ſed repreſſi & ſuſtinui, donec poſſem cum *munuſculo. quod nunc mitto, & ſpero ab argumento non ingratum Italici ſanguinis atque animi Principi fore. Certè affectum meum in Romam & Romanos abundè teſtatus ſum: & ſiquid omiſi aut minus feci, non illius, ſed ingenij deliquium ſit & culpa. Ill^mc & Reu^me Domine, vt me deuotione tuum cenſeas, rogo, & locum aliquem vel inter infimæ claſſis clientes tuos adſignes. Louanij, x. Kal. Maij, ∞.IↃ.XCVIII.

*De Magnit. Rom.

EPIST. LIII.

IOANNI RAMIREZIO AB ARELLANO *ICto*.

SVAVE mihi fuit, non mentior, & ipſum te nuper videre, & nunc à litteris tuis adiri, quæ idipſum quod ſermo, id eſt affectum in me, cum niueo quodam candore, præferunt & oſtendunt. In me tantùm? in optimas etiam artes noſtras: à quo velut fonte, ſcio, manat ad me hic riuus. Amo, laudo. hoc magis, quòd haud multi hodie illas, & non dicam imbui, ſed tingi Heliconiis aquis ſpernunt. At tu vel mergi, vt ſic dicam, velis: & ideo ad nos quoque, id eſt Louanium, veterem illam Muſarum ſedem adſpiras. Quod vtinam tibi liceat Ramirezi! mihi libeat, & iuuet verſari tecum ſæpiùs, & ſermones miſcere animis vtriuſque noſtrûm vel formandis, vel recreandis. Optem ego: quid poſſis, tu vide, & quocumque tamen loco nos ama. Louanij, VII. Idus Sextil. ∞. IↃ. XCVII.

Ad diſcipulum tuum hîc habes, vtinam ad bona calcar.

EPIST. LIV. *Bruxellam.*

LVPO DIONYSIO A CASTELLA; *nobiliſſimo iuueni.*

LITTERAS tuas, præſertim ſic Latinas, exoſculatus ſum; & animum, qui impulit ad ſcribendum. Quid enim ille, niſi beniuolentiâ mei æſtuat, qui aperire honeſtam hanc flammam

voluit, & per litteras reuelare? Quas (iterum dico) exoſculatus ſum: & maximè ob elucens in iis ſtudium tuum, & ardorem in res arteſque honeſtas. O mi iuuenis, genus tuum cogita, ætatem tuam, ſæculum noſtrum; nihil dignius aut aptius videbis generi, ætati, ſæculo, quàm tingi te & formari his artibus, quæ non ſcientiam ſolùm, ſed prudentiam, imò & ſapientiam donant. Ecce genus tuum illuſtre, & ab ipſis Regibus: quid magis huic conuenit, quàm non cenſeri in reliquo nobilium grege, & dotibus ornamentiſq. ingenij, non ſolùm fortunæ, eminere? Vide & ætatem; flos ipſe eſt, & anni iſti faciles & ad omnem diſciplinam ſequaces. Vide ſæculum; turbidum eſt, res magnæ in motu & exſpectatione. quid tam neceſſarium, quàm rebus magnis magnos item viros admoueri, qui adminiſtrent feliciter & gubernent? Mihi crede autem, felicitas illa ex prudentiâ oritur, & diuinus ille fauor ſemina & cauſſas in nobis habet. Neque ita tamen hæc differo, quaſi ad ſcholas aut libros tantùm te vocem: abſit: memini tui loci & generis, & ſpei ad quam educaris: ſed inter illa externa, & militaria vel aulica, locum etiam te facere ſuadeo optimis artibus, quæ animum excolant & forment. Eæ imbibuntur per lectionem & libros: & habes rectorem & doctorem idoneum, qui infundet. Felicem te, qui ſub tali etiam Principe educaris! vide & nota omnia in exemplum: quia nihil ille facit aut dicit, quod non ſit exemplum. Sed monendi nec hîc locus eſt, nec meum munus: niſi quòd amor impulit, quem iamnunc in pectus hoc vnâ ſcriptione tuâ, velut philtro, immiſiſti. Itaque ſiquid eſt in toto LIPSIO, quod totum aut in parte ſeruire vſibus tuis poſſit; habes promptum volentemque. Vale Nob^me^ iuuenis, & animo ac corpore creſce, Deo, Regi, Tuis. Louanij, VI. Idus Sextiles, ∞. IↃ. XCVII.

EPIST. LV. *Genuam.*

PAVLO MONELIAE, *Patricio.*

MEMOREM te noſtri eſſe, nec mentem diuidi etſi multi montes & terræ diuidunt, gratum eſt, mi Monelia, vt cum Plauto dicam, vel contra aurum. Video firmiter fundatam amicitiam noſtram, nec ex leui verborum aut blanditiarum arenâ ſur-

nâ ſurrexiſſe. Pergamus inædificare, & officiorum & litterarum etiam commerciis; quas equidem iſtas crebrò dabo, & illa vbicunque vſus erit. Sermonem & ſpem illîc eſſe de meo in Italiam aduentu, non nolo mi Monelia: etſi quis ſparſit? nihil enim decretum etiam. Iuuat tamen & me ea cogitatio; & bonâ fide inclino, ſi aut valetudo mea, aut ij permittent, qui ius in me habẽt. An ego non libens amatam ſemper, & guſtatam aliquandiu, Italiam reuiſam? tot in eâ præclaros viros & ingenia? tot monumenta præclarorum operum, aut virorum? Sanè quàm libens, & non potui temperare, quin hunc affectum bis terque exprimerem in ADMIRANDORVM libris, quos nunc vulgaui. Ij ſunt de MAGNITVDINE ROMANA: quam ignotam aut non creditam hodie adſtruxi, & benè meritum me cenſeo (ſine ſuperbiâ dicam) de gente & ſolo veſtro. Certè illa ſuſtuli & laudaui: & quàm ex animo, ſcriptio ipſa mea tibi dicet. Exemplar, Deum teſtor, nullum mihi ad manum eſt quod mittam: ſed recudetur mox liber, & malo te correctius vberiuſque habere. Suſtine igitur paullisper, & me ama, vnà cum Cl^mo^. Mercuriali: cui breui item exemplar. Louanij, XIIII. Kal. Iun. ∞. IↃ. XCVIII.

EPIST. LVI.

F. BONAVENTVRAE CALATAIERONENSI, *Sodalium D.* FRANCISCI *ſupremo Præfecto.*

INOPINATA mihi accidit heſterna humanitas tua: inopinata, ſed grata. Hominem certum vltrò ad me mittis, viſendi à te & ſalutandi cauſsâ: & quid amplius? munus etiam adiungis eius generis, quod ſani & pij homines iure æſtimamus. Beneficia mecum communicas ſparſi vbique terrarum tui cœtus, & ex tot virtutibus mercedes vis ad me in parte redundare. Quid ego hîc dicam, niſi non habere me quod dicam? Vt oculi, in quos ſubita & magna lux venit, conniuent & clauduntur: ſic mihi pectus, largâ iſtâ humanitate perfuſum, & pænè addam confuſum. Quid tamen eſt? aperit illud, & me erigit hic animus, conſcius ſibi ſemper eximij in Sodalitium veſtrum affectus: atque eò ſaltem meruiſſe videor aliquem hunc à vobis. Iure eum habui. quídni in eos, qui pietatis omnes numeros perſequuntur, aut habent: &

eum

eum in aliorum animis excitant aut depangunt? Eſt hæc communis laus veſtra: illa tua propria, quòd in afflicto hoc rei Chriſtianæ ſtatu, nuper maximos duos Reges pacificaſti: atque vtinam inter ſe iunctos, religioni & reipublicæ inſtaurandæ! Quæ felicitas ſit? quis ſplendor ex his tenebris illuceat? Neque deſpero fore: & Deum calido ac ſuſpirante animo precor. Eumdem etiam, vt te Reu^{me} Pater ſacro tuo cœtui diu præeſſe, & vniuerſo populo Chriſtiano prodeſſe, patiatur. Louanij, VIII. Kal. Iun. ∞. IϽ. XCVIII.

EPIST. LVII. *Mediolanum.*

ERYCIO PVTEANO S. D.

FAVSTVM & felix ſit te in Italiam veniſſe, te apud Ill^{mum} illum Principem agere, loco & lege quam ſcribis. Quem Principem magnum eſſe ſcire debes, non à genere tantùm aut externis: ſed à veris illis interniſque bonis, quæ Deus aut induſtria largiter ei dederunt. Tu place, & demerere: quod mihi quoque ſtudium eſſe fateor, etſi non alio fine, quàm vt cerni à nobis virtutem illam & coli ſciat. Itaque MILITIAM meam recuſam ad illum miſi: in quâ recenſui quædam, vt ſolet, & clariùs aut firmiùs dixi. in quibuſdam tamen etiamnunc ſuſpenſo pede iui, & quaſi ſuper oua, vt ille ait, & ariſtas. Quid mirum in rebus æuo, & paucitate ſcribentium, obſcuris? Sed alius addet fortaſſe, & illuſtrabit, & volentem me atque alios docebit. An non iamnunc facere intellego quendam,

* Ὅς μευ ἄμα κρείσσων, καὶ φίλτερος ἀθανάτοισιν;

** Qui mihi præſtat, & eſt diuis quoque carior ipſis?*

Faciat, liuor aut calumnia in me non cadet. Otiabar nunc aliquid poſt ADMIRANDA noſtra edita. ſed fortaſſe vt qui ſaltum cogitant, recedunt; ſic ego, & maior poſt otia hæc virtus. Saccum ibi amo, pro meo ingenio virum, & doctum ſimul & candidum, ſi quid litteræ animum reuelant. Et quídni reuelent, certus illius (à veteri verbo) character? Te etiam amo mi Puteane. quem hortor & oro, dignum præſtare elogiis & teſtimoniis, quæ dedi. Vt enim maior dolor eſt, cùm nauis onuſta perit, & in ipſo portu: ſic nobis iure, ſi tu ad alia eas aut mutes, qui in virtute & litteris ſic promouiſti. Sed non facies: ita Deus te ſeruet, & honeſtum

honeſtum magis magiſque reddat. Louanij, Nonis Septembrib. ∞.IↃ.XCVIII.

Exemplar Teſtimonij, quod huic dedi.

QVICVNQVE HAEC LEGITIS,

TESTOR *apud vos ex animo*, ERYCIVM PVTEANVM, *benè honeſteque natum, educatum, inſtitutum: ingenio ad optimas artes facili & tenaci, in vtrauis linguâ Græcâ & Latinâ peritum, verſu & proſâ bonum, vitâ moribuſque modeſtum: & plura etiam reperienda in eo, ſiquis pernouerit, quàm hîc dicam. Habet Matheſim, Philoſophiam, Muſicam quoque: & planè digniſſimus eſt, cui bene velit, ſiue benè faciat, quiſquis Doctrinam, Elegantiam, aut Virtutem amat. Commendo vobis talibus hunc iuuenem, à meâ quoque inſtitutione & manu profectum: ac ſpero, vel confido potiùs, gratiam me debiturum quidem ſiquis meâ cauſsâ benè fecerit, ſed & habituros mihi ſiqui propiùs aut familiariùs ſibi iungent. Rogo, fides mihi ſit ſincerè ſcribenti; rogo, ipſi gratia aliqua & ſubſidium, in meâ ſcriptione. Louanij*, III. *Nonas Sextil.* ∞.IↃ.XCVII.

I. Lipſius, Profeſſor & Hiſtoriographus Regius ipſe ſcripſi.

EPIST. LVIII. *Mediolanum.*

IOH. BAPTISTAE SACCO.

ANTE menſem ferè ſcripſi ad te & Puteanum: nunc iterùm, vno hoc argumento, vt hunc quem vides Nicolaum Micaultium, libenter videas: quia & ipſe meretur, & ego rogo. Vir eſt inter digniores Belgas, ſtirpe & opibus: doctrinâ & vitæ inſtituto Theologus, & ritu noſtri æui LICENTIATI titulum adeptus. Fuit mihi amicus, & plures annos ſedulus auditor. Porrectâ fronte eum excipe: & ſi quid viſendum apud vos, oſtende. Ipſum Principem videre & affari ſi poſſet (certè vel à me ei notum) in voto haberet: ſed non temerè peto, nec illius benignitate erga me abutor. Miſi ad illum & te nuper ADMIRANDA noſtra, per curſus publici præfectum: accepiſtíſne? verbo ſignificatum velim. Ego & langueo etiam mi Sacce, & ſeneſco: atq.

annum quinquageſimum primum ordiri parabam (ſi peruenio) hoc menſe Octobri propinquo. Interea epiſtolas meas aliquot colligo, & editioni apto. Vale, & ſaluebit noſter Puteanus, à quo ad meas exſpecto. Louanij, prid. Kal. Sept. ∞. IↃ. XCVIII.

EPIST. LIX. *Romam.*

NICOLAO MICAVLTIO.

ROMAM enim inſcripſi: & noſtro voto atque opinione iam perueniſti. Si ita eſt, gratulor: & vt ea manſio iucunda, honeſta, fructuoſa tibi ſit, Deum veneror & animo precor. Sed ecce, quæ te velut aduenticia excipiat, Diſſertatiunculam noſtram ſuper CVRSORIBVS: quam in ſermone, per occaſionem diſceſſus tui, agitatam miſi te petente in ſcripta: & ſi vacas, hîc lege. Vides & fidem, & diligentiam? tu obſequium aut ſuffragium etiam adhibe, nec, vt in ſermone, ambige aut repugna. Etſi quî poſſis? habes omnia diſtinctè hîc, & per ſuos auctores: quibus vulgus fortaſſe aliquid abnuat, tu rerum artiumque veterum, non debes. Audi igitur. *Curſorum* tria genera facimus, hominum *Peditum, Equitum, Animantum.* De Peditibus præmitto, qui antiquiſſimi, & quos Græci (verba Liuij) **Hemerodromos vocant, ingens vno die ſpatium emetientes.* Quantum? inquies. Iam dicam, ſi priùs aliquid de ipſis Spatiis, per quæ veteres aut nos metimur. Niſi enim iis cognitis, & comparatis etiam aut pariatis; fruſtrà, & apud ſuſpenſum te aut vacillantem, cetera addam. Græci per *Stadia* ferè computant: atque ea etſi alibi alia, tamen communi more & vſu, *ſexcentorum pedum* hîc ſunto. Pes autem Græcanicus Romano ſemunciâ eſt maior. Romani per *Milliaria* metiuntur, quibus à mille paſſibus eſt nomen. Paſſus autem *pedes quinos* continet: & pes Romanus vulgari noſtro paullo eſt maior. *Octo ſtadia* paullo minus (ita Plutarchus) in Milliare vnum imputantur: etſi Suidas ſeptem cum dimidio diſtinctiùs profert. Nos hodie per *Leucas* ferè computamus: atque eas horario ſpatio finimus. Nunc quæritur, quot priſca ſiue Romana milliaria in Leucam noſtram veniunt? vulgò *tria* aſſerunt: nec malè, ſi hodierna Italica aut Romana ſpectemus. Si vetera, vereor vt errent. Antonini Itinerarium qui inſpicit & comparat; videbit palàm, milliaria

* *Diarios curſores.* Lib. XXXI.

liaria illa vinci ab hodiernis. Qui lapidum interualla, qui hodieque in veteribus viis, ſigna milliarium, cum numeris ſuis exſtant: idem cenſebit. Idem, qui hæc noſtra mox producenda comparabit. Si enim tria tantùm milliaria in vnum noſtrum ſumes: ſurgent ſpatia diurna ab homine confecta, ſupra omnes humanas vires. Sed illud de lapidibus, per mihi firmum eſt: & exſtant cùm alibi hodie, tum in Luſitaniâ, viâ militari ad Emeritam Auguſtam, vbi ſingula milliaria ſingulæ ſuæ columnæ inſcriptę diſtinguunt. Qui ſpatium dimenſi ſunt (inter alios, amicus noſter Carolus Cluſius:) certò aſſerunt, *quattuor* ea venire *in vnam Leucam.* Hoc igitur ſequemur, ne nimia mira dicamus: & narrationem iam ordimur. Curſores pedites ingens ſpatium feciſſe dixi, & exemplum primum ſit in *Philippidâ* quodam: qui bello Perſico ab Athenienſibus Lacedæmonem, auxilij petendi cauſſâ, miſſus, *confecit biduo ſtadia mille ducenta ſexaginta.* Ea ſint Romana milliaria *centum quinquaginta ſeptem & ſemis*: ergo noſtræ Leucæ, circiter *quadraginta.* Fecerit in diem eas *viginti*: rem haud nimis magnam aut mirandam. Magis in *Euchidâ*, qui ignis ſacri petendi cauſſâ, ab iiſdem Athenis Delfos miſſus, vno die iuit rediuitque, *ſtadia mille emenſus.* id eſt, Romana milliaria CXXV: noſtra, XXXI. & quod excedit. Magis iterùm, in *Aniſti Lacedæmonio curſore, & Philonide Alexandri Magni, qui à Sicyone Elin, vno die, mille ducenta ſtadia cucurrerunt.* Sunt Leucæ noſtræ, XXXVII. & ſemis. Sed in ſtuporem me dat, quod alibi idem Plinius, de hoc ipſo Philonide: *Ex Sicyone Elin, mille & ducenta ſtadia, nouem diei confeciſſe horis: indeque, quamuis decliui itinere, tertiâ noctis horâ remenſum.* Tótne illa ſtadia, *nouem horis*? curſores noſtri equi non faciunt. Sed fuiſſe æſtiuas & longas horas, ponendum eſt: & de reuerſione (quod rem auget) capiendum: quinque dumtaxat horas quieuiſſe, iterumque ſic rediſſe. Stupebam, ſed excitat Plinius, qui vt rem notam & vulgatam tradit: *Nunc quidē in Circo quoſdam* CLX. *millia paſſuum tolerare non ignoramus.* Audin' tu? *quadraginta noſtra milliaria* vno die, in illis Circi ſpatiis remetiendis, præmij cauſſâ, confecēre quidam. Quid amplius? *Nuper* (addit idem) *Fonteio & Vipſtano* COS. *annos octogenitum puerum, à meridie ad veſperam,* XLV. *millia paſſuum cucurriſſe.* Hem! itáne tantillum puerum? itáne à meridie? Quid dicas aut cenſeas, niſi Genij alicuius

Plin. lib. VII. & Aemil. Prob.

Plutarc. in Ariſtide.

Plin VII. cap. XX.

Lib. II. cap. LXXI.

ſubleuantis operâ factum ? Etſi profectò hoc non fuit : *ſed vſus* & exercitatio, & præmij acris cupido. Enimuerò & poſteriore
Suidas in Indaco. æuo, ſub Leone Imp. Byzantino, *Indacus* quidam fuit, homo & robore & celeritate præſtans. *qui in eundo conſpectus* (veteris ſcriptoris verba, apud Suidam) *ſubitò euaneſcebat fulguris inſtar, nec currenti magis quàm volanti adſimilis. Certè quod iter homo, mutatis equis, vno die conficere non poterat, hoc ipſe ſuis pedibus, & SINE MOLESTIA, conficiebat.* Licet his mirandis adnectere ſingula-
Curtius lib. VIII. re exemplum *Philippi*, nobilis iuuenis in cohorte Alexandri. *Is pedes (incredibile dictu) per quingenta ſtadia vectum regem comitatus eſt; ſæpe equum ſuum offerente Lyſimacho: nec tamen vt digrederetur à rege effici potuit, cùm* LORICA *indutus* ARMA *geſtaret.* De ſpatio, non nimis miror: de armis, magnum eſt & pænè *incredibile*, vt Curtius dixit. Atque hi curſores Græcanici. quibus vſu, non operâ ſimiles, quos reges *Ingæ* nuper habebant, in vaſto illo
P. Cieça 1. cap. XLII. August. Sarat. 1. cap. XIIII. noui orbis Perüano tractu. Iis caſulæ diſpoſitæ, per publicas regni vias, erant, dimidiati milliaris quæque interuallo. In caſulis duo curſores, cùm ſuâ quiſque vxore agebant. Re igitur aliquâ nunciandâ, ad primum illum voce (nam litteris carebant) deferebatur, quidquid hoc erat. Ille curſu intento, à ſuâ caſulâ ad proximam pergens, iam vicinior altâ voce hoc ipſum inclamabat: atque alter accipiens, item pergebat ad proximam: ac ſic per manus ad fines regni. tantâ celeritate, vt Hiſpani ſcriptores fateantur, omnium equorum curſum ab iis ſuperatum. Neque diſſimilis
Lib. VII. ratio, quam maiores noſtri Galli vſurpabant. de quâ Cæſar: *Vbi maior atque illuſtrior res incidit, clamore per agros regioneſque ſignificant: hunc alij deinceps excipiunt, & proximis tradunt, vt tunc accidit. nam quæ Genabi Oriente ſole erant geſta, ante primam confectam vigiliam, in finibus Aruernorum ſunt audita: quod ſpatium eſt millium paſſuum circiter* CLX. Nihil nimium eſt: & miror eſſe, qui diffidant. Quid? nónne longè mirabilius, quòd Diodorus Siculus, in rebus Eumenis, tradidit: cùm ille milites & arma ex-
Lib. XIX. pediret, *quoſdam Perſarum, qui* XXX. *dierum ſpatio abeſſent, eodem illo die hoc cognouiſſe?* Fide maior res videtur: ſed ille ita denarrat. *Perſis*, inquit, *pleraque montana eſt, & vallibus interrupta. in montibus, opportunis locis ſpeculæ ſunt, in quibus conſiſtunt homines maximè vocales: ſpeculæ autem ita diuiſæ, quantum vox ab vná ad alteram*

euenire & excipi poteſt. Re igitur nunciandâ, vnus inclamat proximo, ille alteri, & ſic deinceps per omnes Satrapias, ad extrema regni. In numero tamen illo Τεσσάρακοντα ἡμερῶν ſiue *triginta dierum*, ſubſiſto: & vereor vt Τριῶν, ſiue *trium*, ſit ſatis. Habes *Hemerodromos*, & *pedites* curſores: niſi quòd Turcarum *Peichi* me etiam ſiſtunt. Hi in comitatu Principis & antecurſores, cùm opus eſt huc illuc mittuntur: tantâ velocitate currentes, cum ſecuriculâ in manu, & item phialâ odoratæ aquæ, vt adfirment eos Byzantio Hadrianopolim die ac noctu peruenire. quod interuallum eſt milliarium Romanorum circiter CLX. At diuerſum genus videtur quod Laönicus deſcribit, & *Vlacidas* appellat. *Hi*, inquit, *citatiſſimo gradu magnum iter peragunt. & ſi fortè eques occurrit, eum deijcit, ipſe equum conſcendit: iterumque ſi alium, idem facit, & defeſſum equum ei tradit. Corpus ſuccingunt, ne doleat in curſu. Ex Peloponeſo Hadrianopolim ſcimus regios iſtos curſores veniſſe, intra quinque dies: quod iter XV. dierum ſpatio ægrè eques peregerit, etiam feſtinus & expeditus.* Mixtum hoc poſtremum genus, & *Equitibus* aſſidet, ad quos nunc imus. Vetus id inuentũ, vt per diſpoſitos equos, & certas ſtationes currerent: quod Cyro, in Perſide quidem, Xenophon adſcribit. *Is conſiderans*, inquit, *quantum ſpatij vno die equus poſſet conficere, ſic vt labori non ſuccumberet: in tali iſto interuallo Equilia conſtituit, inq; iis equos & eorũ curatores. Tum etiam in quoque loco virum idoneum, qui acciperet literas, & curſu ita perferret: quem nec noctu interdum intermittunt.* Nota de die, & rationem noſtram hodie diuerſam, qui diſponimus ferè per horas. Atque iſti ſunt, quos Perſæ *Angaros* appellarunt, itemq. *Aſtandas*. Græci an vſurparint hoc genus, firmiter neſcio. in Liuio tamen lego: *Ti. Sempronium Gracchum acerrimum iuuenem, per diſpoſitos equos, propè incredibili celeritate, ab Amphiſſâ Pellam tertio die perueniſſe.* Quid Romani veteres? & de iis ambigo: etſi in eodem Liuio lego, *Cenſores locaſſe curules equos præbendos*: ſed ego ad Circenſes traham. In Cæſare etiam ſcriptum: *Vibullium, omnibus opidis mutatis ad celeritatem iumentis, ad Pompeium contendiſſe.* Iterumque in eodem: *Nuncios, per diſpoſitos equites, de victoriâ Cæſaris, Meſſanam allatos.* Fuit ergo res in vſu: ſed vix publico ſumptu aut curâ. ac dixerim priuatos, lucelli cauſsâ, equos ſic elocaſſe & præbuiſſe, præſertim magnatibus notiſque viris. Illud certum, Auguſtum

Lib. IX. | Lib. VIII. itẽ Herod. lib. VIII. | Lib. XXXVII. | Lib. XLV. | III. Ciuil. | II id.

rerum compotem,curſum denique publicum ordinaſſe. de quo
Cap.XLIX. Suetonius: *Quo celeriùs, ac ſub manum, annunciari cognoſcique poſſet, quid in prouinciâ quaque gereretur: iuuenes primò* (nota Perüanam illam rationem dictam) *modicis interuallis per militares vias, dehinc vehicula diſpoſuit. Commodiùs id viſum eſt. vt qui à loco ijdem perferrent litteras, interrogari quoque, ſiquid res exigeret, poſſent.* Ergo in vehiculis, Auguſti inſtituto, is curſus: in quibus commodius molliuſque ſanè tranſuehi, quàm ſingularibus equis aut *Veredis*, qui tamen poſtea etiam acceſſere. Sed de modo huius curſus, quod præcipuè inſtitui, videamus. Liuius tradit, *M. Catonem, quin-*
Lib.XXXVI. *to die Hydrunto Romam*, INGENTI CVRSV *perueniſſe*. Ea ſunt milliaria, opinor, paullo plus CCCC: ſed alij longè vice-
Cap.LVII. runt. Cæſar ipſe Iulius, de quo Tranquillus: *Longiſſimas vias incredibili celeritate confecit, expeditus meritoriâ rhedâ, centena paſſuum millia in dies ſingulos.* Nota de *meritoriâ rhedâ*: & nondum igitur publicè fuiſſe. Aſſidet huic ſpatio, quod Plutarchus vt magnum prodidit, *Cæſarem octauo die ab vrbe ad Rhodanum veniſſe.* Nam ea ſunt milliaria circiter *octingenta.* Supra Cæſarem longè *Icelus* ille Galbæ libertus (in Plutarcho) qui vt patronum imperij nuncio, & cęde Neronis, primus lætificaret, *ſeptimo ab Vrbe die Cluniam*, (ferè in mediam Hiſpaniam) *peruênit.* Etiam vicit Cæſarem Mithridates, quem Appianus, *mille ſtadia vno die, mutatis equis, confeciſſe* tradit. Sunt milliaria CXXV. Supra iſtum Annibal (in eodem Appiano) qui victus à Scipione, *Adrumetum vno comite venit, biduo & binoctio tria admodum ſtadiorum millia emenſus*. Sunt milliaria CCCLXXV. ergo in diem noctemque CLXXVII. & ſemis. Vicit & hunc nuncius ille, qui à Maximo Romam miſſus, vt cędem Maximini narraret, *tanto impetu* (verba Capitolini) *mutatis animalibus cucurrit, vt quartâ die ab Aquileiâ Romam veniret.* Atquin, ex Antonino, ſpatium intereſt DCCLXXXXVIII. milliarium. ita in noctem diemque imputes CC. ferè milliaria: quæ ipſa iuſta confecit Tiberius Cæſar, pro exemplo (Plinio iudice) ſummi curſus. Nam is, inquit, cùm frater Druſus in Ger-
Lib. VII. maniâ ægrotaret, *nocte ac die longiſſimum iter, vehiculis tribus eſt emenſus: in quo fuere ducenta millia paſſuum.* Obſerua, quod admirationem augeat, *vehiculis tribus*: id eſt, ter tantùm mutatis equis. Imò & de *Vehiculis* mirum; atque omnino expeditius videatur
in

in equis: quod Valerius etiam vult ita factum. Nam ipſe hoc
narrat: *Iter quàm rapidum & præceps, velut vno ſpiritu corripuerit,* Lib. v.
eo patet: quòd Alpes Rhenumque transgreſſus, die ac nocte, mutato cap. v.
ſubinde equo, ducenta millia paſſuum, per modò deuictam Barbariam,
Nandabaio duce ſolo comite contentus, euaſit. Tamen Plinij dictio in-
ſtituto Auguſti magis firmatur: & quid incõmodi tunc in Vehi-
culis? cùm vias publicas & militares, ſtratas vbiq. lapide aut glareâ
ſciamus: atque ita æquabiles, & ſine ſalebris, faciles & meabiles
curribus fuiſſe. Equi tamen, vt antè dixi, & ex Procopio aliiſque
liquet, ſucceſſere. atque ita Socrates in Eccleſiaſticâ Hiſtoriâ ſcri-
bit, *ſub Theodoſio fuiſſe Palladium quemdam, animi & corporis viri-* Lib. VII.
bus eximium, qui tridui ſpatio, ab vrbe Conſtantinopoli ad fines Perſa- cap. XXI.
rum eques iret, totidemque diebus iterùm rediret. At Hercules ea ſunt
(ad Eufratem ſi numeras) milliaria plus DCC. atq. eſſent in diem
noſtratia paullo minus LX. Poſſíntne curſores noſtri hodie, ne-
ſcio: etſi ratio iſta horariæ mutationis percommoda eſt, & maxi-
mo curſui apta. Cui auctor apud nos Ludouicus XI. Galliarum
rex fertur; dum Carolo Audace cæſo, Arteſiæ & prouinciis no-
ſtris imminet, & nuncios rerum in horas exſpectat. En de *Equi-
tibus*: addatur miraculum de ipſis *Equis*.. quorum vnus aliquis
ſpatium confecit ſenſibus fideique noſtræ ægrè inſinuandum.
Probo Imperatori oblatus è captiuis equus Scythicus, (Vopiſci
verba) *nec decorus, nec ingens, qui centum in die milliaria currere dice-
retur, ita vt ad octo aut decem dies continuaret.* Exclamas, te non ad-
mittere. Quid ergo Plinio facies, qui adauget? *Sarmatæ,* inquit, Lib. VIII.
*longinqua itinera acturi inediâ pridie præparant eos, exiguum tantùm
potum impertientes: atque ita per centena millia & quinquaginta, con-
tinuo curſu euntibus inſident.* Vides Pegaſos alatos: atque ab iis ad
ipſas *Alites* (quid enim aliud supereſt?) veniamus. Eas præcipuè
intellexi, cùm *Animantes* dixi currere: quídni celeriter iſtas, per
liquidas & vbique peruias cæli oras? Regi Aegyptio *Marrhæ*
fuiſſe comix ab Æliano proditur, ſic edocta, vt litteras quaqua-
uerſus præpete volatu deferret, indicio tantùm loci facto. Cui
etiam mortuæ ſepulchrum, meritiſſimæ memoriæ ergò, rex con-
didit. Columbas olim & nunc hoc officium ſubiiſſe, præſertim
in obſidionibus, * alibi docui. & addo, quòd bello Sacro cùm * Saturnal. II. cap. v.
Tyrus à Chriſtiano exercitu clauderetur, columba ſæpius emiſſa, & adde Plin lib. X.
immiſſa, cap. XXXVII.

immiſſa, litteras & alloquia hoſtibus ferret. Quæ obſeruata denique à noſtris, clamore tanto à terreſtribus naualibuſque copiis ſimul excepta eſt, vt trepida ales, tamquam turbine moti cæli acta, in terram delapſa, prædæ & gaudio, & mox etiam vſui eſſet. Nam demptâ epiſtolâ lectâque, cùm inſcriptum repperiſſent, *Breui auxilia adfutura, ſumerent animos, atque exſpectarent*: noſtri, Barbaricis item litteris exararunt, *Virtuti & fidei ſatis eos feciſſe, Fortunam deeſſe: nec ſpem auxilij, intercluſis ab hoſte itineribus*. Ita columba demiſſa ſubditiuam chartam retulit, & dolo non ſuo vrbem reſerauit. Legi & in Bernardo quodam Bredenbachio, qui maiorum æuo Syriam atque Aegyptum perluſtrauit: *Alexandriæ præfectum* (Sarraceni tunc tenebant) *quem ipſi Amiralium vocabant, ſemper apud ſe columbas habere, ſic edoctas, vt quocumque delatæ fuerint, mox ad eius domum menſamque reuertantur. Itaque earum duas aut tres, ſpeculatores, qui emittuntur cottidie ſcaphis in mare, ad naues explorandas quæ peregrè adueniunt, ne miles aut fraus lateat, eos inquam ſpeculatores, columbas ſecum ferre: & cognitis quæ vſui, ſtatim ſcidam inſcriptam collo columbæ illigare, ac dimittere: hanc autem ad præfecti menſam bonâ fide ſtatim ſe ſiſtere. Idem fit in alterâ, tertiâque, ſi quid aliud fortè incidit: eoque inuento portum eius vrbis aditumque egregiè tuentur*. Sed à cælo ad terram iterum redeo, & venia mihi eſto Canis etiam huic narratiunculę inſerendi. Is quoque, inquam, defert litteras, fideliter ac celeriter, hoc exemplo. Rex Feſſæ, ſubitario milite collecto, Tingin properabat, erepturus eam, vt cenſebat, Chriſtianis. Improuiſa res erat, & Meneſius tamen per occultos indices reſciuit, qui præerat Arzillæ. Quid faceret? volebat, nequibat, ad Tingitanum præfectum mittere, & periculi iam inſtantis admonere, viis omnibus obſeptis. Excogitat aſtum. catella relicta, proximis diebus, per obliuionem Arzillæ erat à ciue Tingitano. Hâc litteris illigat ad Prę- fectum illum, & ſub noctem in litore deſtituit, acriter ibi verberatam. Catella iam libera curſum, quantum poteſt, Tingin intendit: manè peruenit, litteras oſtentat, & ciues militeſq. periculi admonet, liberatque. Hoc ſpatium eſt milliarium circiter LXXV. niſi me Io. Leo Afer fallit. Sed hem, hem, quò eo? hoc eſt epiſtolam ſcribere, an Chimæram pingere? Triplici facie certè habes, è *Pedite, Equite, Alite*: tu lege, nec lege, vt voles. Vale

Oſorius Luſit. Hiſt. lib. 11.

mihi ſaltem, & in beatâ Italiâ benè beatéque age. Louanij, prid. Kal. Octobr. ∞. Iↄ. XCVIII.
Carmen, quod honori tuo ſcripſeram, hîc habes.

Reuerendo & Nobili viro

NICOLAO MICAVLTIO NICOLAI F.

cùm SACRA LAVREA donaretur,

ODE SYNCHARISTICA.

QVISNAM *hic, quis nouus occupat*
Ardor? quis trepidum rapit
Docti ad culmina montis
Phœbo operatum?
An verus vetus eſt amor
In te clare MICAVLTI?
Clare à ſtirpe, opibus, magis
A probitate.
Ille eſt. ille meum ferit
Thyrſo pectus, & intima in-
Fundit gaudia, cùm videt
Inclyto honore
Augendum. date lilia,
Flores ſpargite duplices,
Sertos ſiue ſolutos,
Thura adolete.
Iam ſcandit Sophiæ arduas
Arces, iam capiti decus,
Aeternum veniet decus,
LAVREA SACRA.
Qualis Scipio, murice
Inſignis, Capitolia,
Victis hoſtibus Afris,
Aurea ſcandit.
Plebes atque patres fremunt,

Hic cingit, ſubit, hic præit:
Illius noua tentat
Gloria pectus.
Perge ô tu quoque numine
Dextro victor, & aſſere
Antiquæ fidei ſacra,
Heu violata.
Quæ non flagitia adſpicis?
Quas labes ſcelerum? ruit
Doctrina illa vetus patrum, &
Patria virtus.
Vt cùm præcipiti iugo,
Currus non reuocabili
Impete fertur, equi negant
Obſequi habenis.
Nec ſpes vlla ſuper, niſi
Noſtra ô Belgica, bellicis
Tandem libera curis,
Munia pacis
Amplectare. cape, ô cape,
Quam CLEMENS *hominum pater,*
Quam Regum ille PHILIPPVS
Maximus offert.
Quæ mora vos Bataui tenet?
Quæ vos Mattiaci? date
Dextras, & veteri iugo
Subdite colla.
Tunc triſtes ſuperûm minæ,
Tunc Mars & Furor impius
Ibunt, atque redibunt
AVREA SAECLA.

I. L.

EPIST. LX. *Madritum.*

GARCIAE FIGVEROA, *Regiâ cubiculo.*

DVPLICI dolore, & quaſi ictu, ſum affectus,cùm tuam epiſtolam accepi. Etſi priorem non tam intulit ipſa mihi, quàm illatum renouauit, mentione mortis Ariæ Montani noſtri, ô magni rarique viri, & nobis etiam longinquis & exteris ob virtutem & doctrinam cari! Imò credo nobis in pretio pænè maiore,quàm vobis fuiſſe: vt ferè ſolent in leui (non dicam in vili) haberi viri magni, apud notos & populares. Certè ego à multis annis amabam virum, amatus etiam ab ipſo: & in iſto animo ſentio doloris hanc plagam, prudentiâ tamen & conſtantiâ minuendam,aut ſanandam. Quod idem & te facere hortor,Illuſtris Garcia. qui ſine fructu vllo lugere eum potes; at cum magno fructu non lugere. quo illo? roboris, quod animo tuo indues, & paullatim aſſuefacies ad humanos iſtos caſus. In theatro hoc magno ſedemus, ſpectatores aut actores; & eximus alij, inimus alij: nec mirari aut indignari debemus, in communi & receptâ ab æternitate lege. At vulnus alterum, quod cum epiſtolâ tuâ venit, non tamen in ipſâ. Is enim qui tuam mihi mittebat,idem de fato maximi regum Philippi nunciabat: quod me percuſſit, vt quod publicam Chriſtiani orbis ſalutem, aut certè quietem, ſpectaret. Videbatur enim ille Rex, certo iam & firmo conſilio, ad Pacis metam ſua omnia dirigere: & in parte effecit, magis pleniuſque fortaſſe, ſi vita etiam aliqua ei fuiſſet. At ô clare Sol occidiſti, & nos in caligine iſtâ reliquiſti & nimbis ciuilium bellorum. Etſi non occidiſti,ſed in filio tuo iſto PHILIPPO TERTIO viuis & luces: quem vouemus ſalubrium conſiliorum tuorum, vt potentiæ atque opum,heredem. Quídni autem erit?tali ſtirpe,educatione, indole: imò vt nouum & ſalutare ſidus exortum eum ſperamus, ad illuſtrandum & vegetandum vtrumque orbem. Deus vota noſtra audiat:& illi conſilia atque animos donet,benè decernendi, fortiter patrandi. Hæc publica, mi Garcia: quod ad me, ſum in veteri iterum languore, id eſt in viâ quam Arias noſter decurrit. Etſi paullò tamen nunc meliùs: ſed æſtas hæc valde me affecit, & pænè adeò confecit. ADMIRANDA iamdiu ad te miſi, & ad vtrumque Idiaqueum: nec culpa no-

ſtra eſt, ſi litteræ aut libri non ſunt perlati. Curauimus per bonos & fidos amicos Antuerpiæ: ſed caſus maris, & manus vbique ſparſas prædonum, non ignoratis. Nunc parabam me dare ad MONITA ET EXEMPLA POLITICA: ſi Deus tamen æuum & otium dabit. De imagine aureâ noſtri tunc Principis, nunc Regis, quam ſignificas ad me miſſam, non equidem accepi: & per quem ea miſſa, ignoro. Si videtur, vno verbo indicabis. Scire etiam percupiam, quo loco nunc ſis apud nouum Regem: ſpero equidem bono & virtutibus tuis digno: atque eo nomine (ſi ita eſt) iamnunc tibi gratulor, & amici bona, mea puto. Vale Ill^ris Domine, & in animo te geſtari à nobis ſcito. Louanij, XII. Kal. x.bres. ∞. IↃ. XCVIII.

EPIST. LXI.

IO. FERDINANDO VELASCIO, *Magiſtro equitum Caſtellæ, Gubernatori Medíolanenſi.*

MINVS mirari, aut indignari debeamus, ſi noſtræ plebeiorum litteræ pereant, aut tardiùs reddantur, cùm ea ſors per hæc tempora veſtras Principum etiam tangat. Nam priores quidem quas miſiſſe te adſignificas, vnà cum libro Puteani noſtri, planè perierunt; alteræ ſuccedaneæ tardiùs etiam ad me venerunt. Quod præmitto, ne accuſari tacitâ cogitatione ceſſatio mea poſſit: cui apud talem Principem nullum alioqui velum ſit aut color. Vidi autem poſtmodum *Puteani Reliquias*, & cultum illum tui ſanè amaui. Adoleſcens eſt, ſed ſpecimen ingenij præfert, ad magna ſurrecturi, ſi ætas & peritia rerum dirigunt etiam & formant. Ego ab aliquot menſibus ſolito languidior eram, & eâ cauſſâ, tum etiam quia affectus iamdiu ſuadet, ſtatui ſeriò Italiam reuiſere, idque ſub annum iam inſtantem Sæcularem. Præter ea quæ dixi, Religio etiam vocat; &, quod non diffiteor, cupiditas tui coràm videndi, & cultum officiaque mea deferendi. Virtus tua in meo animo maiora meretur, & id ſine omni blanditiâ vel adulatione ſcribo. Inuitant me etiã Romam viri in ſacro ordine Principes: quibus parebo, ſed dumtaxat vt peregrinatio non emanſio ſit, & mei me Principes ac patria habebunt. Itaque ſi viuo, & vel modicè valeo, in proximo autumno me vobis ſiſtam.

ſtam. Deus faxit; vt te, Ill^me & Excell^me Princeps, ſaluum, atq. in iis locis reperiam: alioqui deſiderium hoc peregrinandi valde minuatur, & langueſcat. Louanij, XII. Kal. Feb. ∞. IↃ. XCIX.

EPIST. LXII. *Mantuam.*

ANTONIO POSSEVINO *Soc. Ieſu.*

VIDI iamnunc epiſtolam, quam ad P. Sallium dediſti, & in eâ benignam honeſtamque mentionem noſtri. Non eſt nouum. publicè oſtendiſti quid de me & religione meâ ſentires: quæ poſtrema atteſtatio pergrata mihi fuit. Nec eius pœnitentiam ages, ita Deus me ſeruet. ſum enim, & ero in veteribus militiæ ſacræ caſtris, nec transfuga vnquam ad nouitates vllas ibo. Tranquillo animo hîc viuo, Deo & ſtudiis me conſecrans. ſtudiis, quæ pro ingenij mei copiâ adiutum, aut illuſtratum eo, etſi non in arduo illo genere, quod vos tractatis. Tu verò nunc etiam ingraueſcente ætate non omittis: ô laudabilem conatum, atque operam! nam ſpeciem, & ideam operis vidi, quod paras, varij, laborioſi, vtilis, quod ab interiore animo teſtor. Deus tibi vires, annoſque ad emoliendum det; & mihi largiatur non ſcripto ſolùm, ſed ſermone te affari. Id enim meditor, &, ſi valetudo patitur, ſub annum ſacrum Sæcularem in Italiâ veſtrâ me ſiſtam, & vel de viâ flectam, vt te complectar. Optime Pater ſalue, & me precibus tuis apud ſuperum numen velis adiutum. Louanij, IV. Kal. Febr. ∞. IↃ. XCIX.

EPIST. LXIII. *Patauium.*

THOMAE SEGETO.

GAVDEO in Italiam incolumem veniſſe, gaudeo in domum magni Pinelli admiſſum: quem virum, æuo & gloriâ iam veterem, Italia vel inter veteres ſuos præferat & iactet. Quod id beneficij à me habes, & imputas, iucundum eſt: & libens equidem adiutum eo iſtos, qui cultum aliquem animi nobis debent. Sed & libens audio, agnoſcere eos & fateri. Tu fac & enitere, vt quem te promiſi præſtes: nec abripiant te aut vana illîc aut praua, quorum copiam etiam beata illa regio donet. Sed vt in vrbe,

vbi lues eſt, ſi agas, vites domus aut vias totas eâ infames: ſic hîc moneo, fugere te homines & loca vitiis nota & infecta. Aetas tua allicit? fræna. Populares abducunt? reſiſte. denique te & poſteritatem cogita: nec poſſe, quin illa infamiam cum noxâ pariter apud te relinquant. Ah, quàm ſuaue animo iam maturo erit, meminiſſe pugnæ & victoriæ: integrum ſeſe à labe, & corpus ab ægritudine aſſeruaſſe! Hæc moneo, mi Segete, non quia opus fortaſſe: ſed quia amor inducit, cui agnatam curam aliquam, imò & metum eſſe, non ignoras. Quídni autem in ætate iſtâ ſit?

*Mens homini ſit vernior in pube atque iuuentâ.

*Ἥβη ϗ νότης ἐπιμωφίζει νόον ἀνδρός:

ait poëta ille ſapiens. Quídni etiam in regione eâ ſit? ſuaui, bellâ, diuite: ſed in quâ deliciæ aut luxus ſui hærent. Vita, vita, & horridulam virtutem & me ama. Deum ita precor, & eumdem in ambagine omni aut caligine ducem tibi & lucem. Louanij, v. Kal. Ianuar. ∞. IƆ. XCVII.

TESTIMONIVM.

QVI HAEC LEGETIS,

TESTOR *apud vos ſeriò, hac meâ manu*, THOMAM SEGETVM *gente & domo Scotum, notum mihi à pluribus annis fuiſſe; imò ab ipsâ primâ eius adoleſcentiâ, meum vel diſcipulum, vel auditorem. Eo omni tempore, probis ſe probaſſe, ac mihi inprimis, ob acre & excellens ingenium, ardorem ſtudiumque diſcendi: atque ita profeciſſe, vt in meliori omni litteraturâ, paucos ſibi æquales habeat, in æquali æuo. Addo & moribus modeſtum ingenuumque eſſe, & dignum quem tales omnes æſtiment atque ament. Peto igitur atque abſens rogo, vti hunc in occaſione adiutum velitis, fauere animis, conſiliis, factis: benè locaturi beneficium, quodcumque in eum conferetis. Stirpes iſtæ fouendæ & attollendæ ſunt, in commune reip. bonum, cui boni omnes ſtudemus. Louanij*, VI. *Kal. Sext.* ∞. IƆ. XCVII.

I. L.

EPIST.

EPIST. LXIV. *Romam.*

FRANCISCO SFORTIAE, *S. R. E. Cardinali.*

EGO verò tertiùm ſcribo, nec indecorum eſt in tantâ tuâ benignitate. Nam & Micaultius iamnunc indicium mihi fecit ſermonis & curæ, quam de me & itinere meo habes. Quod iter, ita me Deus ſeruet, ſuſcipiam, religionis quidem primùm, ſed & tuâ cauſſâ; qui vltrò hanc prolixam beniuolentiam in me oſtendis: quâ niſi capi & molliri me fatear, ſim profectò lapis aliquis aut ferrum. Quamquam & ipſum ferrum vt à magnete trahitur, & occultâ vi allicitur; ſic me à tuâ virtute teſtor. O verè magnum, & vt verbo dicam, ROMANVM tuum animum! qui vel hoc argumento valdè virtutibus abundas, quòd alienas ſic excitas aut amas. Nihil blandè aut apud te tuâ cauſſâ dicam, ſed numen ſupremum appello, eſſe me & fore cultorem tuum, quamdiu terræ me huius eſſe idem numen volet. Sed vt de re dicam, ad iter me paro in Autumnum proximũ, & Septembri (cum bono Deo) dabo me in viam. Ideò enim paullò maturiùs, quia & amici in viâ alibi tenebunt fortaſſe: & exigua ſpatia conficere ſuadet hæc valetudo. De eſſedo quod offerebas, planè opus non eſt mitti. Hîc enim facilè paramus, & comites item honeſtiſſimi non deerunt, atque adeò quidam etiam è contubernio aut diſciplinâ noſtrâ. De ratione itineris totâ, certò nondum dixerim: quia incidere aliquid poteſt quod turbet. tamen, vt nunc eſt, cenſebam per Germaniam meiturum, & Alpes Tridentinas, quę molliore cliuo eſſeda & currus etiam tranſmittunt. Si non; Galliam tranſiero & obiter videro, vbi amici item plures qui inuitant. Sed Romam cùm venero, certum mihi eſt rectà ad te Ill^me^. & vt Iuno illa Homerica, in concilium Deorum veniens, à nemine poculum niſi à Themide accepit; ſic ego tuo inter omnes hoſpitio & beneficio vtar, quod mihi comiter & liberaliter offers. Tum denique in ſermonibus ea, de quibus ſcribis. Deus modò Ill^me^ & Reu^me^ Princeps te ſeruet, & me voti mei duplicis damnet: priſci illius, Romam reuiſendi; & huius noui, te viſendi, quod animus iſte (vt vero verbo dicam) ardet. Louanij, XII. Kal. Maijas, ∞. IↃ. XCIX.

EPIST.

EPIST. LXV. *Mediolanum.*

IOANNI BAPTISTAE SACCO S. D.

AVDI rem lætam, vt eſt tuus amor, cui fideliter equidem reſpondeo amore. Rem, inquam, lætam, meum in Italiam aduentum. Quando? inquies. ſub Autumnum proximum, ne longiùs etiam hoc producam. Lubet eſſe in anni Sæcularis initio Romæ, quò magnates aliquot inuitant; & inter eos Cardinalis Sfortia, haud dixerim quàm in me pronus. Audis tu iſta? crede firmiter, niſi Vita, aut Valetudo prorſus deſtituit, ſic futura. At illum Principem, & heroëm noſtrum ante omnes videbo, qui in ditione veſtrâ præeſt. Præſit etiam tunc modò, nec in mutatione rerum iſtâ aliquid mutetur. Sanè id mihi triſte eſſet, quia acre deſiderium concepi eius videndi, ac venerandi; atque id merito ſolo virtutis. POLIORCETICA noſtra recuſa ſunt, cum figuris additis, quas ille Princeps mihi ſubmiſit, quem breuiter, ſed fideliter laudaui. Micaultium, quem commendaueram, ſic benignè & honeſtè à te habitum (ipſe largiter ſcripſit) quidni læter? At non hoc, ſilere noſtrum Puteanum, à quo iam à pluribus menſibus ego nihil. Viuit, valet, apud vos agit? per te ſciam, ſi tardat etiam ipſe. At tu vale, mi Sacce, & ſalueat à me Cl^mus Septalius, qui meliùs de valetudine iſtâ ominatur, quàm ego. Sed viuam, valeamque in paucos menſes modò: videbor, & videbo. Louanij, XII. Kal. Feb. ∞. IↃ. XCIX.

EPIST. LXVI. *Patauium.*

IO. VINCENTIO PINELLO.

SI quis in Italiâ hodie veteri & meritâ famâ eſt, eum ego te cenſeo Vincenti Pinelle: & ideo iam à pluribus annis tacito quodam affectu & colo & amo. Non fuit occaſio ſermone aut litteris declarandi: vtrumque fortaſſe erit, certè nunc alterum; & ſtilo te vt conuenirem, duplex mihi cauſſa fuit. Prior, vt gratias agerem pro benignitate quam in Thomam Segetum, ex communi quâdam commendatione meâ, contuliſti: quod ex eius litteris intellexi, & eâ re debere me tibi obſtrictumq. eſſe, & ſentio & teſtor. Altera etiam cauſſa, vt hunc adoleſcentem Franc. Saſſenum,

Saſſenum, in vrbe iſtâ natum bonis honeſtiſque parentibus, ipſum benè educatum & inſtitutum, hactenus tibi inſinuarem, vt videndi adeundiq. tui copia aliquando ſit, & conſilio, ſi opus ſit, etiam iuues. Nam cetera ei non deſunt, & dumtaxat ſtudiorum & rei medicæ cauſsâ, ad loca illa venit. Sed de ſermone quod initio dixi, nec id quidem deſpero, & valdè certè opto. Spero autem ideò, quia pęnè decretum mihi, ſub annum inſtantem Sęcularem in Italiâ me ſiſtere: & abſit, vt eâ exeam, niſi vt te videam & amplectar. Quid exeam? imò cùm inibo hoc fiet, opinor: & inter prima & calida deſideria mea eſt, vt hoc reddam effectum. Viue, viuam: niſi caſus aut vis impedit, videbo. Louanij, VI. Kal. April. ∞.IↃ.XCIX.

EPIST. LXVII. *Genuam.*

PAVLLO MONELIAE S. D.

SILENTIVM aliquod fuit, mi Monelia; ſed quod ego vnicâ iſtâ ſcriptione, & nuncio penſauero, & dabo te in gaudium, ſi amorem tuum noui. Quid igitur nuncio? venturum me in Italiam, ante annum hunc Sæcularem, ſi Deus vitam, & aliquas vires donet. Ita planè decretum eſt, idque ſub autumnum proximum, vt otium ſit Italiæ ipſius, & amicorum videndi. Atqui non domicilij cauſsâ, ne erres, ſed pietatis primò, tum etiam animi cauſsâ veniemus: & inuitante item Cardinali Sfortiâ, qui in me ſe exhibet valde benignum. O quàm libens te quoque inter amicos complectar! etſi tu à viâ procul: ſed aut ego deflectam, aut tu excurres, & omnino fruemur mutuo aſpectu ac ſermone. Eâ ſpe pauciora verba faciam, de rebus aut ſcriptis meis nihil addens: quid opus, cùm tibi me ſiſtam? Ita faxit ille Deus, & te meque in paucos illos ſaltem menſes ſeruet. Scribe autem interea de ratione itineris optimâ, ſi quid habes, & has ad Mercurialem noſtrum mitte. Louanij, Kal. Febr. ∞.IↃ.XCIX.

EPIST. LXVIII. *Piſas.*

HIERONYMO MERCVRIALI S. D.

CONSTANTEM amorem tuum amo, quem numero inter Italiæ veterrimos, ſuauiſſimoſque. Et hortaris vt ſcriptione

eum excolamus: quod lubens fecero. ſed quid ſi aliud etiam epos tibi cantem? inopinato tibi fortaſſe, & hoc gratius erit. Ego, mi Mercurialis, ſtatui certò (Deus modò & vita velint) in Italiam veſtram venire, non habitandi, ſed viſendi, & reguſtandi cauſsâ. Vultum tuum videre, & verba audire videor exclamantis, Quando? Iam breui, iam intra quinque aut ſex menſes ad iter me dabo, & lubet eſſe in fine æſtatis in aditu Italiæ veſtræ. Annus ſacer Sęcularis me vocat maximè, ſed etiam viri quidam principes qui inuitant; & vos amici trahitis, omnino ante exceſſum videndi. Tum de valetudine, tum de ſcriptionibus, & ſtudiis, ſermo nobis ſit vel in multam noctem, ſi dies non exſatiat: & certè explere oportet deſiderium, & famem, vt ſic dicam, diu ieiuni & auidi amoris. Ergo pauca nunc ſcribo, tuas ad VVittendellium miſi, tuas item ad me exſpecto, ecquid conſilium noſtrum probes. ſed quid ambigo? ore, ſtilo, pectore, ſcio, probabis. Vale. Louanij, Kal. Feb. ∞. IↃ. XCIX.

EPIST. LXIX. *Romam.*

ASCANIO COLVMNAE *S. R. E. Cardinali.*

MICAVLTIVS ſignificauit mihi de honeſto & beniuolo pariter ſermone, quem de me habuiſſes. Etſi quid opus fuit? ipſæ tuę litteræ hoc mihi dicunt, quas ante bienniũ ad me, illuſtri teſtimonio vel iudicij vel affectus, dediſti. Quas ego, non mentior, vt Palladium aliquod Romani olim, aut ſacrum depoſitum, aſſeruo. Itaque non credere ſolùm me par eſt; ſed affectum aut potiùs cultum rependere, quod dignitas tua poſtulat & fortuna. O beatam, ô illuſtrem Romam his, vt ſic dicam, ſideribus! quæ non ſplendore generis ſolùm, ſed luce propriâ virtutum & laudum micant. Ac mihi iamdiu animus eſt & cælum illud Italiæ (liceat manere in hac imagine:) & vos in eo aſtra intueri propiùs: ac fiet ſanè breui, ſi vitam mihi in paucos menſes proroget ſupremus ille rector. Nam annus ſacer Luſtralis cùm inſtet, occaſio ſiue cauſſa eſt veniendi: & ſimul ſacris, ac deſiderio meo, litandi. Quod ſignificare me tibi Ill^{me} Princeps cultus hic animi adegit: animi, æternùm virtutibus tuis deuoti. ita propitius mihi ſit ille Æternus. Louanij, XII. Kal. Maijas ∞. IↃ. XCIX.

EPIST.

EPIST. LXX. *Mediolanum.*

IOANNI BAPTISTAE SACCO S. D.

NIHIL ambigebam, mi Sacce, quin lætificaſſem te nuncio mei aduentus: ita mihi notus & ſeriò creditus eſt ſerius tuus amor. Et tu quàm eum oſtendis? nec celari ſanè ſolet hic ignis. Inuitas in domum tuam; & hoſpitium molle, vbi ego curer, tanquam Regi Antiocho oculi ſolent (liceat iocari) offers. Accipio mi Sacce, accipio: & vbi ſim libentiùs, addo etiam liberiùs? Accipio tamen ita, niſi imperio aliter cogimur, cui leges non damus. Scis me de Principe intelligere, qui perbenignè certè in nos eſt affectus: & fortaſſe apud ſe etiam volet eſſe, aut ex eius metatione accipere domum. Quicquid erit, vtinam tuam! Sed in paucos tamen dies, quia in amatâ illâ Italiâ plura loca hominesque videndi nobis ſunt: & ante omnia, inclyta illa Roma, in quâ etiamnunc animi & virtutes Romanæ. Nam percurrere Italiam nobis decretum tantùm, non herculès inſidere. Cuius rei ſi vel ſuſpiciuncula proceres noſtros tangat; non dimittar profectò, nec vllo titulo impetrem commeatum. Atqui nihil tale eſt. ſacra & amici trahunt, & ipſe meus Genius, qui loca ea & homines neſcio quo naturæ ductu amat. Tu me mi Sacce, & hūc etiam adoleſcentem libens aſpice, mihi auditorem & amicum, in litteraturâ, & Poëſi præſertim, inter paucos præſtantem. Louanij, VII. Kal. Maijas. ∞.IↃ.XCIX.

EPIST. LXXI. *Romam.*

CAESARI BARONIO *S. R. E. Cardinali.*

QVOD animo & voto ſępè facimus, vt te alloquamur, & quaſi coràm videamus; id nunc ſtilo vſurpo & repræſento, in occaſione quam NICOLAVS MICAVLTIVS mihi præbuit, iſte quē vides. Putat gratię mihi aliquem locum apud te eſſe (nec diffido, in animo iſto conſcius, quanti te faciā Chriſtiani orbis ſidus:) putat, inquam, aliquid apud te commēdationem meam poſſe, eò libentiùs dandam, quia tali. Nam vir eſt, & claris apud nos maioribus, & ipſe planè probus, induſtrius, & vetus auditor meus: etſi illum Deus & animus ad diuina ſtudia traxerunt. Nam in

Theologiâ eò iam peruênit, vt etiam titulum & teſtimonium publicè acceperit: & nunc in Italiam & vrbem ſacram ſe contulit, videndi diſcendique cauſsâ. Beabis eum, ſi & tuo interdum aſpectu frui, & vel breui colloquio, liceat: quod longum, ſcio, occupationes tuæ non donant. Hæc pro Micaultio: de me an aliquid addam? addam. Pietate impulſum, & cupidine vos illuſtres viros videndi, in Italiam venturum ſub annum hunc ſacrum & Luſtralem, qui inſtat. O Deus mihi det caput illud Eccleſiæ, non dignitate magis quàm meritis inclytum, vel eminus intueri & venerari: vos autem propiùs adire & alloqui! quod inter præcipua mea vota eſſe fateor, & animus mihi dicit, FIET. Ill^me & Reu^me Domine, idem Deus Eccleſiæ ſuæ lucem & tutelam te ſeruet, cui ſincerè teſtor me toto animo addictum & conſecratum. Louanij, VI. Kal. April. ∞. IƆ. XCIX.

EPIST. LXXII. *Mediolanum.*

IO. BAPTISTAE SACCO S. D.

NE ambige, ego venio, cum vnâ exceptione Fati. Si publica mortalitas, aut priuata mea, Italiam non inuidet; ipſam videbo, vos amplectar. Ad Ill^mum Principem parco nunc ſcribere, donec de tempore & totâ viâ meâ certò ſcribam. Etſi de tempore propemodum ſcio, & ſtatui ipſo menſe Septembri: ſed de viâ aut limite mutant turbæ, contagia, & eiuſmodi euêtus. Quacumque viâ, certum eſt Mediolanum vel per ambages deflectere, illius Heröis & veſtrâ cauſsâ. Statui & Antuerpiam breui ire, & ſcripta mea quædam apud Typographum deponere, vel mortuo me edenda, ſi quid humanum contingat. Miſi litteras nuper ad te alteras, ſed per adoleſcentem noſtratem N. N. quem commendaui obiter, neque nimis velim, & ambigo (vt apud te liberè) de moribus & vitâ. Etſi certum nihil, ſed ex ſuſpicionibus habebam, quibus vir probus non nimis indulget. Idem ille ad Puteanum à me habet, cui in ſtudiis commilitauit. Cardinales Romani, inter eos Sfortia, in me ſunt benigni: videbo illa lumina, niſi Deus hæc mihi claudit, vt initio dixi. Vale mi Sacce, cui iamnunc animo circumfundor. Louanij, Pridie Kalend. Maijas, ∞. IƆ. XCIX.

Noſtri hîc ægrè me dimittunt; tamen temporarium hunc commeatum à præcipuis Aulæ iam impetraui, in ſenos dumtaxat menſes.

EPIST. LXXIII. *Romam.*

FREDERICO BORROMAEO *S.R.E. Cardinali.*

ANIMVS me iuſſit, & hic cultus quem tibi deuoui, ſignificare conſilium, quod in re meâ cepi. Statui enim ſeriò, inſtante iam anno ſacro Sæculari, Italiam veſtram & in eâ vrbem Dominam inuiſere: quò pietas me primùm, ſed & cupiditas aliqua (non nego) vos illuſtria orbis lumina videndi, inuitat & trahit. Inter ea cùm clarâ luce fulgeas, & iam olim honore me beniuolentiæ & litterarij affatus tui affeceris; iure inter primos ad oſculum manus tuæ veniam, & domicilium oſtendam, cui animus includitur virtutibus tuis ſeriò deuotus. Deus mihi det perficere, & te Ill^me & Reu^me incolumem diu Eccleſiæ ſupereſſe. Louanij, Prid. Kal. Maijas, ∞.IϽ.XCIX.

EPIST. LXXIV. *Mediolanum.*

PETRO PANTINO *Decano Bruxellenſi.*

GRATVLABOR? animo feci, & nunc ſcripto: etſi veniſſe te Mediolanum, fama adhuc, non litteræ tuæ mihi dicunt. Sed gratulor, & veram hanc famam, quia valdè cupio, puto. Ah mi Pantine, quàm Principes illos nouos patria deſiderat! quàm brachia aduentantibus, vt ſic dicam, pandit! Non illeipſe Albertus ſic nuper ad ſuam ſponſam; quàm nos ad illum & illam anhelamus, tot malorum medicinam & leuamen. Venite, & nouam lucem Belgicæ infundite, tu Sol, tu Luna, & diem noctemq́. noſtram pariter illuſtrate. Quàm calida vota noſtra ſint, potes ſcire, quia ſuprema. Quæ enim ſpes, præter hanc, vltrà ſupereſt? Iacta eſt è fatiſcente naui noſtrâ ſacra hæc anchora: & ea duplex niſi ſiſtit, cum Tragico exclamo,

*Οἴ μοι, μέγας θησαυρὸς ὡς ἀνοίγνυται
Κακῶν.

Heu me, malorum quinam abyſſus panditur!

vno verbo, perimus. Sed abite malè ominata verba: illa quoque Iunonia auis nobis cecinit, *Ἔςαι πάντα καλῶς. Et profectò erunt,

Erunt omnia rectè.

ſi noſtri illi bonis prouidiſque conſiliis vtentur: quibus nimis eſt opus. Nam affectus & obſequia noſtra non adſunt, ſed ſuperſunt: adſit ille auriga modò, qui peritè moderetur & temperet, & cui Minerua aliqua (illa illa, vt ſpero, Iſabella) in conſilio adſiſtat. Sanè prudentiâ opus, & ſi diſtinguere placet, prouidentiâ, in hoc articulo temporum. quia vt iis qui è puteo extrahuntur, tunc maximè periculum lapſus eſt, cùm ad oras ſummas venerunt: ſic nobis, qui educi iam incipimus, ne à ſpei culmine ad barathrum * δυσελπιστίας relabamur. Veta ô magne Deus, & benigno ſemel oculo Belgas tuos vide. Sed vtcumque cadet, magni animi hoc regis vtriuſque factum: illius, qui dedit, huius qui approbauit. & ingens gloria, non eſſe ſolùm magnos & felices, ſed feciſſe.

Habere regnum, caſus eſt, virtus dare.

Sed publica ſepono, de quibus coràm affatim, quia tu prudens eorum es, quæ ibi acta: nunc audi & priuata. Valemus, vt ſolemus: id eſt, viuimus magis quàm valemus. ſed quî noſter Couarruuia, ille ſenex ſenis Homerici æuo dignus? ſed non etiam Homeri fato, quo tamen audio & doleo eum affectum. O virum corde mihi, non ab annis, ſed à luſtris iam amatum!

* Ὃν δ' αὐτὴ πολύμητις ἀνέπλασε χερσὶν Ἀθήνη.

Inuideo tibi, qui vidiſti & amplexus es, vtinam medio me par illud diuellente! Sed heu, quàm diuulſus à nobis Winckelius! ô ſpes & deſtinationes humanas! Ille diu luctatus cum ſuâ ſorte emerſerat, & iam terram non videbat, ſed tenebat: in ipsâ terrâ ſpei ſuæ ac noſtræ naufragium fecit, atque adeò ipſius vitæ. Nam Genuæ fato ſuo functum audiuimus, & ſuſpiriis proſecuti ſumus: quid iuuat? magis hæc vota, vt vir quietiſſimi animi, in quietis illis locis, fruatur æternâ & beatâ pace. At tu de me etiam audi * ῥήματα ἢ θαύματα? vt ait Orator. In eo ſum, ſi vel leuiter moramini, vt vos in locis iis opprimam. Quî poteſt? inquies. poteſt. quia ſtatui ad vrbem ſacram ſub ſacrum hunc annum ire, & ſimul animum à noxis luſtrare; ſimul perfundere eum ſpectandi illâ honeſtiſſimâ voluptate. Spectandi, inquam, & illuſtres aliquot viros (in iis Io. Ferdinandum Velaſcium, regiâ ibi vice Gubernatorem) & loca regioneſque, antiquitatis gratiâ, ſic amata nobis & culta. O quàm deſidero! nec mei aut mea teneant, —* οὐδ' εἴ περ πολυσίδηρα δέσματ' ἔχῃσι: ſi tamen valetudo non ſiſtat, illa

mea

* deſperationis.

* Quem manibus propriis finxit cordata Minerua.

* verba, an portenta?

* non ſi me vel vincula ferrea ſtringant.

mea Ate,quæ in turri aëneâ incluſum iamdiu me habet. Quis Iupiter liberabit? an ille ſummus, & ſub nouo Principe nouū vigorem dabit? O fiat,& ego te hîc,aut ibi, ſaluum ſaluus videam!

Da pater omnipotens,atque iſtac omina firma.

Vale vir R^de & amiciſſime. Louanij, III. Nonas Sext. ∞. IↃ. XCIX.

EPIST. LXXV. *Bononiam.*

IOH. AB HOLLANDT S.D.

LITTERAE tuæ loquuntur multum te in libris, atque etiam Senecâ noſtro eſſe: quod ex animo gaudere me fateor, & gratulari tibi hanc bonam mentem. Si ab vllo haurienda ea eſt (ſacra ſemper omitto:) eum Senecam eſſe certum habeo. quem ego nunc meditabar illuſtratum & correctū edere, & hunc quoque fructum dare (pro ingenij mei copiâ) præſenti & futuro æuo. Totus in eo ſum. Valetudo autem ſemper anceps, plurimùm aduerſa; & vincula hæc euolanti ingenio ſummus arbiter dedit. Quid niſi feramus, & ferendo adeò vincamus? quia in pugnam hanc compoſiti cum Fortunâ ſiue Fato ſumus: atque vna hîc victoriæ ratio eſt, arma ſubmittere, nec pugnare. Næuius olim:

Pati neceſſe eſt multa mortalem mala.

Te in florenti Italiâ eſſe, gaudeo: florenti ingeniis, pace, opibus. vide, vt vidiſſe te olim iuuet: id eſt, quæ bona, & in rem tuam, excerpe, cetera nec tange, nec deliba. Nam & roſis ſuæ ſpinæ adhærent: atque illas legere licet, & ab his non lædi. Animus mihi erat, & acris cupido loca ea reuiſendi hoc anno ſæculari: Deus vetat, vt verbo dicam. Vale mi amice. Louanij, IX. Kal. Octobr. ∞. IↃ. XCIX.

EPIST. LXXVI. *Bononiam.*

FRANC. HOVIO S. D.

TESTIMONIVM hîc tibi curauimus, quod ad parentem miſimus, atque ad te per illum. Finem impone, meo iudicio, & ad nos tuos ex longâ peregrinatione redi. Quod familiariter mihi ſcribis de iudiciis ibi aut ſermunculis, gratum eſt, quod ad tuum affectum: nam quod ad me, ne ſcire quidem cupio, adeò

non

non diluere aut excuſare. Tantùm ſi quid in Religione erit, fortiter purga & pugna, vti debes. Scis enim falsò & inſidioſè me peti. de aliis, permitte Famæ & Poſteritati, quæ Genius meus mihi ſpondet non iniqua. Illi, qui ſe opponunt, aut ſiſtere conantur benigniorem hunc curſum, nihil agunt: ſeſeedunt aut atterunt, me aut mea non delibant. O quietem in hac parte noſtram, & ſecuritatem! Optimo animo feci, dixi, ſcripſi, quæ vſui reip. aut iuuentuti fore cenſui: ſi quis meliora ſe putat poſſe, largiatur & promat. ego ſum inter eos, qui ſinum pandent, & ſupinis manibus excepta in eum recondent. Illud tantùm riſi de Ariſtotele. non legiſſe me? à puero pænè, verè ita dixerim: & ſcripta mea vbique habent notas. Sed mittamus, illud modò dicito, POLITICA illa iam recuſa ante triennium, probata nō noſtris modò Cenſoribus, ſed Romanis. An & eos culpant, aut ſuſpiciunt? Improbos, non ſolùm inuidos, ſi ita faciunt: & quos ego non magis curo, quàm, vt cum Homero hoc dicam, — *εἰ με γυνὴ βάλοι, ἢ παῖς ἄφρων. Quod ad iter meum omiſſum, Valetudo ſola eſt in cauſsâ: nec aliam tu aut alij quærite, non reperietis. Rob. Titium amare me puto, ex quibuſdam publicis eius teſtimoniis: ego eum video ſedulò niti ad attollendam rem litterariam, quæ certè in iis locis (ô mutationes à Leonino ſęculo!) nunc ſquallet & iacet. Fata viderint, tu mi Houi ſalue, & per te Io. ab Hollandt, quem amo. Louanij, VI. Kal. Octobr. ∞. IƆ. XCIX.

ſi me mulier, vel verberet infans.

EPIST. LXXVII. *Toletum.*

ANTONIO COVARRVVIAE S. D.

BENEFICAM tuam naturam, ô Couarruuia, qui nec petenti, quid petenti? nec cogitanti beneficium offers: quod & cupiebam maximè, & vſui futurum ſtudiis meis cenſebam. Accepi enim Græcanicos libros manuſcriptos, quos per noſtrum Pantinum miſiſti: quo nomine quantum & animo huic tuo & muneri debeam, lingua & ſtilus mihi hærent efferre. O cur non pax Europam reſpicit! cur non maria & terræ apertæ commeantibus ſunt! profectò interius votum meum ſit, Hiſpaniam veſtram curſim ſemel, & te in eâ, viſere: te *(μάλ᾽ ἀτρεκέως ἀγορεύσω) Hiſpaniæ tuæ magnum lumen. Pantinum ipſum à reditu nondum conueni: hauco

valde hoc veraciter edam.

haueo valdè, & de te tuiſque audire, quæ opto. Ego nunc in Annæo Senecâ eram, & *perpetuum Commentariolum* ad eum ſcribebam. Scis quid voueam? apud te & in tuâ bibliothecâ paullisper eſſe. Nam habere te vel à libris, vel ab ingenio, rariora & ſelectiora, præſertim in *Senecam patrem*, mihi conſtat. Hoc nunc agebam: poſtea ad alia me daturus, ſi vita & valetudo erit. Tibi illam longam, & hanc bonam, merenti à Numine poſco. Louanij, XV. Kal. x.bris. ∞.IↃ.XCIX.

EPIST. LXXVIII. *Patauium.*

IO. VINCENTIO PINELLO S. D.

MALO fato & raro factum eſt, vt vna epiſtola bis miſſa nec ſemel peruenerit. Haud magna alioqui iactura, niſi quòd teſtimonium cultus mei & affectus retardarit, non tamen oppreſſerit, vel nunc ecce reuelandum. Nam ego tuum nomen ab adoleſcentiâ primâ & noui, & amaui, & veneratus adeò ſum: vt debui eius, qui virtutem & doctrinam eximiè coleret, & in ſe haberet, in aliis excitaret. Sunt iſtæ breues, ſed veræ tuæ laudes: quas in his annis & maturiore æuo quia pernoui, magis etiam amo. Si aliqua ſimilis affectus tui ſcintilla in me; triumpho, non ſolùm gaudeo: & eſſe cùm aliorum litteræ, tum tuæ loquuntur, ante duos menſes plus minùs ad me amanter ſcriptæ. Ergo amare amatum me poſſum dicere; & vt ſemper poſſim, te per Genium tuum Virtuti & Honori ſic amicum, rogo. Louanij, Kalend. Decemb. ∞.IↃ.XCIX.

EPIST. LXXIX. *Patauium.*

ERYCIO PVTEANO.

ITA eſt. fraudes aut iniuriæ in noſtris litteris mittendis interueniunt, & pereunt, aut certè eunt; quò non mittuntur. Per amicos inprimis vide ne vmquam, quas ſaluas quidem voles. Nam illi aut neglegunt, aut reſignant & abiiciunt, aut vt optimè cedat, tardè reddunt. De meis ad Pinellum, inprimis dolui. nam diu eſt, quòd virum illum inter primos Italorum, & qui verâ virtute nitent, habui; eoque amari ab eo, ſicut amabam, hauebam.

Benè tamen de affectu cecidit, quem meo parem ais, & ego ex litteris etiam eius vidi. Itaque iterum nunc ad eum ſcribo, feliciùs, ſpero, dandas. Quod ad ſtudia noſtra, ſum totus in Senecâ Philoſopho, quem perpetuo Commentariolo, ſed manu facili, illuſtro aut emendo. Spero grauibus cordatiſque viris haud illaudatum hunc laborem, & publicè nec infructuoſum fore. De meâ hîc manſione dolere quoſdam ibi, non doleo: affectus ſignum eſt. obloqui alios fero, etſi ſcio quòd iniuſtè, nec niſi valetudo me tenuit toto animo eò anhelantem & propendentem. Quid autem nunc tu? apud illum virum videſis, vt dignum aliquid; tum & illud, vt in gratiâ eius eſſe perſeueres. Mihi crede, verè & ſine fuco, magnus vir eſt. Principes noſtri noui hîc fuerunt, iurauimus in verba, publicè coram iis diximus: ſed pænè ex tempore, cùm ipſi paucis horis antè ita imperaſſent. De ſucceſſu tamen non queror: tu vale mi Puteane. Louanij, Kal. Decemb. ∞. IϽ. XCIX.

Carmen mitto, ſubitò etiam mihi hîc natum inter gaudia publica.

IN IGNES STRVCTOS INGRESSV PRINCIPVM, ALBERTI ET ISABELLÆ, LÆTITIÆ ET AVSPICII INDICES.

EPIGRAMMA.

AEMVLVS *aſſurgat Phariis vel turribus ignis,*
Igne fora, igne viæ, templa quoque igne micent.
Quæ cauſa? ignis, amor: flagrant nunc omnia amore,
Princeps, ipſa vxor Principis, & populus.
Ille atque hæc, vtriuſque; atque vltimus ille, vtriuſque.
Dij facite, æternùm mutuus hic ſit amor.

IDEM

IDEM πλατύτερον.

Quòd latis flagrat ignis in plateis;
Quòd fora occupat,& domus ſacratas,
Quòd domus ſimul occupat profanas:
Non miraberis hoſpes. ecce flamma
Multa huc vênit. & ipſe flamma Princeps,
Vrit,vritur: idem & eius vxor.
Ille hanc,hæc magis illum,vtrumque Belgæ.
Nam ſuos amat ille & illa Belgas,
Suos obſequio & fide perenni.
Quid Belgæ? ij quoque amant & illum & illam,
Et colunt ſibi cælitùs dicatos
Principes Dominoſque. flamma felix!
Vre atque vrere tu caterua triplex,
Donec machina dædala iſta mundi
Fatali ruet & peribit igne.

I. LIPSIVS calore deuotionis effudit.

EPIST. LXXX.

GASTONI SPINVLAE S. D.

AFFECTVS quoque meus ferebat, vt tibi valedicerem, & ratio decori impellebat: ſed vterque excuſamur (ego certè. nam de te nihil opus) cùm ſubitus tuus, & iuſſu Principis diſceſſus, eripuerit hanc facultatem. Atqui animo officium hoc præbui, & eodem defero tibi & deferam omnem cultum. De PARVTA ego iam compingi iuſſi, vt commodè poſſit legi. Opus grandiuſculum eſt, nec habeo adhuc quod de eo in alterutram partem dicam. E Senecâ quæ publicè dixi, ea decerpta fuerunt è lib.I. DE CLEMENTIA, Cap.III. verbis, quorum initium: *Illius demum magnitudo ſtabilis fundataque eſt, quem omnes tam ſupra ſe eſſe*, &c. Exemplar eorum quæ dixi (etſi ſubitanea ea, me iudice, non tanti) dedi D. Petro de Toleto,atque etiam Illmo Legato Re-

gio, quem virum cum gaudio meo noui: & tibi quoque in parte beneficium hoc debemus. Vtinam Hiſpania plures tales mittat! Quod autem de Senecæ libris quæris, quem excellere ſentiam? ſunt ſanè plerique omnes eximij & vtiles: ſed EPISTOLAE tamen, meo animo, eminent: deinde DE CLEMENTIA libri duo: tum DE TRANQVILLITATE ANIMI, & vno verbo ceteri vix infra iſtos. Magnus & magni animi ille vir fuit, & hunc certè lectoribus ſuis infundit. Spero me breui publicaturum eum, cum noſtro Commentariolo, qui vobis lucem pleriſque locis dabit. Nam adſtrictum ſcribendi genus habet, eoque ſubobſcurum. Ill^me Domine, tuum me cenſe & tuorum, quibus obſequia mea defero, nominatim Dominæ & liberis. Louanij, IIII. Non. Decemb. ∞.IϽ.XCIX.

EPIST. LXXXI. *Bononiam.*

CAROLO LAFAILLIO S. D.

QVAE à Titio miſiſti, lubens vidi: ſed vidi adhuc tantùm, & celeri oculo libaui. Placent. & ego pariter mea miſero, cùm noui aliquid erit. Senecam in manibus habebam, Commentariolo perpetuo illuſtrandum: & intra paucos menſes videbit lucem, ſi tamen tamdiu ego. Quod ad imaginem noſtri, ego Velio eam mitto, cum breui epiſtoliô. Sed heus tu, nos hîc in triumpho. Principes Louanij fuerunt, ſolennia auſpiciorum fecerunt, Scholas quoque viderunt, & me audiuerunt dicentem. Rarum exemplum & nobile in feminâ. nam & ea interfuit, & tota illa *γυναικωνῖτις. Subita tota res fuit, nec meditationi noſtræ ſpatium: ſed Deus adfuit, & illo propitio, Principes habuimus propitios & volentes. Houius noſter mihi ſcribit de quorumdam ibi parum dextris iudiciis aut vocibus, & præſertim ſuper noſtrâ hîc manſione. Nolim vos contendere, nec protectores mihi eſſe: quid enim opus? nec ſentio illa tela volatica; & nec lædar, ſi ſentiam. Qui in publicâ aliquâ famâ ſumus, aut vtramque excipere debemus, aut nullam: & ſatis, ſi melior præponderet. O ita ſit, & hactenus certè ſenſi. Vale mi amice. Louanij, poſtrid. Nonas Decembr. ∞. IϽ. XCIX.

muliebris cœtus.

EPIST. LXXXII. *Bononiam.*

IVLIO CAESARI VELIO S. D.

AMOREM tuum video, mi Veli, & parum ſim qui ſum, id eſt, humanitatis & virtutis ſtudioſus, niſi eundem tibi reddam, & æquâ, niſi fallor, lance. Non nego erga plures mihi hunc affectum eſſe: ſed vt ſol radios latè emittit, & lucis nihil amittit: ſic ego amoris, vt ita dicam, hos radios variè ſpargo, & lucere aut ardere ipſe non deſino. Petis imaginem meam mitti, inter illuſtres viros ponendam. illud facio, hoc non poſtulo, imò nec mereri me planè ſcio. Sumus aut erimus, quos fama nos eſſe & æternans ille Genius volet. at illud mihi vindico, toto puroque animo ad bonum publicum propendiſſe, & dotes ingenij mei (quas ille *δωτῆρ ἐάων dedit) huc contuliſſe. Nec queri adhuc de beniuolentiâ publicâ poſſum: etſi interueniunt etiam Aquilones aliqui aut Noti, qui ſecundantes & ſuauè ſpirantes Fauonios iſtos turbant, nec tamen pellunt. Parùm eſt, nihil liquidi in rebus humanis: in alto hoc erit, quò te meque, mi Veli, Altiſſimus ille & ὑψίζυγος ducat. Louanij, poſtrid. Nonas Decemb. ∞. IↃ. XCIX.

* *bonorum dator, id eſt Deus.*

EPIST. LXXXIII.

BALTHASARI DE ZVNIGA, *Legato Regio.*

LITTERAS quas Antuerpiâ ad me, ſanè quàm beneuolas miſiſti, lubens legi, & gratulatus mihi ſum de ſerio tuo in me affectu. Vt vtar eo, rogas. & quídni faciam, ſi occaſio ſit? Sed meæ res & vita, vt ſcis, in tranquillo conſiſtunt; nec ſpes meas aut vota ad magna aut longinqua mitto. Hæc eſt felicitas mea, in paucis eſſe felicem. Studia ſolita me habent, & nunc totum SENECA: quem breui, ſed perpetuo, Commentario illuſtratum dabimus cum publico, vt ſpero, fructu. Intereà fortaſſe breuiculum aliquid ad nouos noſtros Principes: & id ex occaſione natum, quòd audiendi nuper nos honore in publico affecerunt. Concepi, ſi pergo & perago, inter primos ſcies. Gaudeo conuentum à te P. Schottum, veterem amicum meum, & ante annos XXV. etiam hîc auditorem. Sed & Antuerpiam placuiſſe, & eius pompam, gratum eſt, nec tamen nouum. Præſumebam enim

animo omnia ſplendida & decora, & ab ingenio ciuium, & à genio ipſo vrbis: quâ vnâ gloriari Belgica noſtra poteſt, ocello & velut gemmâ in hoc orbe terrarum. Librum, cuius mentio in ADMIRANDIS, hîc adiunctum Ill^me Domine habes. Illo meiſque (quicquid erit) vtere; & me, ſi non ex merito, ex benignitate tuâ ama. Louanij, x. Kal. Ianuar. anni noui ∞. DC. quem votiuum decurrere tibi, Numen precor.

EPIST. LXXXIV.

NVNO MENDOZIO *Luſitano, à cubiculo Principis.*

AFFECTVM tuum, qui ad ſcribendum impulit, quomodò non gratum habeam? Ego verò valde ab humanitate, & iis ſtudiis quæ profiteor abeam, niſi & illum amplectar, & meum viciſſim tibi reponam: quod facere me, hâc ſcriptione ſedulò teſtor. Pauci profectò ſunt, & præſertim è veſtrâ nobilitate, qui optimis honeſtiſſimiſque ſtudiis ſe applicant: & veſtra etiam gens magis adhuc armorum gloriam æmulata eſt, quàm Muſarum. Itaque eò magis amplectendi & æſtimandi nobis ſunt, qui veſtrûm amplectuntur eas & æſtimant: etſi fructus vobis eſt, etiam ſine approbatione aut iudicio noſtro. Te & animum tuum appello. ſcio internâ & ſolidâ voluptate perfrui, cùm ad amœnos illos hortos, vt ſic dicam, Muſarum diuertis: atque ibi lectione aut meditatione paſceris rerum vel elegantium, vel ſublimium, & à profano iſto vulgo remotarum. Nam de prudentiâ, imò & ſapientiâ, quid dicam? quæ originem & fontem iſtum habent: ſicut & ipſa probitas, & honeſti amor, ſiue à præceptis illis ſaluberrimis manat, ſiue à pulcherrimis exemplis. Itaque gratulor tibi, Vir Ill^me, verâ nobilitate dignam hanc mentem: & felicem prædico, qui præceptorem habueris melioris mentis ac iudicij virum, qui ad meliora & altiora hæc duxit. De me verò ſic ſtatue, & amantem viciſſim tui eſſe, & cupidum etiam videndi ac fruendi, vbi prima occaſio erit: quam poſt iſtas peregrinationes Principum aut inueniam, aut faciam. Vale. Louanij, x. Kalend. Februar. ∞. IↃC.

EPIST. LXXXV. *Romam.*

GASPARI SCHOPPIO S. D.

ROMAE te eſſe mi Schoppi, & gratulor & gaudeo: Romæ, id eſt, in luce illâ gentium, in arce olim imperij, nunc pietatis. Quam pietatem veterem & puram te amplexum eſſe, quis non in tali indole atque ingenio gaudeat? Macte adoleſcens, decurre hanc viam, quæ & hîc gloriam tibi pariet, & poſteà illam æternam. Quòd calamum autem ſtringis in illos qui deflexerunt; facito, ſed (meo monito) cum modeſtiæ ſemper, imò & amoris, erga eos notis: vt allicias magis quàm alienes, & docere videaris non pugnare. O vtinam plures è tuâ Germaniâ æmulentur hoc exemplum! regione ſemper mihi amatâ, ob gentis ingenium naturâ rectum, probũ, & virtuti candidæ amicum. Deum ex animo precor eam reſpiciat, & caliginem hanc nebulasque nuper offuſas diſpellat. De ADMIRANDIS meis illîc recudendis, fiat vt vobis & magnis ibi viris (ita ſcribis) viſum: ſed exemplar ſecundæ editionis tamen ſequendum ſit, in quo & mutaui aliquid, & auxi. Mutaui autem de Frumentatione, in quâ fortaſſe aliquid parùm *μετρίως dixeram, nec firmo auctoritatum fulcro nixum. Sed & quædam alia infirmiora ſtabiliui: & omnino ea vobis habenda, atque vulganda ſit. De rebus tuis ſcire aueo, ſatiſne ex voto ſint? ſpero, neque Romæ certè defuerunt vnquam, qui ingenia talia fouerent attollerentque. Raphelengium vtrumque noſtrum, ſi illic, ſaluere velim: & te longùm, mi Schoppi. Louanij, in acri frigore & inſolenti. VII. Idus Febr. ∞. IↃC.

* *ex modo.*

EPIST. LXXXVI. *Romam.*

ASCANIO COLVMNAE, *S.R.E. Cardinali.*

TARDE admodum in manus meas Oratio tua venit, in Hiſpaniarum regis funere ſcripta; & ideò excuſandus ſum, ſi tardiùs de eâ ſcribam. Gratam fuiſſe & ipſam, & hunc animum in me tuum ſiue iudicium, quídni fatear? & legi auidè, & quid cenſeam, breuiter & apertè dicam. Video inuentione fœcundam eſſe, ordine diſpoſitam, verbis figuriſque politam, numeris rotundam, membris & periodis ſuis plenam: atque vno verbo, ma-

gno vel Oratore, vel Rege dignam. Hoc magis,quod à te ſcripta. id eſt,viro loci generiſque dignitate inter Principes, in aſſiduis arduiſque ſemper occupationibus:vt concipere vel conari talia, admirationem habeat; quid ſic agere, quaſi vnum hoc ageres, & ſemper egiſſes? Felicem ingenij prædico, & Româ illâ vetere dignam prolem: hâc quidem in parte. Nam & nouam hanc etiam ornas,& pietatis munia,quâ dote commendatur,ipſe vſurpas, atque illuſtri exemplo aliis præis. Audio iam nuper adeò, auguſtis illis ſacratiſque myſteriis initiatum eſſe: quod gratulamur, & toto animo fauſtum ac ſalutare comprecamur. Simul illud optamus, plures eiuſmodi in hoc Chriſtianæ reip. ædificio COLVMNAS: quod ſi eſſet, turbines iſti ventique parùm in illud poſſent, qui nunc quatiunt validè & mouent, præſertim in miſero noſtro axe. Deus ſedabit, cùm volet, & Te Ill^me & Reu^me Domine,longùm bono publico,& decori tui ordinis ſeruabit. Louanij, VI. Idus Februar. ∞. IↃC.

EPIST. LXXXVII. *Romam.*

NICOLAO MICAVLTIO S. D.

AMARE debeo diligentiam tuam, natam haud dubiè ex fonte affectus, vel potiùs amoris. Semper à te litteræ, ſemper gratæ: etſi vereor vt paria faciam,aut facere poſſim (noſti occupatiunculas) in reſpondendo. Nam de amando,ſecurus eſto: vel æquo,vel antecedo. N. N. litteras tandem vidi. nihil ſecreti aut magni erat, cur ópus illo à Secretis tamdiu exſpectato. Sed quiſque vt volet. ego vana, aut quæ eò inclinant, aſpernari incipio, & vela minùs minuſque pandere non dicam ambitioni, ſed famæ. Quid hæc omnia ſunt, ópinio,laudes,elogia? venti. In quiete maneamus, quæ à Deo & virtute ſit: & huic cibum litteras,aut ſapientię potiùs ſtudia,demus: in quibus nunc ſanè eram. Nam Senecam totum edere parabam,perpetuo Commentariolo illuſtratum, atque ipſum & verba eius imprimis correcta & probè diſtincta. Gaudebo,ſi abſoluero. Præmiſi autem (ita volentibus amicis) *Diſſertatiunculam ad Principes extemporaneam*; & vt huic breuiculæ & leuiculæ pondus adderem, adiunxi *Panegyricum Plinij*, immortale opus, item Commentariolo illuſtratum. O legant Principes, ô delectentur, & æmulentur! Sed quando tu ad

tu ad nos? iamdiu animo te reuoco, & nunc etiam hoc calamo: redi ad nos tuos. ſatis viſioni, ſatis & religioni eſt datũ. Ad Card. Columnam litteras miſi per noſtrũ Houium, qui ſeriò à me ad illum Principem petebat. Non dubito quin & te conuenerit (nam ad te priùs ire iuſſi, ſiue monui:) & epiſtolam illam iam deſtinarit. Quod ad Pigafettam, ſeorſim hîc habes quod ei legas. Vale mi amice, & ſaluеant à me Lombardus & Desboyſius. Louanij, III. Kal. Mart. ∞. IↃCII

EPIST. LXXXIIX.

BALTHASARO DE ZVNICA, *Legato Regio.*

CVM meus iſte Bruxellam iret, litteris ſalutem libare tibi libuit, & reditum gratulari ex peregrinatione, quam cum Principibus noſtris obiiſti. Quid reditum? an & abitum precari proſperum, niſi fama nos fallit? Nam ea nobis inſuſurrat, parari conuentum & actionem ſuper pace Britannicâ, atque ei te quoque inter primos interfuturum, aut præfuturum, vt locus iſte eſt, quem tenes. Si hoc fit; toto animo precor, & exitum eius rei tibi glorioſum, & patriæ ſalutarem, quæ profectò & conſiliis & ſolatiis, ſi vnquam, eget. Ego, quod nuper ſcribebam agitare me, nunc decreui, & ad Typographum *Diſſertatiunculam* meam coram Principibus miſi, tum etiam (ne per ſe leue illud munus ſit) *Plinij Panegyricum*, breui Commentariolo illuſtratum, quem Traiano dixit optimo Principum, & claro ſideri gentis veſtræ. Rogo te, Ill^me Domine, vt vel hac cauſſâ opuſculo meo faueas; tum & illâ, quòd auditorem te illius Diſſertatiunculæ merui, & poſteà approbatorem. Librum *De officiis aulæ Conſtantinopolitanæ* nuper miſi, & ſpero recepiſſe: mittam & mea, ſiue ad præſentem apud nos, ſiue & abſentem, ſi vera fama eſt, quam talem opto. Louanij, Kal. Mart. ∞. DC.

EPIST. LXXXIX. *Salamanticam.*

EMANVELI SARMIENTO DE MENDOZA, *Doctori Theologo.*

TALES ne epiſtolas ex iis oris, & à Theologo? Plures accepi, fateor, & amicos illîc alibi habeo: ſed Deum teſtem in-

uoco, non aliud ſcriptum litteratius, aut terſius, & toto genere eruditius vidiſſe. O pax, cur nos non aſpicis? ego per te profectò tales viros, & doctrinæ & mihi ſic amatos & amicos. Sed iactamur veteribus illis procellis, nec duo illa ſidera adhuc ſedarunt, quę Hiſpania veſtra miſit. Fatales & diutinę noſtræ turbæ, inter alia mala cladeſque, hanc occultam perniciem intulerunt, ſpernendi Pacis omnes artes: id eſt, noſtra ſtudia, quæ, mihi crede, à paucis vel perpaucis potiùs, hîc non dicam coluntur, ſed æſtimantur. Atque vt eſt rerum omnium orbis, futurum video atque auguror, atque etiam opto (cur diſſimulem?) vt ad vos & longinqua loca migrent: loca iam olim ſic feliciter illis inſeſſa: & quis Græciæ Helicon aut Parnaſſus, ſuper priſcam Hiſpaniam fuit? Scripta & diuina illa monumenta loquuntur æternorum ingeniorum: in quibus Seneca, quem nunc cùm maximè in manibus habebam, & perpetuo Commentariolo illuſtratum ibam. Cur non auidè & pænè iuſtè hoc facerem? Dederam Tacitum, prudentiæ (tuo quoque iudicio) patrem: debui, certè volui, & Senecam, ſapientiæ fontem. Sed de Tacito, dici non poteſt quàm me tua elogia delectent. Nam quoſdam eſſe, qui preſſum illum eunt vel abiectum, non ignoras: à quibus ita diſſentio, vt æternæ Prouidentiæ beneficio datum, ſeruatumque in parte ſcriptorem illum arbitrer, ad ingenia & conſilia vel illuſtranda vel dirigenda. In eum quas Notas commentatus es vidi, & ſubtilitatem vbique, iudicium non ſemper (verum amo dicere, & tu audire) probaui. Nam ſcalpro aut cultro nimis interdum indulgere mihi viſus, nec auſim ſic recidere veteres omnes membranas. Franciſcum Sanctium Brocenſem, iam anni multi ſunt, cùm noui, amo, colo. Probitas & eruditio viri merentur, & te rogo nō ſalutare tantùm, ſed collum illi inuadere, & pro me amplecti. Ille Mercurius, ille Apollo eſt, Hiſpaniæ veſtræ. atque vtinam multos excitet trahatque ad ſplendidas veraſque artes; neque armis tantùm, vt ſemper, ſed ingeniis etiam, vt olim, floreat ille tractus! Vale vir Reu^de & Eximie, cum quo amicitiæ fœdus libens iamnunc coëo, non niſi cum animâ (ſi tu voles) diſcingendum. Louanij, prid. Idus Mart. ∞. IↃC.

Qui has defert, honeſtus eſt vir, & inter meos Auditores, nunc Licentiatus iuris. Pater eius, inter primores Aulæ adminiſtros, ad viſendam Hiſpaniam ablegauit. Amplectere.

EPIST.

EPIST. XC. *Romam.*

IOANNI BAPTISTAE HANSENIO S. D.

GRATVM eſt, quòd ſcribis mi Hanſeni, neque ingrata quæ ſcribis. Primum illud, de viro ſummo (ita loquendum eſt) in cuius contubernio agis, valdè tibi gratulor, & tu diuinum hoc beneficium habe, & fruere æterno tuo bono. Affectum autem eius quòd etiam in me nuncias, iam ex litteris eius didici: & gaudere me in eo fateor, atque adeò exſultare. Nam is ſine meliore aliquo iudicio de me eſſe non poteſt: cui autem magis probari optauerim, quàm viro quem Deus hominesque iuxtà probant? Pluris hoc mihi, quàm Principum iſti aduentus, vel interuentus, in Scholas noſtras: quibus tamen quæ tunc dixi (etſi pauca ſunt) iam vulgamus, cum *Plinij Panegyrico* addito, quem leui manu illuſtramus. Ipſum opus Plinij nouo Principe dignum: atque vtinam legat, capiat, obſequatur! Heu, conſiliis in hoc ſtatu rerum quàm egemus! Quid ſtatu dixi? fluxu debebam. ita res noſtræ labuntur, & niſi Deus ſiſtat, iam ruunt. Sed in eo, in cauſsâ, in Principum pietate & probitate (vtramque vterque habet) confidimus: & quanquam initia vacillant; paullatim res & conſilia itura in exitum meliorem. Hæc mœſto oculo ſæpè aſpicimus, & quietæ Italiæ veſtræ deſiderium redit: ſed quid dicam, niſi iniectâ manu ſiſti & teneri me à Fato? Ita valetudo, amici, alia interueniunt, quæ iam in procinctu pænè affuerunt vel arcent. Itaque omitto, mente & cogitatione adeo, & eâ ſæpè me oblecto. Officia quæ defers, & præſertim in Vaticanâ Bibliothecâ, non refuto, imò in tempore fortaſſe vtar. Nunc quidem in Senecâ eramus, cuius exemplaria plura vidimus, & alij alibi: nec operæpretium ſit te inſpicere, niſi vnum aliquod ſit eximiæ notæ. Quòd autem iniicis de loco honeſtiore dextro, in Electis à me ſcriptum: non muto equidem, etſi concuſſit me tamen ille tuus, & Becani hâc in re, patronus. Sed quędam à nobis ita palàm ſunt, vt refelli vix videantur ſicut illud de *Latere claudendo*, quod certò eſt Siniſterioris, & minùs honeſti. Docui ibi ex Suetonio & Eutropio: & adde, ſi vis, veterem Iuuenalis Scholiaſten à Pythœo editum, qui in hunc verſum, *Diuitis hic ſerui claudit latus: Aut in medium* (inquit) *ſeruum mittit, aut in ſiniſtrâ ambulat.* Iudæos

dæos ita habuiſſe olim, Sacra docent: & Chriſtianos veteres, niſi fallor, D. etiam Maximus Epiſcopus Taurinenſis, in Homiliâ de Sanctâ Pentecoſte. Scribit ad verba illa, *Dixit D. D. meo. ſede à dextris meis: Cur autem ad dextram filius eſſe dicatur, moueat aliquem fortaſſe. Licet enim dignitatis gradus non ſit, vbi plenitudo eſt diuinitatis; tamen ideò ad dextram ſedet filius, non quò præferatur patri, ſed ne inferior eſſe credatur.* Et ſtatim: *Pater Chriſto filio throni ſui offert* SVBLIMEM *conſeſſum, &* HONORIS *gratiâ ad dextram ſuam illum æternâ ſede conſtituit.* De Ouidij verſu ſcripſi in Electis, quæ viſa: & ægrè muto ob Horatij illũ — *nec tamen illi. Tu comes exterior, ſi iuſſerit, ire recuſes.* Vbi *exterior* palàm eſt inhonoratior: ergo cõtrà, *interior.* Alioqui valdè placeat illud Vaticani codicis, *anterior.* Sed in Electis meis recuſis, aliquid etiã refinxi, poſtea tibi videndum. Hæc, ſi tanti, diiudicet ille magnus arbiter, à quo non appello. De Gallorum in nos bello quod ſcribis, nihil equidem inaudiui: niſi quòd N. N. quædam in me dicteria iampridem legi. Sed ille in me ita ex ſuperuacuo & ſine cauſsâ incurrit, vt credam hoc ipſo minùs grauem gratumque iis eſſe, quibus anteà fuit. Equidem nec læſi nec lædam quẽquam. pacis ingenium habeo: ſi me alius, videbo. & in leuibus, ſilentij tenorem ſeruabo: ſi quid grauius aut dignius, fortaſſè rumpam. Vale, mi Hanſeni. Louanij, VII. Kal. April. ∞. IↃC.

EPIST. XCI.

GASTONI SPINVLAE, *Gubernatori Limburgenſi.*

DOLEO, & penè indignor, me præuentum rogatione tuâ, in re quam ſponte & vltrò faciebam. An non libri mei exemplar ad te mitterem, vt ſoleo, atque etiam (ita loquor) vt debeo? Nam beniuolentia certè tua in me inſignis, & palàm teſtata, ita poſtulat: & mea etiam obſeruatio, & tui cultus, impellebant. Faciebam ergo vltrò: ſed cur diſtuli? ſimpliciter rem dicam, quia pauca exemplaria compacta &, vt ſic dicam, veſtita habebam: nudum autem mittere verecundabar. Quid, quòd nec ad Principes alios viros miſi (Legatum Hiſpaniæ excipio) ad quos ſolebam? Itaque de morâ ignoſce. & fac mihi gratiam: quam aliàs ſanè libens emendabo, cùm videam lucubratiunculas noſtras ſic

gratas

gratas tibi eſſe,non à ſui pretio ſed accipientis affectu. Quòd porrò Spadam aut & Limburgum tuum me inuitas: mentiar, niſi dicam me velle, aut potiùs geſtire. Sed quid promittam? omnes pericula mihi obiiciunt, & liberas graſſationes hoſtium in Eburonum ſolo. Neq. nego terreri me, vt qui ſemel periculo nimis fuerim propinquus. Tamen valetudo mea anhelat ad illas ſalutares Aquas: etiam ad te ego Ill^me Domine, & cupiam paſci ac refici ſuauibus ſimul ac prudentibus ſermonibus tuis. Nam iſta, quæ in rep. noſtrâ video, haud ſanè vſquequaque mihi placent: & loquamur liberiùs de iis,quàm ſcribamus. Vale cum Dominâ & liberis,quos Deus corpore atque animo attollat. Louanij, VIII. Kal.Iunij, ∞. IↃC.

EPIST. XCII. *Romam.*

FREDERICO BORROMAEO *S.R.E. Cardinali.*

SICVT Telemachus ille,apud Homerum, Neſtorem videt & affatur cum ſubductione & pudore, ſed incitat & perſuadet Minerua: ſic mihi fit in iſto alloquio, quod etſi non primum ad te,tamen cunctanter profero,nec niſi Micaultio incitante. Ille à te recens, de puro affectu tuo in nos ea rettulit, quæ ſuauiter in pectus hoc illapſa me recrearunt: & ſimul impulerunt, gratias has & preces ad te deferre.In prçteritum,gratias;in futurum preces,vt ſic in me perſeueres, non mei meriti, ſed conſtantiæ tuæ, cauſsâ. Nam de me quid dicam? niſi aut à famâ te, aut tuâ benignitate falli: qui parùm ex propinquo me aſpicis, & in lumine claro cernis. Sicut eminus ſtannum, argentum, plumbum, conſpicienti eadem videantur, admotus diſcernat: ſic vereor vt in meis dotibus, & longinquitas pretium iis addat. Itaque cautè à me factum igitur, qui venite ad vos diſtuli,& conſpicuum me dare: manete in ſuaui mihi errore, & vel immerentem amate. Etſi quid mentior? nulla hîc cautio. ardor eſt, qui fuit: ſed valetudo interceſſit, & alas mihi iam ſubuolanti incîdit. Itaque, vt iterum ille Telemachus,

* Ἥστο μὲν ἐν μνηστῆρσι, φίλον τετιημένος ἦτορ:

ſic ego iſtîc maneo, non procis tamen, ſed procacibus militibus circumuallatus, qui nos & noſtra valdè turbant. Audiſtis, ne

* *Ipſe procos inter mærenti corde ſedebat.*

ſentire vobis ſit, & vt tibi Illmo Domine longùm valere, ſupremum numen precor. Louanij, IIII. Idus Iun. ∞. IϽC.

EPIST. XCIII. *Romam.*

PHILIPPO PIGAFETTAE S. D.

LITTERAS à te legi, quas ipſa Humanitas tibi dictauit. Quídni autem benignè ita ſcribas, qui benignè in me & famam meam is conſultum? Nam MAGNITVDINEM noſtram ROMANAM ſignificas te vulgare in Italicâ veſtrâ linguâ: quod iam aliunde didiceram, ſed libentiùs certiuſque te nunciante. Mi Pigafetta, an mereatur à me hunc laborem, neſcio: à ſe meretur, & quamuis fidenter apud te, eius ſcientem & amantem, dicam. Ecquando tale, tam diuturnum, tam compoſitum imperium aut fuit, aut erit? Vel illa res argumento, quòd pleriſque logos & fabellas narrare videmur: nec veriſimilia quidem adferre, cùm vera, & vt ſic dicam, oraculis certiora dicamus. Incomprehenſa eſt (de vulgaribus ingeniis loquor) illa MAGNITVDO. Quid de vulgaribus? me ibidem pono. Omnia feci, culmen non attigi. ſed tamen vt in magnis ſignis, vbi caput non eſt tangere,

Ponitur hîc imos ante corona pedes:

ſic ego ingentem illam Romam veneratus, ſertum hoc ingenij vel ad pedes eius conſecraui. Tu aut alius caput ei coronabit. Sed tu tamen iſta magnificas & attollis, & eminere inter ſcripta noſtra, vt Homeri illam Nauſicaam (eâ imagine vteris) inter alias virgines cenſes. Neſcio, & velim, pro affectu meo in Romam, ita ſit: tamen hoc ſcio, pluſculum me iudicij & diſpoſitæ collectionis in hoc opus contuliſſe, quàm celeri mente aut oculo aliquis arbitretur. Qui inſiſtet & rimabitur, non culpabit. Niſi quòd quædam tamen omiſſa etiam nobis, quorum partim in ſecundâ Editione (eam habere te velim) iam addita: partim in ſequenti addenda. Sicut illud, pro ambitu magno vrbis. quod Plutarchus in Niciâ ſcribit, *vrbem Syracuſas fuiſſe Athenis non anguſtiorem*: atqui Syracuſæ CLXXX. ſtadia in ambitu habuere, Strabone teſte: ergo & Roma, quam cum Athenis Dionyſius comparauit. At enim illa tot ſtadia iuſtè efficiunt XXII. *milliaria illa cum ſemiſſe*, à me adſtructa. Item de numeroſo illo populo (in quo paſſim audio abnuere, etiam qui obloqui non poſſunt:) de

illo,

illò, inquam, Suetonius valde affirmat, ſed me emendante. Leges in Nerone eius, cap.XXXIX. inter magnas raraſque clades, *Peſtilentiam Romæ vnius Autumni, quâ triginta millia funerum in rationem Libitinæ venerunt.* Tuam ſagacitatem! hæccine res magna aut memoranda, toto Autumno in tantâ vrbe? Ego adſero, & res eſt, in vnâ aliquâ noſtrarum vrbium hanc peſtilitatem, in paucis menſibus, ſic fuiſſe. Ne ambige, quin *trecenta millia* ſcripſerit: & meis, ſi voles, in fine Dialogi III. lib. III. adde. Sed & percuſſit quoſdam de laxitate domorum, quod ſcripſi lib. III. Dial. vlt. Audiant Senecam: *Non habebant* (priſci illi) *domos inſtar vrbium*: vt nos ſcilicet habemus. Iterum audaciùs: *Aedificia priuata, laxitatem magnarum vrbium vincentia.* Plura ſunt talia: & tu à te, atque aliis ibi fortaſſe, quædam habes, me volente inſerenda. Nam iuuari, moneri, doceri, cur abnuam? à quocumque volo: & cum Euripide,

* Παλαί ποτ' ἐςὶ τοῦτ' ἐμοὶ δεδογμένον.

Hoc etiam, te talem amare, atque adeò colere, inter eximios Italiæ fœtus. Non enim lectio tibi ſolùm multa, ſed peregrinatio dedit: varia & multiplex, vt audio, per Europæ noſtræ, atq. etiam Aſiæ oras. Faueo. tu nobis priuatim & publicè: id eſt, me ama, mecum aliis doce. Louanij, prid. Kal. Sextil. ∞. IↃC.

** Dudum iſta ſedit animo huic ſententia.*

Haud abſimili ſententiâ (non verbis) epiſtolam à me aliam habes: ſi tamen accepiſti. Si non, prouidè hæc ſubmiſſa.

EPIST. XCIV. *Hiſpalim.*

IOANNI WOVERIO *ſuo* S. D.

O VOLVPE mihi, te eſſe ſaluum! ô magis, te animo eſſe ſanum, nec inter inepta, vana, improba pollutum! O ſic ſemper, ô magis magiſque ad illa pura, æterna, alta: quò melior Deus & natura tua, addam & inſtitutio mea, vocarunt. Mihi hoc nunc crede vſu perito, quò magis te in hoc ſalum vitæ penetrabis, amara plura reperies & quæ aceſcant: quid remedij? ſcire, ſpernere, & Sapientiæ decretis ſe munire. Vt Vlyſſi illi naufrago Leucothea vittam ſub pectore ponendam dedit, quâ tutus à turbine & tempeſtate eſſet: ſic tu hâc Sapientiæ te præcinge, & audies —— * οὐδ' ἔν τοι παθέειν δέος, οὐδ' ἀπολέσθαι. Sed hæc domi olim ſæpiùs:

** nil verearo pati, nec morte perire.*

ſæpiùs: at nunc recole. & quando iterùm licebit? quando vultus & ſermones iungere? Pænè diffido, cùm valetudinem meam video, quæ præcipitat & ruit ad metam. Itaque & de *Senecâ* pænè diffido, etſi medium opus peregimus: imò nihil etiam egimus (ita mea ſunt) niſi extrema hæc manus accedat. Patria videtur animam agere, ita conſilia omnia Principum & optimatum ferox miles turbat. Plura nolo, nec te ſuadeo vltrà tam liberè quàm nuper. quid ſi recludantur? non quia improbi aliquid (abeſt ab vtroque noſtrûm) ſed quæuis liberior cenſio odium hodie habet. At nos æternum inter nos amorem, & ſic mihi vale. Louanij, III. Idus Iunias, ∞. IϽC.

EPIST. XCV. *Romam.*

CAESARI BARONIO, *S. R. E. Cardinali.*

PIETAS, & quidem duplex, hanc ſcriptionem à me expreſſit: ſiue quam Deo, ſiue quam Patriæ debemus. Sacrum luſtralem annum qui obire in ipsâ Vrbe & ſanctis locis non potuere, ſiue morbo, occupatione, inopiâ, aut alio vinculo impediti: benignitas SS. Pontificum iis quoque, iam more veteri, ſubuenire conſueuit, & Iubilæum ad alias exterasque oras propagare. Opidatim ſolet inſtitui. & quia Louanium noſtrum, & inter vetuſtiſſimas Brabantiæ vrbes eſt, & religionem veram & priſcam ſemper (quod non aliæ) habuit illibatam: videtur mereri prærogatiuam iſtam, vt ſacri illius beneficij publicatio illîc inſtituatur. Senatus & Academia valdè velint, & apud S.[mum] noſtrum agi per certos homines procurarunt. Sed quia commendatio etiam veſtra, Illuſtriſſime Domine, facere huic negotio poteſt, & me aliquid apud te poſſe cenſuerunt: rogarunt, & rogo, vti ſuffragij tui calculus piæ petitioni accedat, & nos publicis meritis iamdiu obſtrictos, etiam hoc priuato arctiùs velis deuincire. Ill[me] & Reu[me] Domine, Deum precor, te Eccleſiæ ſuæ, magnum & rarum lumen, diu lucere patiatur. Louanij, VI. Idus Sept. ∞. IϽC.

EPIST.

EPIST. XCVI. *Vlyſſiponem.*

EMANVELI CORREA *Luſitano.*

ET epiſtola tua me exhilarauit ac diffudit (ita loquor) & is qui eam dedit Nunus Mendozius, olim in tuâ diſciplinâ. Nam epiſtolâ tuâ quid mei amantius? quid in iudiciis honeſtius? vt ruborem mihi lectio pænè incuteret, naturâ modeſto, & gnaro alioqui non eſſe in eo culmine, in quo me ponis. Sed ponis per amorem: nec iudicij tui cenſeo hunc errorem. Iam ipſe nobiliſſimus vir qui attulit, ſcriptione mihi anteà notus, ſermone ſe, & addo geſtu ac vultu ipſo, probauit: planè melioris commatis ac monetæ, vt Græci loquuntur, & qui genus ſuum illuſtret atque etiam gentem. Gentem illam veſtram dico, id eſt, Luſitanos: iam olim armis, imò & litteris inclytos. quas primus Sertorius intulit, & Græcis iis Latiniſque (Plutarchus auctor) imbuit veſtram iuuentutem. Crede mihi Correa, ſemina eius inſtituti etiam nunc fructificant: & ardet in animis veſtris ſemel accenſus honeſtior ille ignis. Audimus certè, non in alio Hiſpaniæ tractu magis veteres artes coli: & exempla ac ſcripta ſunt, quæ ad nos quoque manant, & teſtantur. O Deus, cur bella in haud magno interuallo nos dirimunt! terras & maria intuta reddunt? Abſque iis eſſet; iamdiu in voto, nunc in leui habeam, ligneo equo ad vos currere: videre loca & homines, in quibus bona & boni, atque etiam ego ſic amor. Te mi Correa videam, pectori applicer, collo adſtringar. atq. ipsâ hâc cogitatione liqueſco & moueor: quid ſi re frui detur? Sed vt tempora fluere, vt meam valetudinem labi video: nō dabitur, nec niſi ſub vmbrâ voluptatis hâc ludam. Sed tamen hoc datur, animis adire, affari, iungi: id eſt, optimâ & cœleſti illâ parte noſtri, à quâ eſt, ſi quid in me amaſti. Et hanc igitur veloci alâ iamnunc ad te mitto, & pangere iubeo

Fœdera, non vllâ diſſoluënda die.

Vale vir optime & doctiſſime, Louanij, VIII. Kal. Nou. ∞. IϽC.

EPIST. XCVII.

CYNTHIO ALDOBRANDINO, *Cardinali tit. S^{ti} Georgij.*

EFFABOR ex animo, Genium aliquem videri mihi impulſorem eſſe ad te ſcribendi. Bonum haud dubiè, ad omnium

vocibus ſic bonum , & qui eximiè vnus retinet priſcam & Romanam illam non probitatem ſolùm, ſed libertatem & candorem. Ita ad me omnes qui illinc veniunt, qui illinc ſcribunt: & addunt, quod propriè me tangit, inclinantis tui animi in me affectum. Beatum me qui habeo, nec merito vllo meo conciliatum, ſed tuâ benignitate oblatum. Sicut arbores fructibus grauidæ inclinant ramos & demittunt, & offerunt carpi: ſic vos iſti verâ virtute vberes, & beniuoli & benefici vltrò eſtis, & inuitatis ad fruendum. Ego verò & coràm frui, & videre, hoc anno ſacro Sæculari cenſebam: Deus aliter, qui tenuit, & Valetudinis hoc vinclo ligauit. Venit tamen iſtc è diſciplinâ olim meâ Io. Hemelarius, gente Batauus, mente & pietate Romanus: quem ego ſeriò commendare auſim (apud viros Principes quî fallam?) & ingenij doctrinæque titulo, & edecumatæ, vt ſic dicam, honeſtatis. Rogo, Ill^me Domine, in hunc quoque fauoris tui libra deuergat: ſed in me maximè, eius ſi non merentem, certè cupientem, & fide atque obſequio ſemper meriturum. Deum teſtem aduoco, & eundem Ill^me & Reu^me Domine, virtutis tuæ atq. æui propagatorem. Louanij, VII. Idus Septemb. ∞.IↃC.

EPIST. XCVIII. *Romam.*

ROBERTO BELLARMINO, *S. R. E. Cardinali.*

GRATVLARI non tibi , ſed nobis & Eccleſiæ dignitatem tuam & hanc purpuram, animus iamdiu fuit, nondum occaſio: & fateor me inter eos eſſe, quos Verecundia aut Modeſtia continent, nec temerè prorumpunt. At nunc os & ſtilum mihi ſoluit adoleſcens iſte quem vides, olim è meâ diſciplinâ, qui inter omnes te elegit cui vellet offerri & commendari. Facio libens, & pænè dicam ſecurus de ſucceſſu. quia ingenium eius noui, induſtriam, progreſſum in optimis artibus, & addo (caput rei) probitatem morum, cum puritate religionis coiunctam: quæ omnia amari à te ſcio, & in titulis laudum ſpectari. Fac periculum Ill^me Domine, plura prædicatione meâ reperies: & in ipſo homine neſcio quid venuſtum & lepidum, quod occulto velut vinclo ad ſe ducat. Quòd ſi fortè ad alium eundum ſit, rogo vt fiat te auſpice: ego me & debiturum gratiã fateor, & fortaſſe (liberè dixerim) cum mihi, qui me tradente compos gemmulæ huius erit. Sed, quod

quod initio propoſui, ego Ill^me & Reu^me Domine, honorem hunc tibi corde gratulor, non donum, ſed præmium: & Deum rogo, velit te in eo Eccleſiæ ſuæ tutorem & vindicem diu ſupereſſe. Louanij, VI. Idus Septembr. ∞. IↃC.

EPIST. XCIX. *Hiſpalim.*

IOANNI WOVERIO *ſuo.*

TRISTE mihi (rarum in tuis litteris) quòd ſignificas meas non accepiſſe. Scripſi tamen, & bis quidem in Hiſpaniam. Ad te neglegerem? è tuo affectu puro ſinceroque noris & æſtima meum. Itaque nec excuſatione vtor, quâ iure apud alios, Occupationis aut Valetudinis: tu mihi eximius, & neſcio quomodò animo huic inſitus es & innexus. Semel dictum, ſemel crede. At gratum, quòd iam arrideat magis illa ora: gratiſſimum, quòd Sapientiæ ſtudia non deſeris, ſolum nepenthes in triſtitiâ huius æui. Perge, perge mi Woueri, alta aſpice, & vnde veneris, quid veneris, ſeriò attende. Cæleſtis tibi origo & imago: quid terrenum aliquid delectet aut teneat? Occupatiunculæ ſunt? non abiice, ſed ſubduc ſemper aliquid aut eripe: & illas tamen potiùs, quàm te relinque. Sed philoſophare maximè in ſeriis, id eſt, quæ mores, vitam, & ipſum te tangunt. Pulchrè aliquis apud Euripidem:

* Ἃ δεῖ μάλιστα, ταῦτ᾽ ἐγώ γ᾽ εἶην σοφός:

tibi hoc ſit, & quæ opus eſt, non quæ diſcunt, diſce. ſeriò autem, & in facta diſce. Vt pluuia illa inutilis, quæ in lapides aut rupes cadit, & ſupernè irrigat tantùm: ſic doctrina, quæ in ore & verbis, in pectus non deſcendit. Sed heus, comésne tibi in honeſtiſſimis ſtudiis Lucianus Negronius? laudas mihi ex animo virum, & ego iamnunc in animum hunc demiſi. Saluta, amplectere: atque vtinam in Hiſpaniâ, bonâ ingeniorũ matre, plures! Ingenia certè ſuperſunt: neſcio quo fato inſtitutio aut æſtimatio deficit, ſed hęc quoque (Deus audiat) accedent. De republicâ noſtrâ, audiſtin' eadem? ſed animum vireſque recepimus, Principe ipſo animoſè præeunte. Heroicum illud, & à ſtirpe ſublime, ibi oſtendit. Tamen etiam languemus, longo lentoq. bello tabeſcimus: & auxilia ab iis oris tarda, ſi non ſera.

—— * Τὸ δὲ μέλλειν, ἴσον ἀπρεξίᾳ λέγω: ait ille.

Vale mi Woueri. Louanij, IIII. Kal. Septembr.

* *Quæ maximè opus eſt hæc mihi erat Sapientia.*

* *Quod differas, nõ facto ſimile cenſeo,*

EPIST. C. *Romam.*

GVILIELMO SCARBERGERO *ſuo.*

IN ſilentio tuo, vt ſcribis, curam imò angorem aliquem habui; & ſuſpenſum tenuit valetudo aut fortuna tua. In longo & vario iſto itinere, ſcio qui caſus interueniant: inopinati ſæpe etiam ſapientibus, & res noſtras & noſipſos ſæpè inuoluunt, aut euertunt. Sed liberaſti me omnis ſolicitudinis hâc ſcriptione: quâ ſignificas valere te, etſi minùs valuiſſe. Benè eſt quòd ſilueris, & gaudere de reſtitutâ hâc malo, quàm timere in affectâ. Enimuerò mi Scarbergere, vt parens aliqua in abſente ſuâ prole; ſic ego in vobis à domo & diſciplinâ meâ afficior, & omnes in ſinu iſto pectoris circumfero ac geſto. Sed morbus ille fuerit, tu nouũ robur indue, & ad nos (ſi me ſolens audis) redi. Diu inuerſari & ſedere in iis locis, quem ſolidum fructum tibi gignat? Ætas tua iam maturuit, vnus es, ſed & orbus es: veni, veni ad quæ vota noſtra te vocant, & hîc apud nos tuam aliquam cape. Cum poëtâ inquam,

Afran. *Vxorem quare, firmamentum familiæ:*

cuius familiæ, niſi à te propagatur, ſtemma filumque Ætas iam incîdit. In me idem, & vltimus ego (heu res humanas!) omnium Lipſiorum. La-faillium apud te eſſe gaudeo, bonũ modeſtumque ingenium: an non & ille ad ſuos? fortaſſe tecum. De bello Sabaudico, hem malè narras. ſed ſatin' vt certò? Hîc quoque rumores; quos tamen auerſamur, & ſcintillas, vt huc etiam peruolent, timemus illius ignis. Apage, apage. vni huic lento Marti vix reſiſtimus: ille alter feruidus & ὀμβριμόθυμος accedet?

Αἶ αἶ τῶν μεγάλων ἡμετέρων ἀχέων.

Heu noſtros luctus, heu patria gemitus.

Sed fata viderint: tu vel ad res turbatas veni, ſed non (meo conſilio) per turbata ea loca. Gallia aliàs, aut non, luſtrator. Vale, mi Scarbergere. Louanij, VII. Idus Septemb. Noſtri omnes valent, Oranus & Baronius honore & titulo conſultorum iuris mox augendi. Antonius, niſi fallor, te cum fratre Legato ibi opprimet.

APPROBATIO.

Tertia hæc ſelectarum Epiſtolarum Iuſti Lipſij V. Cl. Centuria, vtiliter admodum euulgabitur.

Gulielmus Fabricius Nouiomagus, Apoſtolicus & Archiducalis librorum cenſor.

PRIVILEGIVM CÆSAREVM.

RVDOLPHVS SECVNDVS diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, &c. Comes Tirolis, &c. Noſtro & Sacri Imperij fideli dilecto IVSTO LIPSIO gratiam noſtram Cæſaream. Poſtquam inter alia, quę DEVS immortalis hominibus liberali manu dedit dona, illuſtria inprimis illa & quaſi diuina ſunt, quæ in literis liberalibuſque diſciplinis conſiſtunt, quibus ſcilicet homines non tantùm ab animalibus ceteris rationis expertibus, ſed à rudi etiam & imperito hominum vulgo ita diſtinguuntur, vt tanquam Dij quidam ſplendeſcere in terris videantur: rem ſanè præclaram ſeque dignam illi præſtant, qui diligentem iis ipſis in literis ac diſciplinis operam ponunt; præclariſſimam verò & Reipub. vtiliſſimam, qui eas ita excolunt, vt aliorum menti docendo, ſcribendo lumina præferant, eoſque ex ignorantiæ tenebris quaſi manu educant. Quos excitare, quos amare atque animare ad dignitatis noſtræ munus, ad quod Diuino vocati beneficio, conceſſuque ſumus, inprimis pertinere exiſtimamus. Cùm itaque ab iis, quorum nobis ſpectata fides, quique iudicare de Literis poſſint, accepimus, inſignes te animi ingeniique tui dotes tibi à natura inſitas à primis temporibus ætatis tuę ita literarum ac diſciplinarum ſtudiis excoluiſſe atque exornaſſe, vt olim iuuenilibus adhuc annis præclara floreſcentis minimeque vulgaris eruditionis ſpecimina præbueris, dum obſcura in antiquis ſcriptoribus loca, quæ quædam tanquam luſtra erant, illuſtraſti, quæque in iis iniuria temporum deprauata & corrupta fuerunt, reſtituiſti, dum vetuſta Latinæ antiquitatis rudera in nouam ſubinde ſtructuram ſingulari artificio eleganter conuertiſti: ad exquiſitam adeò & raram doctrinam, quæ magnam de te apud doctos quoſque viros opinionem excitarit, perueniſſe, eamque variis abs te libris acri & graui cum iudicio ſcriptis atque in lucem editis oſtendiſſe, vt in eo quod tam feliciter tractes ſcriptionis genere paucos tibi pares hodie reperire ſit: iam verò matura te ætate virum, viro magis magiſque digna, & viris doctis grata ac Reipub. vtilia ſcribere, quæq. à primis illis Romanis olim auctoribus ſcripta fuerunt, à mendis purgare, & lectiſſimos quoſque ex Muſarum hortis, in quibus aſſiduè verſeris, flores colligere, concinnare, quibus Lectores mirificè recrees, & eorum pectus ad prudentiam, probitatemque informes: haudquaquam prætermittere voluimus, quin Reipub. ad quam hæc abs te ornamenta conferuntur, cauſa, Cæſareo te noſtro elogio decorandum, & quamuis per te ſatis ipſe animatus ſis, animãdum magis patrocinioq. noſtro defendendum pro benigna noſtra in te ſuſciperemus voluntate. Quoniam verò lucubrationibus atque operibus tuis in lucem edendis, peculiarem te eligere velle Typographum, accepimus, Diplomate hoc noſtro priuilegioque te & Typographum tuum aduerſus quorumcunque fraudem, qui lucri cauſa, quod fieri ſolet, eadem excudere aut typis imitari fortè velint, munitos cupimus. Quamobrem pro auctoritate noſtra Cæſarea decerni-

mus, ſtatuimus, vetamusque, ne quis Typographorum, Bibliopolarum, aut aliorum, qui librariam negotiationem exercent, eos libros, quos tu editurus es, quocunque modo, charactere, aut forma, ſiue integros, ſiue aliquam eorum partem typis imitari, edere, excudere, aut venundare intra ſacri Romani Imperij, Regnorumq. ac Dominiorum noſtrorum hæreditariorum fines triginta annis proximis à primo editionis die computandis, abſque tuo tuorúmve hæredum conſenſu audeat: Hac autem lege addita, vti tria vt minimùm cuiuſque libri exemplaria, quemadmodum moris eſt, ad Imperialem noſtram Cancellariam mittantur. Si quis verò edictum hoc noſtrum tranſgredi, violare, aut contemnere deprehenſus fuerit, eum non ſolùm eiuſmodi libris, tibi, hæredibúſue tuis, auxilio Magiſtratus, vbicunq. reperti fuerint, vendicandis, priuari, ſed triginta etiam Marcharum auri puri mulcta, cuius ſemiſſis quidem Fiſci noſtri Procuratori, fraudis vindici: alter verò ſemiſſis, tibi hęredibúſue tuis pendatur, puniri volumus. Mandantes vniuerſis & ſingulis noſtris & ſacri Romani Imperij ſubditis & fidelibus dilectis, tam Eccleſiaſticis quàm Politicis, cuiuſcumque ſtatus, gradus aut ordinis extiterint, pręſertim verò iis, qui in Magiſtratu conſtituti, vel ſuo vel ſuperiorum ſuorum loco aut nomine, ius dicunt, iuſtitiámue exercent, ne quemquam hoc Priuilegium noſtrum impunè violare, ſpernere aut negligere patiantur: Sed, ſi quos contumaces compererint, conſtituta à nobis mulcta, eos puniri & quibuſcunque modis coërceri curent, ni & ipſimet grauiſſimam noſtram in ſe conuertere indignationem velint. Id quod hoc Diplomate, manu noſtra ſubſcripto, & Cæſarei noſtri ſigilli impreſſione muniro, confirmamus. Datum in arce noſtra Regia Pragæ, die prima menſis Auguſti. Anno Domini Milleſimo, Quingenteſimo, Nonageſimo ſecundo: Regnorum noſtrorum Romani decimo ſeptimo, Hungarici vigeſimo, & Bohemici itidem decimo ſeptimo.

Subſign.

RVDOLPHVS.

Iacobus Curtius à Senfftenaw.

Ad mandatum ſacræ Cæſareæ M^tis proprium.

Io. Baruitius.

Additum ſigillum Cæſ. M^tis in cerâ rubrâ.

PHILIPPVS Dei gratia Hiſpaniarum, &c. Rex Catholicus, diplomate ſuo ſanxit, nequis, Iuſti Lipſij Hiſtoriarum in alma Vniuerſitate Louanienſi Profeſſoris, & item Hiſtoriographi ſui libros quoſcunque, à Cenſoribus legitimis approbatos, præter ipſius, heredúmve eius, voluntatem, intra triginta annos à prima ſingulorum librorum editione computandos imprimat, aut alibi terrarum impreſſos, in has inferioris Germaniæ ditiones importet, venaléſve habeat. Qui ſecùs faxit, præter librorum confiſcationem triginta marcharum auri puri illatione mulctabitur. Vti latiùs patet in litteris, datis Bruxellæ XIV. Feb. M.D.XCVII.

Verreycken.

Tibi JOANNES MORETE, *pro amicitiâ qua mihi cum Plantino (heu, quondam meo) & Plantinianis eſt ac fuit, tibi, inquam, permitto, vti* EPISTOLARVM *mearum* CENTVRIAS *typis tuis excudas ac diuulges. Nequis alibi alius præter te, cupio ſiue iubeo, ex lege quam magnus Cæſar & Rex meus dixerunt.*

Iuſtus Lipſius.